Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – *Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна*
Кафедра – *Цифрових технологій фінансових операцій*
Ступінь вищої освіти – *другий (магістр)*
Спеціальність – *071 «Облік і оподаткування»*
Освітня програма – *«Облік і аудит»*

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: ***«Організація і методика обліку та аналізу необоротних активів в умовах цифрової економіки (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»)»***
ШИФР КРМ. ЦТФО. 1.613-03.2.3

Здобувача: _____ **Кіртока О.М.**

Керівник: _____ **доц. Маркова Т.Д.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”5“ грудня 2024 р., протокол № 6.

Завідувачка кафедри *цифрових технологій фінансових операцій* _____ Галина ТКАЧУК

Одеса – 2024 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – *Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна*
Кафедра – *Цифрових технологій фінансових операцій*
Ступінь вищої освіти – *другий (магістр)*
Спеціальність – *071 «Облік і оподаткування»*
Освітня програма – *«Облік і аудит»*

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри цифрових технологій
фінансових операцій

_____

«____»_____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Кіртока Олександра Михайловича

1. Тема роботи: ***«Організація і методика обліку та аналізу необоротних активів в умовах цифрової економіки (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»)»***

   Затверджена наказом ОНТУ ***від 01 жовтня 2024 р. наказ № 613-03***

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***5 грудня 2024 р.***
3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.***
4. Перелік питань, які потрібно розробити: ***Теоретичні основи обліку, та аналізу об'єкту дослідження. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та аналіз об'єкту дослідження за два роки. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку та аналізу об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.***
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) ***таблиць – 53 , рисунків – 8***.

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання ***14 серпня 2024 р.***

Керівник роботи _____ Маркова Т.Д.

Завдання прийняв до виконання_____ Кірток О.М.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. *Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи*	11.09.24 - 10.10.24	
2. *Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства*	11.10.24 - 31.10.24	
3. *Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку та аналізу за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому*	01.11.24- 30.11.24	
4. *Оформлення кваліфікаційної роботи*	01.12.24 - 10.12.24	

Здобувач вищої освіти _____ Кірток О.М.

Керівник роботи _____ Маркова Т.Д.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач вищої освіти Кірток О.М. _____

А Н О Т А Ц І Я

кваліфікаційної роботи на тему: «Організація і методика обліку та аналізу необоротних активів в умовах цифрової економіки (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»)»

Перший розділ присвячений теоретичним основам обліку необоротним активам. У ньому розглядаються сутність, склад, класифікація та методи оцінки необоротних активів. Також розглядаються питання методології бухгалтерського фінансового обліку необоротних активів та їх зносу за національними стандартами; цифрова економіка як запорука успішного управління на підприємстві.

В другому розділі проводиться фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства та ефективність використання основних засобів. Надається техніко-економічна та організаційна характеристика підприємства. Окрема увага приділяється основним показникам оцінки складу, руху, стану та ефективності використання основних засобів.

Третій розділ присвячений організації бухгалтерського обліку необоротних активів на підприємстві. В ньому розглядаються облікова політика, організація бухгалтерського та фінансового обліку операцій з основними засобами та нематеріальними активами, напрями вдосконалення обліку необоротних активів на підприємстві.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 110

таблиць – 53

рисунків – 8

додатки – 3

ЗМІСТ

ВСТУП……..……. 5

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ……. 9

1.1 Економічна сутність поняття необоротних активів та їх класифікація ……. 9

1.2. Необоротні активи: методологія бухгалтерського фінансового обліку за національними стандартами …… 27

1.3. Цифрова економіка – запорука успішного управління на підприємстві…… 40

Висновок до першого розділу…….. 46

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ……. 48

2.1. Методологічні засади проведення економічного аналізу необоротних активів…….. 48

2.2. Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод»…….. 51

2.3. Фінансово-економічний аналіз підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод»…… 56

Висновок до другого розділу…….. 84

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»…… 86

3.1. Загальна характеристика організаційного забезпечення обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ……. 86

3.2. Організація обліку необоротних активів на підприємстві …… 91

3.3. Напрямки вдосконалення обліку необоротних активів на підприємстві…… 99

Висновок до третього розділу…….. 103

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ…….. 104

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……... 111

ДОДАТКИ…… 118

ВСТУП

Успішну та ефективну організацію господарської діяльності підприємства досягається забезпеченням необхідними об’єктами необоротними активами, оскільки вони неопосередковано впливають на якість роботи, ефективність і результати діяльності підприємства, зокрема фінансово-господарської. Необоротні активи за умов їх повної експлуатації дозволяють посилювати процес виробництва, покращити ефективність та зменшити витрати на виробництво і реалізацію продукції. Враховуючи це питання організація управління та методика аналізу необоротних активів на підприємствах є дискусійними та актуальними й знаходяться в центрі уваги при здійсненні стратегічного управління.

Нематеріальні цінності мають усе більш вагому роль в економічній діяльності суспільства й окремих суб’єктів господарювання. Сьогодні важко уявити успішно діючу фірму, що не використовує такий бізнес-інструментарій, як дослідження і розробки (R&D), авторські права, ноу-хау, патенти, товарні знаки (бренди). Прибутковість підприємств частіше збільшується завдяки інтелектуальним здібностям керівників.

Сьогоднішні реалії ринкової арени все більше спонукають до використання інструментів цифрової економіки. Цифрова трансформація полягає у впровадженні сучасних технологій на підприємствах та зміні їхніх бізнес-процесів. Це не тільки установка програмного забезпечення та обладнання, але й перетворення управлінських основ, корпоративної культури та зовнішніх комунікацій. Результатом цифрової трансформації стає підвищення продуктивності працівників і рівня задоволеності клієнтів, що сприяє створенню іміджу прогресивної та сучасної компанії. Вивчення цифрової трансформації та її ролі в оптимізації бізнес-процесів є надзвичайно актуальним і вимагає детальнішого дослідження.

Цифрова економіка спонукає та мотивує підприємства до впровадження новітньої техніки та цифрових технологій, розширює простір можливостей щодо використання нових дієвих фінансових інструментів та механізмів. До питань, які вимагають подальшого дослідження, можна віднести питання визначення

первісної вартості об’єктів необоротних активів, отриманих з різних джерел, питання визначення ліквідаційної та переоціненої вартості. Наукові дослідження даної проблематики знаходять відображення у працях таких вчених: В. Бабіч, Н. Банера, О. Брагіна, В. Романовський, Ф. Бутинець, О. Гавриловський, Ю. Стащенко, В. Муравський, Я. Костецький, М. Задорожний та інших. Вагомий внесок у розробку теоретичних основ та методологічних підходів до проблеми обліку необоротних активів зробили провідні вітчизняні вчені-економісти, такі як К. Кравченко, Я. Артюшенко, Я. Крупка, Н. Микитюк, В. Міщура, В. Панасюк, А. Петренко, М. Півторак, Ю. Подмешальська, К. Бакута, Л. Пожарська, А. Савченко, Н. Соловей, О. Деркач, А. Тітаренко, Л. Шкуліна, Н. Яковшина та ін.

Ефективне управління необоротними активами дозволить підвищити прибутковість підприємства, забезпечити їх максимальну віддачу, створити передумови розвитку виробничого потенціалу та визначити напрями підтримання та розвитку конкурентоспроможності продукції, що випускається. В останні роки коефіцієнт зносу основних засобів в промисловості України демонструє тенденцію до зростання. Це свідчення того, що у більшості промислових підприємств коштів для оновлення основних засобів не вистачає.

Наші теоретичні дослідження тематики обліку необоротних активів в контексті основних засобів було розпочато на 3-му курсі навчання на ступені вищої освіти «Бакалавр» і результати відображені в кваліфікаційні роботі бакалавра [21]. Продовження дискусійних питань нами досліджено в тематики «Організація і методика обліку та аналізу необоротних активів в умовах цифрової економіки (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»).

Мета дослідження в кваліфікаційній роботі полягає в аналізі та систематизації економічної наукової та навчальної літератури стосовно питань організації обліку необоротних активів та їх аналіз ефективність використання у практичній діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Об’єктом дослідження кваліфікаційної роботи є облік та аналіз необоротних активів та господарська діяльність ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

Предмет дослідження – організація обліку і аналіз необоротних активів підприємства.

Для досягнення мети дослідження, було поставлено наступні *завдання*:

– визначити економічну сутність необоротних активів та їх класифікація;

– розглянути методологію бухгалтерського фінансового обліку необоротних активів за національними стандартами;

– розглянути цифрову економіку як запоруку успішного управління на підприємстві;

– розглянути методологічні засади проведення економічного аналізу необоротних активів;

– розглянути техніко-економічну та організаційну характеристику ТОВ «Вознесенський коньячний завод»;

– розглянути фінансово-економічний аналіз підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод»;

– розглянути загальну характеристику організаційного забезпечення обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод»;

– розглянути організацію на підприємстві обліку необоротних активів;

– дослідити напрямки вдосконалення обліку необоротних активів на підприємстві.

Методологічною основою є наукові методи, що спираються на вимоги об'єктивного і всебічного контролю та обліку основних засобів на підприємстві.

При вирішенні поставлених завдань були використані загальнонаукові *методи і прийоми дослідження*: системний аналіз – для деталізації і розчленування об'єкта дослідження на окремі важливі складові елементи; конкретизація – для обґрунтування змісту форм облікового забезпечення; дослідження документів за формою та змістом – для виявлення їх відповідності щодо адекватності вимогам стандартів; порівняння – для зіставлення даних підприємства у динаміці; групування – для визначення залежностей одних показників від інших; середніх і відносних величин – для глибшого розуміння сутності і причини відхилення його

змін; горизонтальний і вертикальний аналізи – для визначення рівня впливу і питомої ваги кожного окремого показника на загальний результат із зміною у часі.

Інформаційною базою дослідження під час написання роботи було використані наукові праці зарубіжних і вітчизняних фахівців із питань організації обліку, аналізу, контролю, наукова література, і інформація практичного характеру.

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися та отримали позитивну оцінку на наукову студентську конференцію ОНТУ (секція цифрові технології фінансових операцій) квітень 2023 р., на IV та V Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 20-21 жовтня 2022 року та 30-31 травня 2023 року, XII Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України» 17-18 жовтня 2024 р.

Публікації. Результати дослідження опубліковано у Збірнику матеріалів тез IV та V Всеукраїнської студентської науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 30 – 31 травня 2023 та IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 20-21 жовтня 2022 року, XII Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні та соціальні аспекти розвитку України» 17-18 жовтня 2024 р. загальним обсягом 0,15 друк. арк.

Структура і обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 125 сторінок, у тому числі 110 сторінок основного тексту, список використаних джерел зі 57 найменувань на 7 сторінок, 3 додатків обсягом 8 сторінок. Робота містить 8 рисунків і 53 таблиць.

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

1.1 Економічна сутність поняття необоротних активів та їх класифікація

Необоротні активи займають перший розділ балансу кожного підприємства – суб'єкта підприємницької діяльності. Необоротні активи досліджувалися різними економічними школами та науками, які мали різні думки щодо правильного визначення сутності поняття «необоротні активи». В економічній теорії, фінансах, бухгалтерському обліку по-різному розглядають тлумачення необоротних активів, по-різному трактують поняття, навіть можна зустріти різну назву терміну, який є об'єднуючим для засобів довгострокового користування.

На думку Купка Я.Д. «необоротними активами є активи, період корисного використання яких перевищує один рік» [28, 29]. Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» необоротні активи – «всі активи, що не є оборотними. Оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців із дати балансу» [36].

На думку М.В. Півторака, застосування у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» терміну «необоротні активи» є «не досить коректним стосовно тих об'єктів, які він об'єднує» [42]. Автор зазначає, що єдиним активом, який не є оборотним, є земля. Виходячи із цього, він пропонує поділяти активи на основні й оборотні, що відповідає класичному принципу поділу капіталу. Отже, необоротні активи, тобто основний капітал, є складником активу (майна) підприємства.

Аналіз наукових досліджень дає змогу побачити, що немає однозначного тлумачення цієї категорії. В табл. 1.1 наведено різноманітні підходи до трактування визначення – «необоротні активи».

Таблиця 1.1 – Підходи до трактування визначення «Необоротні активи»*

№	*Джерело/автор*	*Визначення поняття*
1.	Диба В.М.	Необоротні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності і які переносять на продукцію свою вартість частинами.
2.	Загородній А.Г., Вознюк Г. Л.	Необоротні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі його господарської діяльності.
3.	Кузнєцов В., Михайленко О.	Необоротні активи – нематеріальні ресурси та матеріальні ресурси, що є власністю підприємства і забезпечують його функціонування, термін корисного використання яких становить більше одного року чи операційного циклу.
4.	Мочерний С. В.	Необоротні активи – матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, термін корисного використання яких перевищує календарний рік (або операційний цикл).
5.	Сеймон В. С.	Необоротні активи – це сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів та прав, які належать суб'єкту господарювання, беруть участь у виробничому процесі, переносять свою вартість на продукцію частинами та корисний ефект від використання яких очікується отримувати протягом періоду, який становить більше одного року.
6.	Шелудько В.М.	Необоротні активи – це майно підприємства, яке призначене для тривалого використання у процесі фінансово-господарської діяльності.
7.	Банера Н., Гелей Л., Пилипенко С., Мороз В.	Необоротні активи – це всі активи, що не є оборотними, до складу яких включають основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи, відстрочені податкові активи, довгострокову дебіторську заборгованість, інші необоротні активи, гудвіл.
8.	Гудзь Н.	Необоротні активи – це сукупність майнових цінностей, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності підприємства. Як правило, до них належать засоби тривалістю використання більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

**узагальнено на підставі джерел [2, 11, 13, 17, 50, 54]*

Незважаючи на безліч думок під час визначення сутності необоротних активів, науковці у своїх переконаннях загалом розділились на дві групи: перша група [13, 15, 17, 24] вважає, що необоротні активи - це майнові цінності підприємства; друга група [6, 16, 50] вважає, що необоротні активи - це

матеріальні та нематеріальні ресурси. Таким чином, узагальнюючи твердження дослідників, можна сказати, що нематеріальні активи - це активи, достовірно виражені у своїй вартості, що використовується підприємством тривалий час (більше одного року) і від яких очікується отримати вигоду у майбутньому.

Нині в законодавчих, нормативних за інструктивних документах відсутнє єдине визначення терміну «необоротні активи», що призводить на практиці до виникнення певних проблемних питань при визнанні активів необоротними. Так, зокрема відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [36] - «необоротні активи це всі активи, що не є оборотними». В Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» визначення цього важливого терміну відсутнє [19]. В П(С)БО 7 «Основні засоби» наведено визначення основних засобів, які є основною складовою необоротних активів. Відповідно до цього стандарту «основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)» [47]. На нашу думку, визначення основних засобів може бути основою для визначення терміну «необоротні активи». Це визначення повинно бути лаконічним і може бути представлене в такій редакції [5]: необоротні активи – активи, які підприємство утримує з метою використання їх у своїй господарській діяльності, очікуваний термін використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік). Відповідно необоротні матеріальні активи – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у своїй господарській діяльності, очікуваний термін використання яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Проведене дослідження термінологічного апарату дає змогу систематизувати та виокремити основні критерії визнання активу, як «необоротний актив» (рис. 1.1)

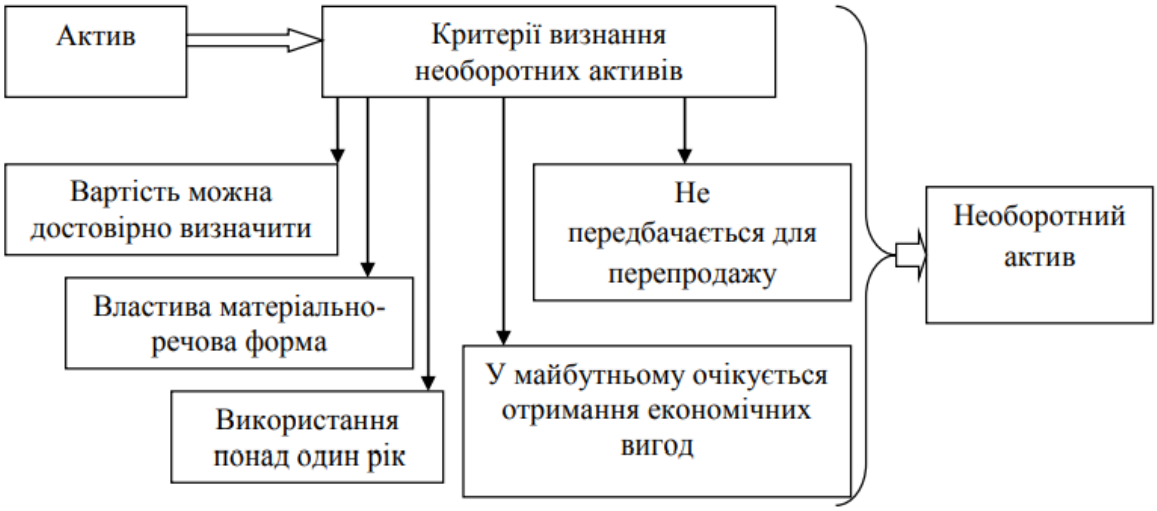

Рисунок 1.1 – Критерії визнання необоротних активів [5]

Світова практика протягом тривалого періоду напрацювала багаточисельні варіанти видів необоротних активів, тому для детального їх вивчення та цілеспрямованого управління потрібна систематизація за різними класифікаційними ознаками, адже класифікація полегшує поточний облік, спрощує складання звітності в тому числі й про наявність і рух необоротних активів. Вивчення міжнародних стандартів фінансової звітності та національних стандартів бухгалтерського обліку, літературних джерел дає можливість виділити наступні ознаки класифікації необоротних активів (табл.1.2).

Таблиця 1.2 – Класифікація необоротних активів за ознаками [5]

Класифікаційні ознаки	*Складові*	*Характеристика*
За типом власності	Власні	відносяться ті, які належать підприємству на правах власності і відображаються на його балансових рахунках
	Орендовані	використовуються підприємством відповідно з договором оренди, тому не належать підприємству на правах

Продовження табл. 1.2

Класифікаційні ознаки	*Складові*	*Характеристика*
		власності. Варто відмітити, що на балансових рахунках показують лише ті необоротні матеріальні активи, які підприємство отримало на правах фінансової оренди.
За характером відображення зносу	Необоротні активи, що амортизуються	відносяться придбані та вироблені основні засоби, а також довгострокові фінансові інвестиції, що утримуються до погашення; нематеріальні активи, які оцінюються за історичною собівартістю та мають обмежений термін корисного використання
	Необоротні активи, що не амортизуються	відносяться нематеріальні активи без обмеженого терміну експлуатації; інвестиційна нерухомість, яка оцінюється за справедливою вартістю; гудвіл; довгострокова дебіторська заборгованість; відстрочені податкові активи
За формою функціонування (за функціональними видами)	Матеріальні активи	активи, які мають матеріальну форму (основні засоби; інші необоротні матеріальні активи; капітальні інвестиції; довгострокові біологічні активи).
	Нематеріальні активи	немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, сутність яких полягає у володінні правами на об'єкти інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому відповідним законодавством, об'єктом права власності особи, можуть бути ідентифіковані (ототожнені) й утримуються підприємством з метою використання протягом періоду, який більший за рік (або один операційний цикл, якщо він більший за рік) для виробництва, торгівлі та в адміністративних цілях або надання в оренду іншим особам
	Фінансові активи	довгострокові фінансові інвестиції; відстрочені податкові активи; довгострокова дебіторська заборгованість
За характером обслуговування окремих видів діяльності	Операційні необоротні активи	обслуговують операційну діяльність. До них належать основні засоби. Ця група активів займає найбільшу частку у складі необоротних активів будь-якого підприємства.
	Інвестиційні необоротні активи	обслуговують інвестиційну діяльність називаються. Це капітальні інвестиції, в т.ч. устаткування, призначене до монтажу Ця група необоротних активів є наслідком процесів реального інвестування.
	Фінансові необоротні активи	обслуговують фінансову діяльність. До них належать довгострокові фінансові вкладення
	Невиробничі необоротні активи	необоротні активи, які знаходяться у володінні підприємства і використовують ним для задоволення соціальних потреб персоналу до їх складу входять об'єкти соціально-побутового призначення.

Цікавою, на думку автора [5], є «ринкова» класифікація необоротних активів щодо їх реального внеску до кінцевого фінансового результату діяльності підприємства. За цією ознакою необоротні активи можуть бути розділені на «живі» (реально генерують прибуток) і «мертві» (генерують збитки). Доцільно зазначити, що науковці пропонують виокремлення різних класифікаційних ознак необоротних активів, проте в бухгалтерському обліку найпоширенішою є класифікація за формою функціонування (за функціональними видами), що й використовується для цілей бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності (рис. 1.2).

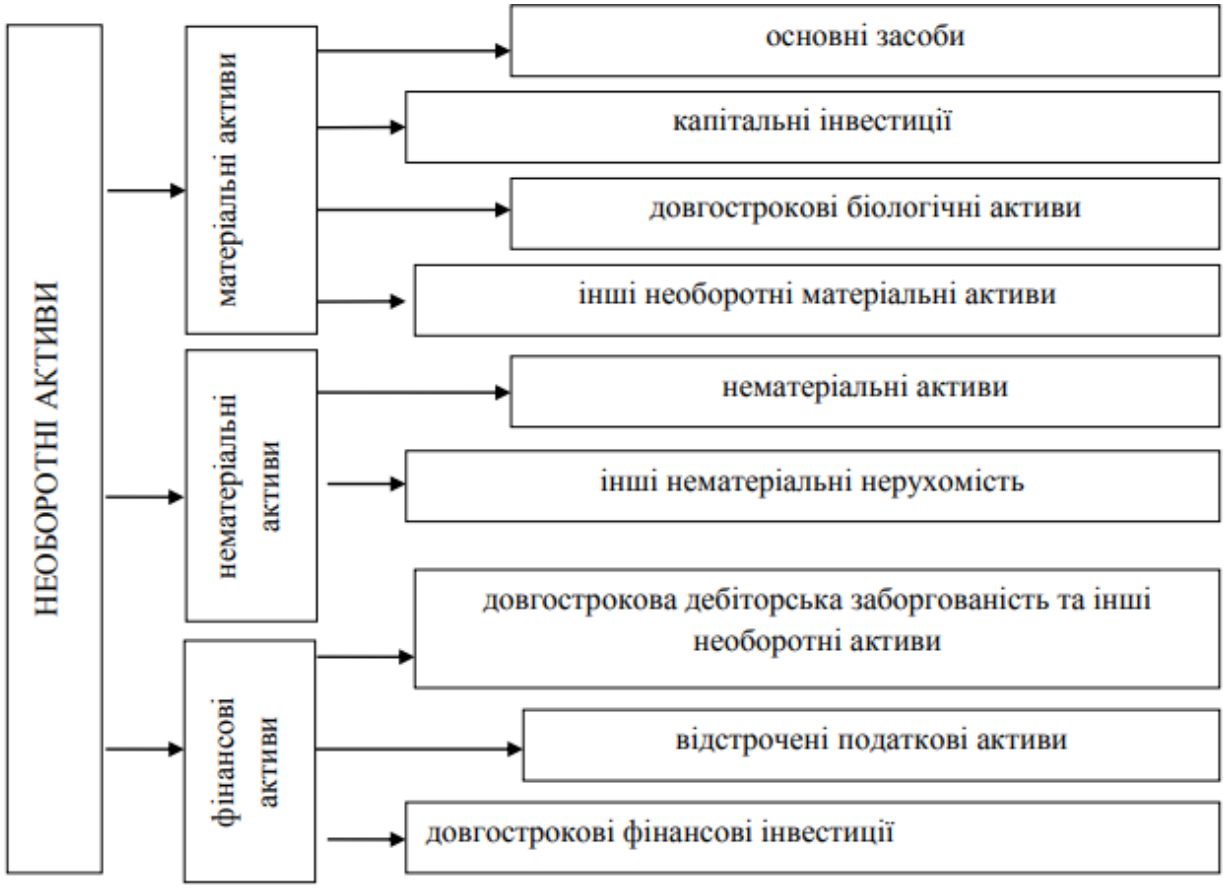

Рисунок 1.2 – Класифікаційна ознака необоротних активів за функціональними видами та їх складові [5]

Необоротні активи класифікуються як:

– матеріальні необоротні активи (вид активів, що мають фізичну форму);

– нематеріальні необоротні активи (активи, що не мають фізичної форми та використовуються для підтвердження прав володіння на об'єкти інтелектуальної власності та інших прав, установлених чинним законодавством);

– фінансові необоротні активи (фінансові ресурси, які можна використати понад одного року) (рис. 1.3).

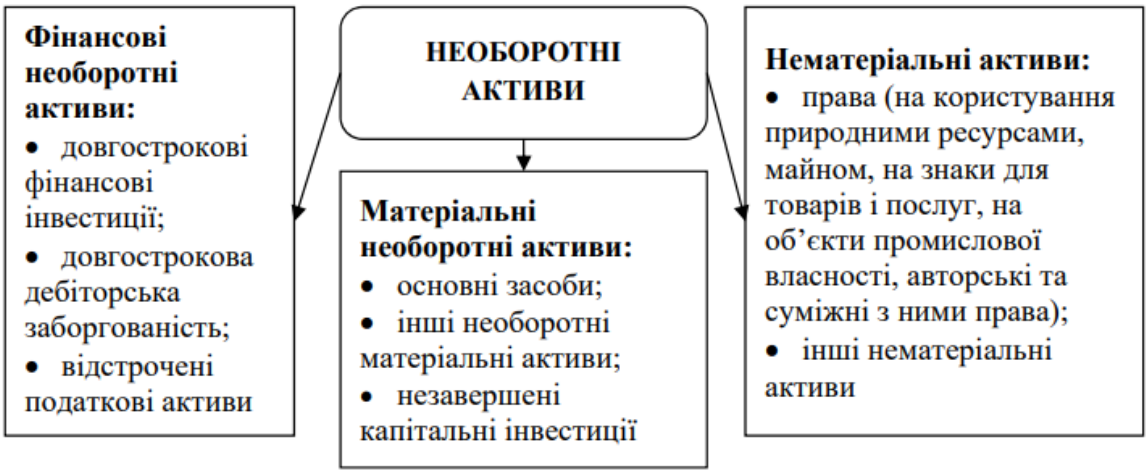

Рисунок 1.3 – Класифікація необоротних активів [38]

В іноземній економічній та обліковій практиці поняття «необоротні активи» позначають різними термінами, що випливає з особливостей перекладу з різних мов світу. До прикладу, англійською мовою необоротні активи можуть називатися non-current assets (необоротні активи), fixed assets (фіксовані активи), longterm assets (довгострокові активи) тощо. Розглядаючи визначення, бачимо, що, дійсно, поняття необоротних активів є неоднозначним. Зокрема, в іноземній літературі часто немає об'єднуючого терміну, а відображаються окремі складники довгострокових засобів: основні засоби, нематеріальні активи тощо. У зарубіжній обліковій практиці поняття «необоротні активи» позначається різними термінами: «постійні активи», «власність», «споруди й обладнання», «матеріальні активи» тощо. Так, у Швейцарії необоротні активи в активі балансу об'єднані в одну групу – основні засоби; у Німеччині – основний капітал та фінансові активи; у країнах

англо-американської групи – це довгострокові активи, що об’єднують у собі основні засоби або власність; в Естонії – основний (основні засоби), моральний (нематеріальні активи) та ресурсний капітал (природні багатства). У країнах англо-американської системи обліку це – довгострокові активи, що об’єднують у собі основні засоби або власність, будівлі та обладнання, невідчутні (нематеріальні) активи. Так, у США окремим розділом в активі балансу відображаються довгострокові активи, до яких належать основні засоби, нематеріальні активи, інвестиції, фонди та інші активи [8].

У законодавстві з бухгалтерського обліку більшості країн світу необоротні активи поділяють за основними функціональними видами, або за статтями балансу.

Отже, в більшості країн необоротні активи можна поділити на такі загальні групи:

– матеріальні довгострокові активи;

– нематеріальні довгострокові активи;

– довгострокові фінансові інвестиції [34].

Питання обліку та відображення довгострокових активів у фінансовій звітності суб’єктів господарювання на міжнародному рівні регулюють МСБО 16 «Основні засоби» [33], МСБО 38 «Нематеріальні активи», МСБО 36 «Зменшення корисності активів», МСФЗ 3 «Об’єднання бізнесу», а в Україні – П(С)БО 7 «Основні засоби» [47], П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [48], П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів».

Основні засоби формують матеріально-технічну базу підприємства. Від правильного та раціонального обліку основних засобів залежить процес їх відтворення, поповнення, оновлення та в кінцевому рахунку – забезпеченість підприємства конкурентоспроможними, сучасними засобами праці. Розвиток цього напряму економіки залежить від своєчасного отримання надійної, достовірної, прозорої та повної обліково-економічної інформації. У зв’язку з цим, зростає роль і значення обліку основних засобів як найважливішої функції управління підприємством [35].

Дослідження питання економічної сутності основних засобів нами досліджувалось в кваліфікаційній роботі бакалавра [21] і доцільно провести у двох напрямах: згідно з вимогами нормативно-правової бази; за науковим підходом, який розглядає основні засоби з позиції обліку, аналізу, аудиту та управління. Основні нормативні акти, що регулюють облік основних засобів в українському законодавстві: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [47], Податковий кодекс України [44] та МСБО 16 «Основні засоби» [33] (табл. 1.3).

Вивчення та дослідження такої економічної категорії як основні засоби зумовлюється тим, що основні засоби, які використовуються в процесі функціонування та діяльності підприємства, складають матеріальну основу продуктивних сил, а їх наявність та склад визначає економічний потенціал суспільства. Можливість віднесення об'єкта до складу основних засобів залежить від правильного трактування поняття «основні засоби». Виникають різні погляди на дану категорію, оскільки на законодавчому рівні не врегульовано дане питання, тому для усунення помилок під час ведення даної ділянки обліку необхідно привести у відповідність норми основних нормативних документів.

Таблиця 1.3 – Сутність поняття «основні засоби» згідно з нормативно-правовими актами [25]

Нормативний документ	*Визначення основних засобів*
П(С) БО 7 «Основні засоби»	Матеріальні активи, які підприємство/установа утримує для використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
Податковий кодекс України	Матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин, наданих у користування ділянок надр (окрім вартості землі, незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації)

Продовження табл. 1.3

Нормативний документ	*Визначення основних засобів*
	яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)
М(С) БО 16 «Основні засоби»	Матеріальні об'єкти, які утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг, для надання в оренду іншим або для адміністративних цілей та використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного звітного періоду

На економічних теренах постійно триває дискусія стосовно тлумачення терміну «основні засоби», оскільки воно має широку базу трактувань та визначень (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 – Визначення терміну «основні засоби» окремими науковцями*

Автор, джерело	***Визначення основних засобів***
Бутинець Т.А.	Основні засоби розглядаються як вкладений капітал і, відповідно, повинні обліковуватися за собівартістю, їх можна прирівняти до витрат майбутніх періодів (динамічний баланс); основні засоби розуміються як ресурс, що знаходиться на підприємстві (статичний баланс)
Баранік О.О.	Засоби праці виробничого та невиробничого призначення
Бондар М.І.	Сукупність матеріальних активів у формі засобів праці, які багаторазово приймають участь у процесі виробничо-комерційної діяльності і переносять на продукцію свою вартість частинами
Довгалюк Н.В.	Основні засоби – матеріальні активи підприємства будь-якої форми власності, що неодноразово здійснюються у виробництві для впливу на предмети праці і їх перетворення в придатні до споживання продукти
Бойко В.М., Вашків П.Г.	Основні засоби – сукупність засобів праці, які функціонують у сфері матеріального виробництва в незмінній натуральній формі протягом тривалого часу та переносять свою вартість на заново створений продукт частинами в міру їх зношення.
Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство формує з метою використання їх у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій і очікуваний термін корисного застосування яких перевищує рік.
Неміш Ю.В.	Основні засоби – це вартісно виражені ресурси, які утримуються суб'єктом господарювання з метою використання в процесі виробництва, постачання товарів і послуг, надання в аренду іншим особам або для здійснення чи соціально-культурних функцій, очікуваний строк експлуатації яких становить не менше одного року, чи визначається межами операційного циклу понад один рік, вартість яких зменшується в процесі використання.
Бабіч В.В., Золотогоров В.Г.	Основні засоби – це сукупність матеріальних цінностей, що мають натуральну форму та тривалий час діють, як у сфері матеріального виробництва, так і у сфері нематеріального, втрачаючи свою вартість у міру зношення.

**узагальнено на підставі джерел [1,56]*

Значна номенклатура основних фондів та багатоаспектність функцій, які виконуються в діяльності підприємств торгівлі потребують їх класифікації з метою підвищення ефективності їхнього управління та обліку, а також з позиції оптимізації фінансування.

Гуляєва Н.М. пропонує виділяти чотири основні ознаки класифікації основних фондів підприємств торгівлі (табл. 1.5) [12].

Таблиця 1.5 – Класифікація основних фондів підприємств торгівлі*

Вид	*Класифікація*	*Характеристика*
За характером участі в торговельно-виробничому процесі	виробничі	До них належать основні фонди, що безпосередньо беруть участь у торговельно-виробничому процесі або створюють умови для його здійснення незалежно від характеру праці, що вкладена в цей процес.
	невиробничі	До них належать основні фонди, що не пов'язані із здійсненням торговельно-виробничого процесу (житлові будинки, спортивні споруди, об'єкти охорони здоров'я).
За належністю до власників майна	власні	Ті основні засоби, які є власності підприємства
	орендовані	Ті основні засоби, які є орендовані.
	безкоштовно передані	Ті основні засоби, які передані підприємству безкоштовно.
За ланками торговельно-виробничого процесу	основні фонди роздрібної торгівлі	Ті основні засоби, що задіяні у сфері роздрібної торгівлі
	основні фонди оптової торгівлі	Ті основні засоби, що задіяні у сфері оптової торгівлі
За роллю у здійсненні торговельно-виробничого процесу	активна частина основних фондів	це ті їхні елементи, які безпосередньо впливають на предмети праці та значною мірою визначають рівень продуктивності праці (машини, устаткування, транспортні засоби, виробничий інвентар);
	пасивна частина основних фондів	будівлі, споруди, передаточні пристрої, господарський інвентар, тобто ті елементи основних фондів, які створюються умови для здійснення торгово-виробничих процесів.

**складено автором на підставі [12]*

Згідно пп. 14.1.138 Податкового кодексу України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI [44] «основні засоби – це матеріальні активи, у тому числі запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр (крім вартості землі,

незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 6000 грн., невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), що призначаються платником податку для використання у господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 6000 грн. і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких із дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [44].

Класифікацію груп основних засобів та інших необоротних активів відповідно до Податкового кодексу України приведено у табл. 1.6.

Таблиця 1.6 – Класифікація груп основних засобів й інших необоротних активів згідно з Податковим кодексом України та мінімально допустимі терміни їх амортизації [44]

Групи основних засобів	Мінімально допустимі терміни корисного використання, років
Група 1 – земельні ділянки	-
Група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
Група 3	
– будівлі;	20
– споруди;	15
– передавальні пристрої	10
Група 4 – машини та обладнання	5
з них:	
– електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, комутатори, маршрутизатори, модулі, модеми, джерела безперебійного живлення та засоби їх підімкнення до телекомунікаційних мереж, телефони (в тому числі стільникові), мікрофони й рації, вартість яких перевищує 6000 грн	2
Група 5 – транспортні засоби	5
Група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
Група 7 – тварини	6
Група 8 – багаторічні насадження	10
Група 9 – інші основні засоби	12

Група 10 – бібліотечні фонди	-
Група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	-
Група 12 – тимчасові (нетитульні) споруди	5
Група 13 – природні ресурси	-
Група 14 – інвентарна тара	6
Група 15 – предмети прокату	5
Група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Як бачимо, з наведеної класифікації груп основних засобів та інших необоротних активів, яка визначена відповідно з Податковим кодексом України та представлена у вигляді 16 груп основних засобів, що залежить від конкретної групи, до якої віднесено той чи інший об'єкт основних засобів, встановлюються мінімально допустимі строки їх амортизації від двох до двадцяти років. За нормами ПКУ податковий облік основних засобів наближено до бухгалтерського, тому аналогічно до бухгалтерського обліку придбані чи самостійно виготовлені основні засоби зараховуються на баланс за первісною вартістю. Згідно п. 146.5 статті 146 ПКУ встановлено, що первісна вартість об'єкта основних засобів (кожного певного об'єкта) складається з наступних витрат [44]:

– суми, що сплачуються постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

– реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

– суми ввізного мита;

– суми непрямих податків у зв'язку з придбанням чи створенням основних засобів (якщо вони не відшкодовуються платнику);

– витрати на страхування ризиків доставки основних засобів;

– витрати на транспортування, установлення, монтаж і налагодження основних засобів;

– фінансові витрати, включення яких до собівартості кваліфікаційних активів передбачено положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;

– інші витрати, безпосередньо пов’язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.

У міжнародній практиці згідно п. 6 Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16) «Основні засоби», основні засоби – це матеріальні об’єкти, що їх [33]:

а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей;

б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду [33]. Види вартості основних засобів відповідно до МСБО 16 наведено у табл. 1.7.

Таблиця 1.7 – Вартість основних засобів, що визначена МСБО 16 «Основні засоби» [26]

Види вартості основних засобів	*Терміни визначені МСБО 16*
Балансова вартість	сума, за якою актив визнають після вирахування будь-якої суми накопиченої амортизації та накопичених збитків від зменшення його корисності
Вартість, визначення суб’єктом господарювання	це теперішня вартість грошових потоків, які, за очікуванням суб’єкта господарювання, виникнуть упродовж використання активу і від його вибуття після закінчення строку його корисної експлуатації або які, за очікуванням, виникнуть при погашенні зобов’язання
Справедлива вартість	сума, за якою можна обміняти актив або погасити заборгованість в операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами
Ліквідаційна вартість активу	попередньо оцінена сума, що її суб’єкт господарювання отримав би на поточний час від вибуття активу після вирахування всіх попередньо оцінених витрат на вибуття, якщо актив є застарілим та перебуває в стані, очікуваному по закінченні строку його корисної експлуатації
Амортизація	систематичний розподіл суми активу, що амортизується, протягом строку його корисної експлуатації
Сума, що амортизується	собівартість активу або інша сума, що замінює собівартість, за вирахуванням його ліквідаційної вартості
Збиток від зменшення корисності	сума, на яку балансова вартість активу перевищує суму його очікуваного відшкодування
Сума очікуваного відшкодування	більша з двох оцінок: справедливої вартості за вирахуванням витрат на продаж активу або вартості його використання
Собівартість	сума сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або справедлива вартість іншої форми компенсації, наданої для отримання активу на час його придбання або створення або (якщо прийнятно) сума, яку розподіляють на цей актив при первісному визнанні згідно з конкретними вимогами інших МСФЗ (наприклад, МСФЗ 2 «Платіж на основі акцій»)

Як видно із табл. 1.7 поняття видів вартості основних засобів, що містяться у МСБО 16, але відсутні у П(С)БО 7.

Об’єкт основних засобів, який відповідає критеріям визнання активу, слід оцінювати за його собівартістю.

Собівартість об’єкта основних засобів складається з:

а) ціни його придбання, включаючи імпортні мита та невідшкодовувані податки на придбання після вирахування торговельних знижок та цінових знижок;

б) будь-яких витрат, які безпосередньо пов’язані з доставкою активу до місця розташування та приведення його в стан, необхідний для експлуатації у спосіб, визначений управлінським персоналом;

в) первісної попередньої оцінки витрат на демонтаж, переміщення об’єкта та відновлення території, на якій він розташований, зобов’язання за якими суб’єкт господарювання бере або коли купує цей об’єкт, або коли використовує його протягом певного періоду з метою, яка відрізняється від виробництва запасів протягом цього періоду.

Клас основних засобів за МСБО – це група активів, однакових за характером і способом використання в діяльності суб’єкта господарювання. Згідно п. 37 у МСБО 16 виділені такі класи основних засобів: земля; земля та будівлі; машини та обладнання; кораблі; літаки; автомобілі; меблі та приладдя; офісне обладнання.

Залежно від особливостей, стану основних засобів, оцінки основних засобів, часу, розрізняють наступні види вартості згідно п. 4 П(С)БО 7: первісну вартість; справедливу вартість; переоцінену вартість; вартість, яка амортизується; ліквідаційну вартість; залишкову вартість (табл. 1 додаток А).

Зазначимо, щодо до необоротних активів відносяться нематеріальні активи. Багато вчених досліджують підходи до визначення сутності «нематеріальних активів. Отже, уточнення економічного змісту терміну «нематеріальні активи» наведено у табл. 1.8.

Таблиця 1.8 – Змісту терміну «нематеріальні активи»*

Автор	*Визначення*
Сунь Лінь	Економічний зміст цієї категорії активів характеризують такі чинники: відсутність матеріально-речовинної структури; використання протягом тривалого періоду часу; реальна участь у фінансово-економічних процесах; яка виражається у функції впливу на підвищення ефективності діяльності підприємств; значна міра невизначеності розмірів майбутнього прибутку від їх використання; суттєва роль в інноваційних процесах.
Є. Хендріксен, М. Ван Бреда	Нематеріальні активи являють собою об'єкти, які не мають речового втілення. Для того, щоб об'єкт був визнаний активом, необхідно, щоб його можна було виміряти, він був значущим і достовірним
С. Грей, Б. Нідлз	Нематеріальні активи - довгострокові активи, які не мають фізичної форми, їх цінність проявляється в юридичних правах і привілеях власника, а також в отриманні ним економічних вигод у майбутньому
І. Бігдан	Економічна природа нематеріальних активів проявляється в тому, що, не маючи фізичної субстанції, вони водночас є одним із видів ресурсів підприємства, являють певні права та переваги, які дозволяють власнику здійснювати підприємницьку діяльність з метою отримання економічних вигід. Зважаючи на відсутність матеріальної форми, нематеріальні активи стають відчутними тільки у процесі виробництва і реалізації продукції, при здійсненні управлінської діяльності. Лише у поєднанні із засобами та предметами праці і робочою силою проявляється ефект від їх використання
Л. Мельничук	Нематеріальні активи - сукупність прав розпоряджатися об'єктами інтелектуальної та промислової власності, які підприємство утримує з метою використання у господарській діяльності для отримання доходу
М. Климова, Г. Азгальдов, Н. Карпова	До нематеріальних активів належать лише авторські майнові й немайнові права, ділова репутація та організаційні видатки
Баншкинскас В.Ю. Николаева С.А. Скепенкер М.Ю.	Нематеріальні активи – це активи підприємства, які мають вартість і приносять підприємству дохід (або створюють умови для одержання доходу), використовуються протягом тривалого періоду, але не мають фізичного змісту
Бойко В.В.	Нематеріальні активи – це вартість об'єктів промислової та інтелектуальної власності, а також інші аналогічні права, визнані в порядку, встановленому відповідним законом, об'єктів прав власності підприємства
Букур В.	Нематеріальні активи – це ідентифіковані, негрошові активи, які не мають матеріальної форми (форми предметів, речей), контролюються підприємством, використовуються більше одного року у виробничих, торгівельних та інших цілях, або призначенні для здачі в користування (оренду) юридичним і фізичним особам
Бутинець Ф.Ф.	Нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований, утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам

Продовження табл. 1.8

Автор	*Визначення*
Гаврилюк Л.І.	Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми може бути ідентифікований (відокремлений від підприємства) та утримується підприємством з метою використання протягом періоду більше одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує один рік) для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам

**узагальнено на підставі джерел [40, 46]*

Основним нормативним документом, який використовують суб'єкти господарювання для ведення бухгалтерського обліку нематеріальних активів є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [48], який визначає методологічні принципи формування у бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Для повного та достовірного відображення інформації про нематеріальні активи у фінансовій звітності важливу роль відіграє визначення об'єктів нематеріальних активів та їх класифікація. Саме з визначення та визнання нематеріальних активів активами та їх класифікації розпочинається бухгалтерський облік нематеріальних активів. У П(С)БО 8 вживається термін «нематеріальні активи», у цивільному кодексі України – «інтелектуальна власність», в інших джерелах зустрічається термін «інтелектуальний капітал», що свідчить про необхідність уточнення цих понять на законодавчо-нормативному рівні.

Умови визнання нематеріальних активів активами визначає П(С)БО 8, а саме [48]:

- існує ймовірність отримання майбутніх економічних вигод, пов'язаних з їх використанням;

- вартість нематеріальних активів може бути достовірно визначена.

Відповідно до П(С)БО 8 нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований. Проведений огляд та аналіз свідчить про необхідність доповнення умов визнання нематеріальних активів активами в П(С)БО 8 додатковими умовами:

- немонетарність;

- нематеріальність;

- можливість ідентифікації.

Нами встановлено, що порядок ідентифікації нематеріальних активів невизначений в нормативних документах або методичних рекомендаціях, що викликає певні труднощі у практичному бухгалтерському обліку.

Додаткову інформацію про ідентифікацію нематеріальних активів можна отримати в МСБО 38 «Нематеріальні активи», а саме [48]: актив відповідає критерію ідентифікації у визначенні нематеріального активу, якщо:

- він може бути відокремлений, тобто є можливість його відокремлення чи відділення суб'єктом господарювання для продажу, передачі, ліцензування, здачі в оренду або обміну окремо (індивідуально) чи разом з відповідним договором, активом чи зобов'язанням;

- виникає внаслідок договірних чи інших юридичних прав, незалежно від того, чи можуть вони бути передані або відокремлені від об'єкта господарювання чи від інших прав та зобов'язань.

Отже, нематеріальність та немонетарність дозволяє відокремити нематеріальні активи від фінансових та матеріальних активів. Особливість нематеріальних активів визначає і особливості визнання їх активами, мова йдеться про те, що спочатку треба визнати сам нематеріальний актив як об'єкт обліку, чи спочатку визнати, що нематеріальний актив визнається активом, а потім відбувається його ідентифікація, як об'єкту обліку, чи навпаки? Це питання залишається дискусійним, і заслуговує додаткових досліджень. В українському бухгалтерському обліку перелік груп об'єктів нематеріальних активів наведений у П(С)БО 8 «Нематеріальні активи». Крім П(С)БО 8 перелік об'єктів інтелектуальної власності наведений у статті 155 Господарського кодексу України (ГКУ), що вважається є певним кроком до приведення такої класифікації до класифікації відповідно до П(С)БО. Відповідно до П(С)БО 8 бухгалтерський облік нематеріальних активів ведеться за кожним об'єктом за визначеними групами, що означає що одиницею обліку нематеріальних активів є об'єкт. У ГКУ теж присутній термін «об'єкт», але ні в П(С)БО ні в ГКУ не

визначено, що є об'єктом нематеріального активу. Таким чином, слід зазначити, що в українському законодавстві відсутнє визначення категорії «об'єкт».

Отже, нами встановлено розбіжності в законодавчій базі, а саме: у П(С)БО 8 визначені групи об'єктів нематеріальних активів, а у ГКУ – об'єкти прав інтелектуальної власності. Однаковий підхід – визначення юридичного права на об'єкт нематеріального активу, як єдиної можливості ідентифікації об'єкта нематеріального активу. Це означає, що у бухгалтерському обліку відображаються тільки ті нематеріальні активи, які визначаються юридичними формами. Відповідно до МСБО 38 «Нематеріальні активи» не існує заперечення значення юридичного права, але при цьому не вважається це головним. П(С)БО 8 в якості нематеріальних активів визначає виключно права (майнові, інтелектуальні, інші), це означає, що об'єктом обліку нематеріальних активів є права. Відповідно до П(С)БО 8 групи нематеріальних активів – це групи прав, які відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Базуючись на групуванні нематеріальних активів, згідно з П(С)БО 8 потрібно систематизувати нематеріальні активи (табл. 2 додаток А).

Правове регулювання договірних відносин інтелектуальної власності визначається в ГКУ, який встановлює види договорів про розпорядження майновими правами та інтелектуальною власністю і який на практиці використовується бухгалтерами суб'єктів господарювання. Таким чином, для правильної організації бухгалтерського обліку нематеріальних активів та уникнення порушень в обліку, бухгалтеру слід визначати і обліковувати не об'єкт нематеріального активу, а майнові права на нього [45].

1.2. Необоротні активи: методологія бухгалтерського фінансового обліку за національними стандартами

Існує велика кількість документів, які регламентують порядок ведення обліку необоротних активів. Вони розробляються на державному рівні та

носять як загальнообов'язковий, так і рекомендаційний характер. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в Україні є більш жорстко регламентованими та обов'язковими до застосування всіма суб'єктами господарювання, водночас як міжнародні стандарти бухгалтерського обліку носять більш рекомендаційний характер, і суб'єкти господарювання самі приймають рішення щодо їх застосування. Водночас як національні, так і міжнародні стандарти є важливою ланкою нормативно-правового регулювання обліку необоротних активів [55].

Національні стандарти бухгалтерського обліку розроблялися на основі та з урахуванням міжнародних стандартів, і тому П(С)БО 7 «Основні засоби» містять низку положень і визначень, відповідних за сутністю МСБО 16 «Основні засоби».

П(С)БО 7 «Основні засоби» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби, інші необоротні матеріальні активи та незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності. Норми П(С)БО 7 застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами усіх форм власності (крім бюджетних установ та підприємств, які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за МСБО).

У МСБО 16 «Основні засоби» визначається обліковий підхід до основних засобів, щоб користувачі фінансової звітності могли розуміти інформацію про інвестиції суб'єкта господарювання в його основні засоби та зміни в таких інвестиціях. Головні питання обліку основних засобів – це визнання активів, визначення їх балансової вартості та амортизаційних відрахувань, а також збитків від зменшення корисності, які слід визнавати у зв'язку з ними.

В табл. 3 додатку А нами наведено детально у табличному вигляді деякі позиції щодо обліку основних засобів, висвітлені в національних та міжнародних стандартах бухгалтерського обліку, для виявлення аналогій та

відмінностей між ними, тобто проведено порівняльну характеристику теоретичних основ, закладених у цих двох стандартах.

Як правило, частину основних засобів підприємство придбає за гроші у постачальників на підставі договорів купівлі-продажу або договорів поставки. Джерелом для придбання, спорудження, виготовлення об'єктів основних засобів є капітальні вкладення.

Капітальні вкладення – це сукупність витрат на здійснення довгострокових інвестицій організації, пов'язаних з придбанням, спорудженням, реконструкцією і модернізацій основних засобів. Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» основні засоби можуть надходити в результаті:

- купівлі (надходження за плату);
- створення власними силами;
- внеску до статутного капіталу;
- безоплатного надходження;
- обміну на подібні об'єкти;
- обміну на неподібні об'єкти.

Для обліку витрат пов'язаних з придбанням або створенням основних засобів призначено рахунок 15 «Капітальні інвестиції». Облік затрат на придбання і створення необоротних активів Інструкцією № 291 [20] передбачено вести за такими субрахунками: 151 «Капітальне будівництво»; 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»; 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»; 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів»; 155 «Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів».

За дебетом рахунку відображають збільшення витрат, пов'язаних з придбанням (створенням) матеріальних та нематеріальних необоротних активів, у кореспонденції з кредитом рахунків: 205 «Будівельні матеріали» – на вартість використаних будівельних матеріалів; 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядниками», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» –

на вартість робіт, виконаних підрядними, субпідрядними організаціями, отримані послуги зі сторони; 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», 65 «Розрахунки за страхуванням» – на суму нарахованої заробітної плати будівельникам і пов'язаних з ними відрахувань та ін., а за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних, створених нематеріальних активів тощо) в кореспонденції з дебетом рахунків: 10 «Основні засоби», 11 «Інші необоротні матеріальні активи», 12 «Нематеріальні активи», 16 «Довгострокові біологічні активи» [28, 29].

Облік операцій з придбання основних засобів наведено у табл. 1.9.

Таблиця 1.9 – Відображення операцій з обліку придбання основних засобів*

Зміст господарської операції	*Кореспонденція рахунків*	
	Дебет	*Кредит*
Отримано основні засоби від постачальника	152	631
Відображено суму податкового кредиту	641	631
Нараховано транспортній організації за перевезення основних засобів	152	631
Відображено суму податкового кредиту	641	631
Нараховано заробітну плату зарозвантаження об'єкта	152	661
Відображено нарахування на дану заробітну плату	152	651
Введено об'єкт в експлуатацію	10	152
З рахунку в банку перераховано постачальнику за основні засоби	631	311
Оплачено готівкою вартість послуг, наданих транспортною організацією	631	301

**систематизовано на підставі [28,29]*

Облік операцій з виготовлення (створення) основних засобів власними силами наведено в табл. 1.10.

Таблиця 1.10 – Відображення операцій з виготовлення основних засобів*

Зміст господарської операції	*Кореспонденція рахунків*	
	Дебет	*Кредит*
Нараховано підрядній організації за будівельні роботи	151	631
Відображено суму податкового кредиту	641	631
Нарахована заробітна плата робітникам, що були задіяні при будівництві об'єкта основного засобу	151	661
Відображено нарахування на заробітну плату	151	651
Витрачено матеріали на будівництво	151	201

Продовження табл. 1.10

Зміст господарської операції	*Кореспонденція рахунків*	
	Дебет	*Кредит*
Введено об'єкт в експлуатацію (за справедливою вартістю)	10	151
На суму перевищення витрат над справедливою вартістю	977	151
З рахунку в банку перераховано кошти підрядній організації	631	311

** систематизовано на підставі [28,29]*

Облік безоплатно одержаних основних засобів наведено у табл. 1.11.

Таблиця 1.11 – Відображення операцій з безоплатного одержання основних засобів*

Зміст господарської операції	*Кореспонденція рахунків*	
	Дебет	*Кредит*
Безоплатно одержано об'єкт основного засобу, який використовується у виробництві	15	424
Введено основний засіб в експлуатацію	10	15
На суму нарахованої амортизації	23	13
На сум нарахованої амортизації відображено дохід від використання об'єкта	424	745

** систематизовано на підставі [28,29]*

Зазначимо, що основні засоби підлягають амортизації (зносу). Огляд існуючих методів амортизації (зносу) нами досліджувалось в кваліфікаційній роботі бакалавра [21].

З досліджуваного огляду літератури та нормативно-правової бази визначили, що відповідно до П(С)БО №7 амортизація – це систематичний розподіл первісної вартості (за мінусом ліквідаційної вартості) необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Згідно з пунктом 28 П(С)БО №7 метод амортизації обирається підприємством самостійно з урахуванням очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання.

Відповідно до пункту 26 П(С)БО №7 для нарахування амортизації ОЗ застосовують такі методи:

- Прямолінійний.
- Зменшення залишкової вартості.
- Прискореного зменшення залишкової вартості.
- Кумулятивний.

– Виробничий.

Розглянемо особливості нарахування амортизації ОЗ різними методами [21].

Прямолінійний метод

Суть прямолінійного методу полягає в тому, що сума амортизації залежить від терміну використання об’єктів ОЗ, причому вартість об’єктів ОЗ списується рівними частинами протягом усього терміну експлуатації. Річну суму амортизаційних відрахувань Аріч визначаються за формулою:

$$Аріч = (ПВ-ЛВ) / n, \quad (1)$$

де

ПВ – первісна вартість ОЗ, грн.;

ЛВ – ліквідаційна вартість об’єкта ОЗ, грн.;

n – термін корисного використання ОЗ, років.

Залишкова вартість ЗалВар об’єкта ОЗ дорівнює різниці ПВ і суми накопиченої амортизації.

Прямолінійний метод нарахування амортизації простий, стабільний, послідовний. Він побудований на припущенні, що ОЗ підлягають зносу рівномірно протягом терміну їх використання.

Метод зменшення залишкової вартості

Цей метод ґрунтується на тому, що новий об’єкт ОЗ дає більшу віддачу на початку терміну експлуатації. Аріч при цьому методі визначається як добуток залишкової вартості об’єкта (ЗалВар) ОЗ на початок року (первісної вартості ПВ на дату початку обчислення) та річної норми амортизації НАріч,%

$$Аріч = ЗалВар (ПВ) \times НАріч/ 100 \quad (2)$$

У свою чергу, річну норму амортизації визначають за формулою

$$НАріч = [1- (ЛВ/ ПВ)^{1/n}] \times 100 \quad (3)$$

де

n – термін корисного використання об’єкта ОЗ, років;

ЛВ – ліквідаційна вартість, грн. (ЛЗ> 0);

ПВ – первісна вартість об’єкта ОЗ, грн.

Метод прискореного зменшення залишкової вартості

При застосуванні методу прискореного зменшення залишкової вартості розрахунок показників здійснюється аналогічно попередньому методу, тільки

$$НАріч = АВ / n \times 2 \quad (4)$$

де

АВ – амортизована вартість, грн.;

n – число років використання об’єкта ОЗ, років;

Особливість цього методу полягає в тому, що норма амортизації, обчислена за прямолінійним методом виходячи з терміну корисного використання об’єкта ОЗ подвоюється і застосовується до залишкової вартості об’єкта ОЗ.

Суму амортизації об’єкта ОЗ останнього року використання визначають як різницю між вартістю, що амортизується і зносом об’єкта ОЗ на початок останнього року експлуатації.

Кумулятивний метод

При кумулятивному методі нарахування амортизації річну суму амортизації Аріч визначають як добуток вартості, яка амортизується АВ і кумулятивного коефіцієнта Кк:

$$Аріч = АС \times Кк \quad (5)$$

Коефіцієнт Кк розраховують діленням числа років, які залишаються до кінця очікуваного терміну використання об’єкта ОЗ, на суму чисел років його корисного використання.

Сума чисел років – це сума порядкових номерів років, протягом яких експлуатується об’єкт ОЗ.

Кумулятивний метод є простим, забезпечує повне відшкодування вартості об’єкта, що амортизується ОЗ до кінця терміну експлуатації.

Виробничий метод

При виробничому методі амортизації визначають не річну, а місячну суму амортизації, яка дорівнює добутку фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) Vміс і виробничої ставки амортизації ВСА

$$Аміс = Vміс \times ВСА \quad (6)$$

У свою чергу, ВСА = АВ / Vзаг,

де

АС – вартість, яка амортизується, грн.;

Vзаг – загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити з використанням відповідного об'єкта ОЗ за весь період його експлуатації.

Виробничий метод не знайшов значного поширення на практиці, оскільки важко встановити конкретний обсяг продукції, який буде виготовлений з використанням об'єкта ОЗ.

Синтетичний облік амортизації і зносу основних засобів ведеться на пасивному рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», субрахунку 131 «Знос основних засобів». За кредитом цього субрахунку відображається нарахування амортизації (зносу), а за дебетом – списання зносу внаслідок вибуття основних засобів.

Розрахунок амортизації здійснюється у розробних таблицях ф. 03-14 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для промислових підприємств), ф. 03-15 «Розрахунок амортизації основних засобів» (для будівельних організацій), ф. 03-16 «Розрахунок амортизації по автотранспорту». Типові кореспонденції відображення операцій з нарахування амортизації наведено у табл. 1.12.

Таблиця 1.12 – Відображення операцій з нарахування амортизації*

Зміст господарської операції	*Кореспонденція рахунків*	
	Дебет	*Кредит*
Нарахована амортизація на основні засоби виробничого призначення	23	131
Нарахована амортизація на основні засоби адміністративного призначення	92	131
Нарахована амортизація на будівлі збуту	93	131
Нарахована амортизація на об'єкти загальновиробничого призначення	91	131
Нарахована амортизація на об'єкти житлово-комунального та соціальнокультурного призначення	949	131

Продовження табл. 1.12

Зміст господарської операції	*Кореспонденція рахунків*	
	Дебет	*Кредит*
Нарахована амортизація на об'єкти житлово-комунального та соціальнокультурного призначення	131	10
Відображено суму нарахованого зносу ліквідованим об'єктом	131	10

**систематизовано на підставі [28,29]*

Слід відмітити, що рух обліку основних засобів супроводжується первиними документами (табл. 1.13).

Таблиця 1.13 – Первинні документи для обліку основних засобів*

№	Назва форми
ОЗ-1	Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів
ОЗ-2	Акт приймання-здачі, відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів
ОЗ-3	Акт на списання основних засобів
ОЗ-4	Акт на списання автотранспортних машин
ОЗ-5	Акт н установку, пуск, демонтаж будівельної машини
ОЗ-6	Інвентарна картка обліку основних засобів
ОЗ-7	Опис інвентарних карток з обліку основних засобів
ОЗ-8	Картка обліку руху основних засобів
ОЗ-9	Інвентарний список основних засобів
ОЗ-14	Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств)
ОЗ-15	Розрахунок амортизації основних засобів (для будівельних організацій)
ОЗ-16	Розрахунок амортизації по автотранспорту

** систематизовано на підставі [28,29]*

Основні засоби списуються з балансу підприємства у разі їх вибуття або коли активи перестають відповідати критеріям визнання активу. Вибуття основних засобів з підприємства оформляється «Актом на списання основних засобів» (ф. № 03-3), у якому вказується причина вибуття, первинна вартість об'єкта, що вибуває, сума нарахованого зносу, залишкова вартість, витрати, пов'язані з вибуттям, (реалізацією, ліквідацією), а також сума одержаного доходу. На підставі оформлених актів роблять відповідні записи в бухгалтерському обліку.

При відображенні господарських операцій, пов'язаних з реалізацією, ліквідацією, безоплатною передачею та передачею основних засобів як внесок до статутного фонду іншого підприємства роблять такі записи (табл. 4 додатку А).

До інших необоротних матеріальних активів переважно належать активи з невеликою вартістю, з терміном служби більше одного року або активи виробничого циклу. Підприємство самостійно визначає вартісну межу між основними засобами та малоцінними необоротними матеріальними активами, про що зазначається у наказі про облікову політику. Облік інших необоротних матеріальних активів регламентується тими ж інструктивними та нормативними документами, що й облік основних засобів (П(С)БО 7, Інструкція № 291, Методичні рекомендації з обліку основних засобів та ін..

До інших необоротних матеріальних активів належать столи, крісла, інші меблі, інструменти, господарський інвентар, бібліотечні фонди, оргтехніка, мала обчислювальна техніка, тимчасові (нетитульні) споруди, предмети прокату, інвентарна тара, природні ресурси. Облік інших необоротних матеріальних активів здійснюють на таких субрахунках активного рахунку 11 «Інші необоротні матеріальні активи»:

– 111 «Бібліотечні фонди»;

– 112 «Малоцінні необоротні матеріальні активи»;

– 113 «Тимчасові (нетитульні) споруди»;

– 114 «Природні ресурси»;

– 115 «Інвентарна тара»;

– 116 «Предмети прокату»;

– 117 «Інші необоротні матеріальні активи».

За дебетом рахунку 11 відображається надходження інших необоротних матеріальних активів та їх дооцінка, а за кредитом – їх вибуття та уцінка.

Інші необоротні матеріальні активи оприбутковуються на підприємстві актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів за формою ОЗ-1. При оприбуткуванні таких активів складаються аналогічні записи, як і при надходженні основних засобів. Виняток становлять придбання інших необоротних матеріальних активів внаслідок здійснення капітальних інвестицій. З цією метою використовується субрахунок 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів» замість субрахунків

151 «Капітальне будівництво» і 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів».

У разі передачі в експлуатацію інших необоротних матеріальних активів дебетується рахунок 11 (відповідні субрахунки) та кредитується субрахунок 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів». За такими активами нараховується амортизація з використанням методів, передбачених П(С)БО 7. При цьому мають місце особливості нарахування амортизації за малоцінними необоротними матеріальними активами та бібліотечними фондами.

Нарахована амортизація відповідно до Інструкції №291 [20] відображається за кредитом субрахунку 132 «Знос інших необоротних матеріальних активів» із віднесенням суми до складу відповідних витрат. Розрахунок амортизації здійснюється в тих самих регістрах, які використовуються для основних засобів.

Інвентаризація необоротних активів проводиться на підставі Інструкції по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків, що затверджена наказом Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994 року № 69 із змінами і доповненнями. Відповідальність за організацію інвентаризації несе керівник підприємства, який повинен створити необхідні умови для її проведення у стислі строки, визначити об’єкти, кількість і строки проведення інвентаризації, крім випадків, коли проведення інвентаризації є обов’язковим. Проведення інвентаризації є обов’язковим [21]:

а) при передачі майна державного підприємства в оренду, приватизації майна державного підприємства, перетворенні державного підприємства в акціонерне товариство, а також в інших випадках, передбачених законодавством;

б) перед складанням річної бухгалтерської звітності, крім майна, цінностей, коштів і зобов’язань, інвентаризація яких проводилась не раніше 1 жовтня звітного року. Інвентаризація будівель, споруд та інших нерухомих

об’єктів основних фондів може проводитись один раз у три роки, а бібліотечних фондів — один раз у п’ять років;

в) при зміні матеріально відповідальних осіб (на день прийому—передачі справ);

г) при встановленні фактів крадіжок або зловживань, псування цінностей (на день встановлення таких фактів);

д) за приписом судово-слідчих органів;

є) у разі техногенних аварій, пожежі чи стихійного лиха (на день після закінчення явищ);

є) при передачі підприємств та їх структурних підрозділів (на дату передачі). Інвентаризація може не проводитися у разі передачі підприємств та їх структурних підрозділів в межах одного органу, до сфери управління якого входять ці підприємства;

ж) у разі ліквідації підприємства.

Для проведення інвентаризації наказом керівника підприємства створюються робочі інвентаризаційні комісії, які:

• здійснюють інвентаризацію майна, товарно-матеріальних цінностей, коштів, цінних паперів та інших грошових документів і незавершеного виробництва у місцях зберігання та виробництва;

• разом з бухгалтерією підприємства беруть участь у визначенні результатів інвентаризації і розробляють пропозиції щодо заліку нестач і надлишків за пересортицею, а також списання нестач у межах норм природного убутку;

• вносять пропозиції з питань упорядкування приймання, зберігання і відпуску товарноматеріальних цінностей, поліпшенню обліку та контролю за їх зберіганням, а також реалізації непотрібних підприємству матеріальних цінностей і майна;

• несуть відповідальність за своєчасність і додержання порядку проведення інвентаризацій відповідно до наказу керівника підприємства, за повноту і точність внесення до інвентаризаційних описів даних про фактичні

залишки майна, матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, цінних паперів та заборгованості в розрахунках.

За результатами інвентаризації комісією складаються інвентаризаційні описи. В результаті проведення інвентаризації можуть виникати відхилення, зокрема: нестачі та надлишки. За такими відхиленнями необхідно з'ясувати причини та прийняти відповідні рішення. Надлишки необоротних активів необхідно оприбуткувати. Нестачі в межах природних норм втрат списати на витрати, понаднормові нестачі та втрати необхідно віднести на рахунок винних осіб, а якщо такі не встановлені витрати. При інвентаризації основних засобів перевіряється наявність та стан будівель, споруд, незавершеного будівництва, машин та обладнання, передавальних пристроїв, інвентаря за місцями їх знаходження.

Зазначимо, що до початку інвентаризації необхідно ознайомитися із записами в інвентарних картках, облікових реєстрах та технічною документацією. При проведенні інвентаризації нерухомих об'єктів (будівель, споруд, земельних ділянок) комісія перевіряє наявність документів про право власності на ці об'єкти підприємства. При виявленні об'єктів, що не прийняті на облік, або об'єктів, про які в документах є недостовірні дані, що їх характеризують, комісія включає в інвентаризаційний опис правильні дані та технічні показники за цими об'єктами.

Також при інвентаризації необоротних активів встановлюється ступінь їх фактичного зносу з подальшим коригуванням на рахунках бухгалтерського обліку. За результатами інвентаризації бухгалтерія складає порівняльні відомості. У них фіксуються відхилення від облікових даних. Інвентаризаційна комісія разом з бухгалтерією з'ясовує причини виникнення надлишків, нестач, пересортиці, встановлює винуватців. Всі висновки та пропозиції за результатами інвентаризації комісія фіксує у протоколі. Керівник підприємства приймає остаточне рішення про порядок врегулювання результатів інвентаризації. За результатами інвентаризації бухгалтерія проводить відповідні записи по бухгалтерських рахунках [4].

Основним нормативним документом, який використовують суб'єкти господарювання для ведення бухгалтерського обліку нематеріальних активів є Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [48], який визначає методологічні принципи формування у бухгалтерському обліку інформації про нематеріальні активи та розкриття інформації про них у фінансовій звітності.

1.3. Цифрова економіка – запорука успішного управління на підприємстві

Цифрова економіка (англ. Digital economy) – економіка, що базується на цифрових комп'ютерних технологіях. Інфокомунікаційний характер формування нового технологічного укладу і цифрової економіки обумовлює необхідність розробки адекватної цифровий реальності науково-методичного супроводу системи управління як в інфокомунікаціях і сполучених галузях діяльності, так і в національній цифровій економіці загалом [23].

Термін «цифрова економіка» еволюціонував з 1990-х років, коли розвиток інформаційно-комунікаційних технологій викликав появу нових типів економічної діяльності, орієнтованих на цифрові технології, та виробництво нових технологій. Сьогодні цей термін стосується достатньо великого набору технологій та їх застосування, а саме: штучного інтелекту, Інтернету речей (Internet of Things, IoT), доповненої та віртуальної реальності, хмарних обчислень, блокчейну, робототехніки й автономних транспортних засобів.

Голобородько А.Ю. [10] систематизувала різні підходи до розуміння «цифрова економіка», які наведені на рис. 1.4.

Ще одним підходом до визначення економічної категорії «цифрова економіка» є її розгляд через метод автоматизації й обробки цифрових даних. Даний підхід не має системного розуміння цифрової економіки як інституту й економічного явища. Оцифрування даних і автоматизація є методом, завдяки

якому підвищується динамічність і точність ведення економіко-управлінського обліку діяльності, її планування та прогнозування, стає можливим проведення багатоваріантного моделювання оперативного або стратегічного розвитку підприємства. Автоматизація сприяє мобільності та гнучкості прийняття управлінських рішень, оптимізує весь ланцюг і кожну ланку окремо системи управління потоками підприємства в ув'язці з інтересами партнерів [10].

Цифрова економіка	Економіка, заснована на цифрових технологіях: конвергенції інформаційно-комунікативних технологій, знань, ресурсів
	Наслідок еволюції та розвитку суспільства, результат і каталізатор інновацій в економіці
	Розвиток інфраструктури електронного бізнесу та електронної комерції
	Метод автоматизації обробки цифрових даних
	Спосіб комунікацій між учасниками соціально-економічної діяльності через мережі та цифрові платформи
	Мережева економіка потоків і процесів організації діяльності підприємств і суспільства
	Синтез реального виробництва й електронних платформ
	Частина економічних відносин, створена цифровими ресурсами на засадах виробництва електронних товарів і сервісів

Рис. 1.4 - Підходи до розуміння «цифрова економіка»*

**побудовано на підставі джерел [10]*

Виклики сьогодення та динамічність зовнішнього середовища суттєво впливають на зміну підходів до ведення бізнесу. Для втримання та розвитку конкурентних позицій на ринку суб'єкти господарювання працюють в напрямку оптимізації виробничих процесів, прискорення обслуговування клієнтів, покращення якості продукції шляхом перебудови бізнес-процесів. Мета бізнесу трансформується від отримання прибутку до пропонування найкращої пропозиції клієнту в максимально короткий період часу та забезпечення цінності для всіх стейкхолдерів компанії [51].

Дослідження авторів [51] свідчать, що «діджиталізація (цифровізація) – коли дані з усієї організації та її активів обробляються за допомогою передових цифрових технологій, що призводить до фундаментальних змін у бізнес-процесах, які можуть призвести до нових бізнесмоделей та соціальних змін. За

допомогою автоматизації та цифрових технологій підприємства можуть розкрити нову цінність даних, які були агреговані за допомогою оцифрування, стимулювати організаційні зміни та створювати нові бізнес-моделі. Загальний ефект цифровізації в організації називається цифровою трансформацією – це більше процес, ніж результат» [51].

Цифрові технології – це сукупність технологічних засобів та інструментів, які використовують цифрові (бінарні) сигнали для зберігання, обробки та передачі інформації. Вони охоплюють широкий спектр технологій, включаючи комп'ютери, мобільні пристрої, програмне забезпечення, інтернет, соціальні медіа, хмарні обчислення, штучний інтелект, Інтернет речей (IoT), блокчейн, великі дані (Big Data), віртуальну та доповнену реальність та інші інновації, які змінюють спосіб взаємодії людей з інформацією та між собою. Цифрові технології дозволяють підвищувати ефективність бізнес-процесів, покращувати управління даними, створювати нові бізнес-моделі, оптимізувати виробництво та сприяти розвитку різних галузей економіки. Поняття «цифрові технології» науковці розглядають з різних боків (табл. 1.14).

Таблиця 1.14 – Визначення терміну «цифрові технології» [14]

Автор визначення	*Визначення терміну «цифрові технології»*
Kandpal V., Raghava S	Цифрові технології – це інструменти та платформи, які використовують цифрові дані для автоматизації та оптимізації бізнес-процесів.
Ivanova A., Petrov D.	Цифрові технології – це інновації, які дозволяють збирати, зберігати та аналізувати великі обсяги даних для підтримки прийняття рішень у бізнесі
Choi K., Park J.	Цифрові технології – це використання штучного інтелекту, машинного навчання та інших передових технік для підвищення інноваційності та ефективності бізнесу.
Williams D., Carter R.	Цифрові технології – це машинне навчання та аналітика даних, які підтримують прогнозування бізнесових трендів.
Савчук В.М., Литвин О.І.	Цифрові технології – це технології, які використовуються для оптимізації логістичного управління підприємством.
Ковальчук І.С., Григоренко Л.М.	Цифрові технології – це інструменти інтернет-маркетингу, які підвищують ефективність бізнес-процесів.
Петренко О.І., Чернишенко Л.В.	Цифрові технології – це інформаційні системи, які впроваджуються у малий бізнес для покращення управління.

Продовження табл. 1.14

Автор визначення	*Визначення терміну «цифрові технології»*
Онопрієнко А.І., Мироненко І.П.	Цифрові технології – це цифрові трансформації у бухгалтерському обліку малих підприємств
Захарченко В.М., Горбань В.П.	Цифрові технології – це технології Інтернету речей, що впливають на оптимізацію виробничих процесів.
Кравець О.В., Шевченко В.М.	Цифрові технології – це моделювання бізнес-процесів з використанням цифрових інструментів.
Олійник Ю.А., Кучеренко С.В.	Цифрові технології – це інноваційні підходи до управління відносинами з клієнтами через цифрові платформи.
Григорова А.О., Семенов І.В.	Цифрові технології – це цифрові ресурси для розвитку електронної комерції.
Кузьмін О.М., Шевченко О.Л.	Цифрові технології – це CRM-системи, які підвищують ефективність у сучасному бізнес-середовищі.
Пономаренко В.О., Гриценко О.М.	Цифрові технології – це технології, які використовуються у фінансовому аудиті для покращення його якості.

Цифрові технології є невід'ємною частиною сучасного світу, сприяючи трансформації різних сфер життя, включаючи бізнес, освіту, охорону здоров'я, розваги та багато іншого. Для кращого розуміння та ефективного використання цифрових технологій важливо знати їх класифікацію. Ця класифікація допомагає структурувати знання про цифрові технології, зрозуміти їхні особливості та застосування у різних галузях (табл. 1.15).

Таблиця 1.15 – Класифікація цифрових технологій*

Категорія	*Види*
1. Інформаційні технології (IT)	– *Комп'ютерні системи* – включають апаратне забезпечення (комп'ютери, сервери) та програмне забезпечення (операційні системи, додатки). – *Бази даних* – системи управління базами даних (DBMS), такі як Oracle, MySQL, SQL Server, що дозволяють ефективно зберігати та керувати великими обсягами даних. – *Мережеві технології* – включають локальні (LAN) та глобальні (WAN) мережі, а також інтернет, що забезпечує зв'язок та обмін інформацією між комп'ютерами та іншими пристроями
2. Телекомунікаційні технології	– *Мобільний зв'язок* – технології 3G, 4G, 5G, які забезпечують мобільний доступ до інтернету та зв'язок. – *Оптичні мережі* – використання оптоволоконних кабелів для швидкої передачі даних на великі відстані. – *Супутниковий зв'язок* – застосування супутників для передачі даних у важкодоступні місця.

Продовження 1.15

Категорія	*Види*
3. Інтернет речей (IoT)	– *Розумні будинки* – пристрої, які автоматизують управління освітленням, опаленням, безпекою та іншими системами в будинку. – *Промисловий IoT (IIoT)* – використання IoT у виробничих процесах для підвищення ефективності та безпеки. – *Медичний IoT* – пристрої для моніторингу здоров'я пацієнтів, такі як носимі датчики, які передають дані лікарям у режимі реального часу.
4. Хмарні обчислення	– *Інфраструктура як послуга (IaaS)* – надання віртуальних серверів, зберігання даних та мережевих ресурсів (Amazon Web Services, Microsoft Azure). – *Платформа як послуга (PaaS)* – платформи для розробки, тестування та розгортання додатків (Google App Engine, Heroku). – *Програмне забезпечення як послуга (SaaS)* – готові програмні рішення, доступні через інтернет (Google Workspace, Microsoft Office 365)
5. Штучний інтелект (AI)	– *Обробка природної мови (NLP)* – технології, які дозволяють комп'ютерам розуміти та взаємодіяти з людською мовою (чат-боти, голосові помічники). – *Комп'ютерне бачення* – системи, які можуть аналізувати візуальні дані (розпізнавання обличчя, обробка зображень). – *Робототехніка* – використання AI та ML для створення автономних роботів, які можуть виконувати складні завдання.
6. Великі дані (Big Data).	– Зберігання даних – використання розподілених систем зберігання, таких як Hadoop, для обробки великих масивів даних. – Аналітика даних – інструменти та методи для аналізу великих даних, включаючи статистичні моделі та алгоритми машинного навчання
7. Блокчейн.	– Криптовалюти – використання блокчейн для створення цифрових валют, таких як Bitcoin, Ethereum. – Розумні контракти – автоматизація виконання угод без посередників. – Трасування ланцюгів постачання – відстеження походження та переміщення товарів.
8. Віртуальна та доповнена реальність (VR/AR).	– Віртуальна реальність (VR) – створення повністю цифрових середовищ, які занурюють користувача у віртуальний світ (ігри, тренінги, симуляції). – Доповнена реальність (AR): – накладання цифрових елементів на реальний світ, що підвищує взаємодію з фізичним середовищем (навчання, дизайн).
9. Кібербезпека.	– Шифрування – захист даних шляхом їх кодування. – Аутентифікація – перевірка особи користувача перед наданням доступу до систем. – Виявлення загроз – використання програм-ного забезпечення для виявлення та реагування на кіберзагрози.
10. Електронна комерція (E-commerce).	– Інтернет-магазини – платформи для продажу товарів та послуг онлайн (Amazon, eBay). – Цифрові платіжні системи - системи для про-ведення онлайн-транзакцій (PayPal, Stripe). – Маркетингові інструменти – технології для просування товарів та послуг в інтернеті (SEO, соціальні мережі).

**систематизовано на підставі джерел [14]*

Безумовно, розвиток конкуренції також сприяє розвитку цифрових технологій, що робить їх основними інструментами у конкурентній боротьбі за ринки збуту та споживача. Перш ніж впроваджувати цифрові технології, підприємствам необхідно провести аналіз доцільності їхнього використання, оцінити бізнес-процеси, можливості та переваги, які можуть виникнути унаслідок використання цифрових технологій у різних функціональних сферах діяльності підприємства, а також виявити потенційні загрози, яких слід очікувати [7].

Слід відмітити, що цифрові технології не лише створюють величезний потенціал для підвищення продуктивності компаній, вони також можуть покращити економічну стійкість та підтримати відновлення економіки під час війни. Від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у лютому 2022 року український уряд досягнув значних успіхів на шляху прискорення цифрової трансформації та продовжує підтримувати цифровізацію. Незважаючи на те що цифрові технології вже приносять чималу користь Україні, малі та середні підприємства ще не повністю реалізували потенціал цифровізації. Окрім проблем, пов'язаних з війною, інші фактори, як-от недостатня обізнаність, дефіцит кваліфікованих кадрів, секторальні особливості і фінансові обмеження, ускладнюють розповсюдження цифрових технологій [43].

Малі та середні підприємства (МСП) є основою економіки України: вони складають 99,9% усіх підприємств, на них припадає 81,6% від загальної кількості зайнятих працівників у бізнесі, і вони створюють 70,2% доданої вартості, що перевищує рівень по Східному партнерству (СхП) та ЄС. Однак вони залишаються зосередженими в секторах з низькою доданою вартістю, причому близько 40% з них працюють в оптовій і роздрібній торгівлі, хоча в останні роки цей показник зменшувався [43].

Цифрова трансформація може особливо сприяти стійкості МСП, оскільки їхні обмежені фінансові та людські можливості роблять їх дуже вразливими до потрясінь. Однак українські МСП ще не використали весь

потенціал цифровізації. Вони показують обмежений рівень застосування цифрових інструментів, відстаючи від великих компаній. До прикладу, майже 70% великих підприємств України мають веб-сайт, порівняно з лише приблизно половиною середніх (47%) і менше третини малих підприємств (30%). Рівень впровадження технологій залишається нижчим за рівні ОЕСР.

Дивлячись у майбутнє, український уряд прагне й надалі вдосконалювати сектор МСП і посилювати цифровізацію МСП, у тому числі через майбутню Стратегію щодо МСП на 2024-27 роки.

Висновок до першого розділу

В результаті дослідження та огляду літератури щодо економічної сутності необоротних активів визначили, що дана категорія досліджується різними авторами й однозначного трактування немає. Але більшість авторів схиляються до думки, що необоротні активи – «це всі активи, що не є оборотними, до складу яких включають основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи, відстрочені податкові активи, довгострокову дебіторську заборгованість, інші необоротні активи, гудвіл».

Виявлено, що для кращого розуміння та обліково-аналітичного забезпечення необоротні активи класифікують за різними ознаками: за типом власності; за характером відображення зносу; за формою функціонування (за функціональними видами); за характером обслуговування окремих видів діяльності.

Визначено, що необоротні активи регулюються нормативно-правовими актами: національними та міжнародними стандартами (положеннями) бухгалтерського обліку, кодексами України, законами тощо.

Для обліку необоротних активів передбачено планом рахунків бухгалтерського обліку перший клас рахунків, зокрема основні засоби, капітальні інвестиції, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова

дебіторська заборгованість, інші необоротні активи. Ці рахунки є активними, що свідчать про їх збільшення та надходження по дебету, та зменшення або списання – по кредиту. Необоротні активи призначені для тривалого використання в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Визначено, що використання інструментів цифрової економіки сьогодні має вагоме значення в процесі управління підприємством. Виклики сучасності спонукають до трансформаційних змін в методиці ведення бізнесу. Крім того, цифрові технології мають свої переваги та створює багато можливостей, проте є й ризики. Кожне підприємство обирає для себе найбільш вигідні трансформаційні цифрові зміни для ефективного управляння та задоволення викликів суспільства.

Матеріали розділу опубліковані у роботах [21, 22, 30].

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ

2.1. Методологічні засади проведення економічного аналізу необоротних активів

Під час проведення підприємницької діяльності кожен керівник прагне отримати максимальний прибуток з найменшими витратами. Для досягнення вказаної мети важливе значення становить ефективне використання необоротних активів підприємства та своєчасна їх оцінка та аналіз. За умови належного та заздалегідь продуманого розпорядження наявними на підприємстві активами можливо отримати максимальний прибуток.

Джерелами для проведення аналізу на предмет ефективності необоротних активів являються:

- Бухгалтерський баланс, який включає в себе дані, що необхідні для аналізу статей балансу (горизонтальний та вертикальний аналіз необоротних активів);

- Звіт фінансових результатів. З вказаного джерела можливо отримати інформацію щодо величин, по відношенню до яких розраховуються коефіцієнти та показники ефективності використання необоротних активів підприємством;

- Додатки до звіту про фінансові результати, де є конкретна інформація щодо необоротних активів, які представлені по групам та видам.

Також для проведення аналізу стану ефективності необоротних активів можливо використовувати такі джерела як:

- Статистичні звітності, у яких розшифровується склад та руху необоротних активів підприємства;

- Нормативно-довідкова література, положення.

Метою аналізу необоротних активів підприємства є пошук резерву ефективності використання необоротних активів.

Проведення аналізу необоротних активів необхідне для оцінки:

- структури та стану необоротних активів;

- рівня ефективності використання необоротних активів підприємства;

- динаміки необоротних активів;

- прогнозу використання необоротних активів.

За результатами проведення аналізу можливо обрати найбільш оптимальну модель ефективності використання необоротних активів.

Також в процесі проведення аналізу необоротних активів важливо провести:

- оцінку рівня забезпечення власним капіталом підприємства;

- оцінку змін вартості необоротних активів підприємства у структурі балансу;

- оцінку показників ефективності використання необоротних активів;

- оцінка показників змін характеризує ефективність використання необоротних активів;

- оцінку динаміки витрат на підтримання необоротних активів та їх відображення на собівартості продукції [27].

В процесі аналізу необхідно розраховувати абсолютні та відносні показники, які дають оцінку стану, допомагають зробити прогноз на перспективу, а також виявити причини відхилення даних необоротних активів підприємства, так як проведення діяльності підприємства повинно супроводжуватись найменшими витратами та найбільшим прибутком [39].

Зазвичай аналіз ефективності використання необоротних активів підприємства проводять за наступною послідовністю:

1. Сбір даних необоротних активів та систематизація їх в таблиці, які допомагають виявити відхилення.

2. Пошук та розрахунок показників необоротних активів, виявлення відхилень.

3. Визначення найбільш оптимальних показників необоротних активів для подальшої роботи підприємства, направленої на отримання прибутку.

Надати оцінку рівня ефективності використання необоротних активів підприємства можливо за допомогою таких показників, як:

- показник обороту необоротних активів, тобто відношення прибутку від реалізації продукції до середньої вартості необоротних активів. Вказаний показник дає змогу зрозуміти час обороту активів.

- період обороту необоротних активів за 1 день. Вказаний показник відображає рівень експлуатації необоротних активів.

- рентабельність необоротних активів відображає зріст або зниження прибутку підприємства [49].

Однією із ключових проблем забезпечення ефективності стабільного економічного зросту підприємства являється неефективна політика управління та розпорядження наявними необоротними активами.

Необоротні активи підприємства потребують постійного контролю, та з метою ефективного управління вказаними активами особливою умовою є проведення аналізу стану необоротних активів підприємства.

Необоротні активи складають вагому частку балансу підприємства. Можливо зробити твердження, що управління необоротними активами підприємства являється одним з ключових направлень у діяльності підприємства, так як необоротні активи являються невід'ємною частиною виробничої діяльності підприємства. Від того, яким чином організований процес виробництва (яким чином сформовані необоротні активи) залежить діяльність підприємства та кінцевий результат, тобто, отримання прибутку. На даному етапі визначається чи буде підприємство прибутковим.

Методичні підходи до аналізу та оцінки необоротних активів вивчали автори [3, 31, 32, 37, 55]. На підставі їх методики нами проведено аналіз необоротних активів та фінансово-економічний аналіз підприємство ТОВ «Вознесенський коньячний завод».

2.2 Організаційно-економічна характеристика діяльності підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

ТОВ «Вознесенський коньячний завод», який розташований в м. Вознесенськ Миколаївської області, на перетині головних торгових магістралей на Півдні України є суб'єктом підприємницької діяльності малого бізнесу та складає спрощену фінансову звітність – «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»: за формами №1-м «Баланс» та №2-м «Звіт про фінансові результати».

Бухгалтерський облік на ТОВ «Вознесенський коньячний завод» виконує такі функції: інформаційну; контрольну; оціночну; аналітичну; соціальну.

Інформаційна функція полягає в тому, що бухгалтерський облік за допомогою властивих лише йому прийомів формує і передає інформацію про наявність і рух господарських засобів та джерел їх утворення, здійснення господарських операцій та результати діяльності.

Облікова інформація передається користувачам у вигляді бухгалтерських звітів. Контрольна функція полягає у тому, що завдяки застосуванню способів документування, інвентаризації та поточної облікової реєстрації господарських операцій бухгалтер, підписуючи відповідні документи, дозволяє або не дозволяє здійснити певну господарську операцію (з використання грошових коштів, товарно-матеріальних цінностей), контролює ефективність збереження та використання усіх видів ресурсів, виконання завдань бізнес-плану, кошторисів і нормативів, а також стан дотримання нормативно-правових актів, угод та контрактів.

Оціночна функція полягає в тому, що за її допомогою здійснюється вартісне вимірювання об'єктів бухгалтерського обліку, на підставі чого є можливість визначати фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання, зіставляти результати діяльності за періоди, передбачати розвиток.

Аналітична функція полягає в тому, що на підставі інформації, отриманої за даними бухгалтерського обліку, з використанням спеціальних прийомів здійснюється економічний аналіз відхилень від планових і бюджетних завдань, попередніх періодів та середньостатистичних даних по галузі з метою виявлення причин і винуватців та розробки заходів щодо виправлення негативних ситуацій.

Соціальна функція бухгалтерського обліку спрямована на вирішення глобальних завдань розвитку суспільства через зміцнення локальної економіки. Це означає, що належним чином поставлений облік є надійною підтримкою і рушійною силою ефективного функціонування і розвитку підприємства, а в кінцевому результаті економічне зростання вітчизняного виробника сприяє вирішенню соціальних проблем. Із збільшенням економічної самостійності підприємств у сучасних умовах господарювання, підвищується роль і значення бухгалтерського обліку, оскільки зростає потреба всіх рівнів управління в достовірній і своєчасній інформації про господарську діяльність кожного економічного суб'єкта

Структура бухгалтерії ТОВ «Вознесенський коньячний завод» приведена на рис. 2.1.

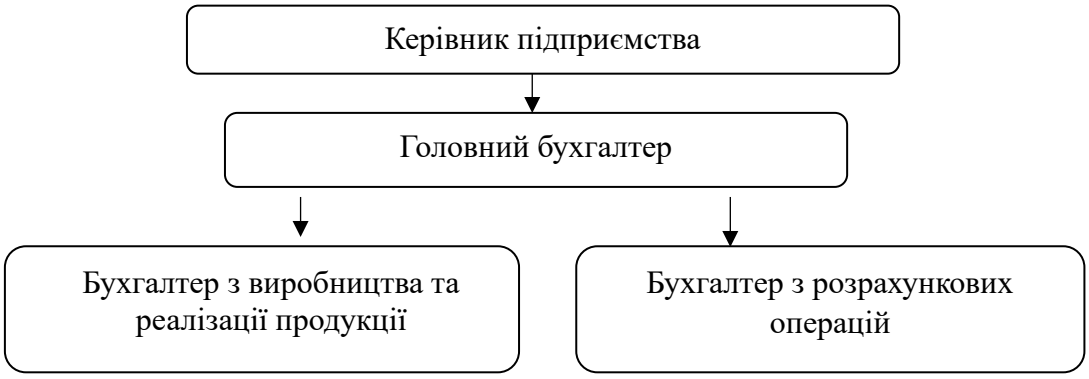

Рисунок 2.1 – Структура відділу бухгалтерії в ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

**побудовано на підставі джерел [53]*

На підприємстві є декілька видів виробництв, забезпечених необхідним технологічним обладнанням і механізмами, з наступними можливостями і видами робіт:

– первинне виноробство (переробка винограду, виробництво виноматеріалів для вин коньячних виноматеріалів);

– первинне плодове виноробство (переробка плодів і ягід, виробництво плодових виноматеріалів);

– коньячне виробництво повного циклу (дистиляція коньячних виноматеріалів, витримка коньячних спиртів, купажування);

– дистиляція плодових матеріалів, витримка плодових спиртів;

– вторинне виноробство (розлив тихих вин, розлив коньяків, розлив плодових бренді і алкогольних напоїв);

– виробництво неосвітленого концентрованого яблучного або виноградного соку.

Підприємство займається і переробкою винограду: стаціонарне закрите будівля включає три лінії з дробильними установками, гребеневиділителями, пневматичними пресами, ємностями і фільтр-пресами потужністю 8000 тон винограду в сезон.

Для виробництва міцних напоїв на основі дистиляції на підприємстві працюють 3 три установки:

– блок з потужністю 1000 л. абсолютного алкоголю на добу;

– блок з потужністю 250 літрів абсолютного алкоголю на добу;

– блок з потужністю 12000 літрів абсолютного алкоголю на добу.

Загальна потужність виробництва складає 2,02 млн л абсолютного алкоголю в сезон (жовтень – березень). При продовженні дистиляційного періоду, обсяг збільшується пропорційне.

Для витримки продукції є відділення виробництва вина в дубових бочках, яке розраховане на 333 тис. л. ємності для 3,36 млн. л. Для переробки фруктів працює лінія обладнання переробки яблук (Flottwec TM) – 8,6 тис т в

сезон (Вакуум – випаровувач з аромоуловлювачем на 3 тис л на годину, а парк зберігання становить – 1,99 млн л).

Виробництво бренді у пляшках включає:

– 3 лінії розливу бренді в пляшки 0,25-0,5 л. продуктивністю 3 тис. пляшок на годину;

– 1 лінія розливу вина в пляшки 0,5-0,7-0,75 л. продуктивністю 3 тис. пляшок на годину;

– сувенірна лінія – 300 пляшок в годину.

Річна потужність розливу підприємства одну зміну становить 6,3 млн. л коньяку і 2,9 млн. л вина (без урахування сувенірного цеху).

Техніко-економічну характеристику доповнює розрахунок основних фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021-2022 роки в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

Показники	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	
			абс.	*%*
1. Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	18177,6	21212,1	3034,5	16,69
Адміністративні витрати, тис. грн.	-	-	-	-
4. Інші операційні витрати, тис. грн.	2533,1	3866,2	1333,1	52,63
5. Валовий прибуток, тис. грн.	2768,3	5512,1	2743,8	99,11
6. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	20710,7	25078,3	4367,6	21,09
7. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	99	94	-5,0	-5,09
8. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.ч.:	187,2	132,6	-54,6	-29,17
- від основної операційної діяльності	2768,3	5512,1	2743,8	99,11
- від іншої операційної діяльності	-2533,1	-3866,2	-1333,1	52,63
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-48	-1513,3	-1465,3	В 30 р.
12. Податок на прибуток, тис. грн.	33,7	23,9	-9,8	-29,08
13. Чистий прибуток, тис. грн.	153,5	108,7	-44,8	-29,19

Продовження табл. 2.1

Показники	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	
			абс.	*%*
14. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб.	28	27	-1	-3,57
15. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	748067,86	989785,19	241717,3	32,31
16. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	8036,35	5389,4	-2646,95	-32,94
17. Фондовіддача, грн. - по продукції	2,61	4,96	2,35	90,25
- по прибутку	0,34	1,02	0,68	0,33
18. Фондорентабельність, %	2,33	2,46	0,13	х
19. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	34641,45	51013,2	16371,75	47,26
20. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,60	0,52	-0,08	-0,69
21. Рентабельність продукції, %	15,23	25,99	10,76	х
27. Рентабельність виробництва, %	0,36	0,19	-0,17	х
23. Середня річна сума дебіторської заборгованості	4451,7	3029,75	-1421,95	-31,94
24. Середня річна сума кредиторської заборгованості	22801,05	18061,85	-4739,20	-20,79
25. Коефіцієнти ліквідності балансу - коефіцієнт поточної ліквідності	1,04	1,07	0,03	х
- коефіцієнт швидкої ліквідності	0,17	0,38	0,21	х
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0018	0,0017	-0,0001	х

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [31, 32]*

Дослідження основних техніко-економічних показників ТОВ «Вознесенський коньячний завод» в 2022 р. в порівнянні з 2021 р. дозволяє зробити наступні висновки (табл. 2.1):

Що в 2022 році підприємство збільшило чистий дохід на 5778,3 тис. грн. що у порівнянні з 2021 р. або на 27,59%, повна собівартість реалізованої продукції збільшилась на 4367,6 тис. грн. або на 21,09% (це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 3034,5 тис. грн. або 16,69 %, інші операційні витрати на 1333,1 тис. грн. або 52,63%), що й не призвело до зменшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції 5,04 коп.

В звітному році фінансовий результат до оподаткування був прибутком, який зменшився 54,6 тис. грн., або на 29,17%. Це відбулось за рахунок отримання позитивного фінансового результату (прибутку) від основної операційної діяльності на 2743,8 тис. грн. або в 99,11 р., та негативного від іншої операційної діяльності у розмірі 1333,1 тис. грн., або на 52,63%., та іншої діяльності на 1465,3 тис. грн. або в 30 разів.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів зменшився в 2022 році в порівняння з 2021 роком на 0,69%

Покращились показники ефективності використання ресурсів підприємства у 2022р. в порівнянні з 2021р.:

– трудових, про що свідчить збільшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу на 241717,3 грн., у зв'язку зі скорочення персоналу на одного або 3,57%.

– основних засобів, про що свідчить збільшення фондовіддачі по прибутку на 0,68 або 0,33%, та фондорентабельності 0,13% п.;

– рентабельність продукції збільшилась на 10,76% п.

Дебіторська заборгованість підприємства за її середня величина зменшилась на 31,94%, а кредиторська заборгованості на 20,79%, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнти ліквідності балансу знаходяться не в межах нормативів, що свідчить про наявність проблем з платоспроможністю підприємства, недостатність оборотних коштів та активів, що швидко реалізуються для покриття поточних зобов'язань, але у 2022 р. в порівнянні з 2021р.

2.3.Фінансово-економічний аналіз підприємства ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Загальний аналіз фінансового стану підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)». Ми розглянемо аналіз

динаміки за 2021-2022 рр.

Аналіз динаміки валюти балансу підприємства здійснюється на підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Аналіз динаміки валюти балансу*

Показники	*На початок року*	*На кінець року*	*% зміни*
Валюта балансу, тис. грн.:			
- попереднього року	35199,1	50183,2	142,57
- звітного року	50183,2	62638	124,82

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.2 видно, що відбулось збільшення валюти балансу на кінець попереднього року порівняно з початком на 42,57%, а на кінець звітного року збільшилась на 24,82 %, що попередньо характеризується як позитивно та свідчить про необхідність аналітичної оцінки фінансової звітності господарської діяльності підприємства.

Для більш глибокого виявлення якості динаміки валюти балансу необхідно провести поглиблений аналіз динаміки валюти балансу на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Поглиблений аналіз динаміки валюти балансу*

Показники	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Коефіцієнт зміни*
1. Чистий доход від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн.	20945,9	26724,2	1,28
2. Фінансовий результат до оподаткування, тис.грн.	187,2	132,6	0,71
3. Валюта балансу, тис.грн.:	35199,1	50183,2	1,43
- на початок року			
- на кінець року	50183,2	62638,0	1,25
4. Середнє річне значення валюти балансу, тис.грн.	42691,2	56410,6	1,32

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.3 видно, що збільшення середньорічного значення валюти балансу в 1,32 разів супроводжувалось збільшенням чистого доходу в 1,28

рази та збільшення фінансового результату до оподаткування в 0,71 разів, що свідчить про розширення підприємством своєї діяльності та ефективне вкладення грошових коштів у формування активів підприємства в звітному році порівняно з попереднім. Тобто, зміни у валюті балансу можна охарактеризувати як позитивні.

Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства здійснюють за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою аналітичної табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Аналіз складу, структури та динаміки активів підприємства*

Показники	*Код рядка*	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	
				абс.	*%*
Всього активів, тис. грн.	1300	50 183,2	62 638,0	12 454,8	24,82
1. Необоротні активи, тис. грн.	1095	6 413,4	4 381,4	-2 032,0	-31,68
– в % до активів		12,8	7,0	-5,8	х
2. Оборотні активи, тис. грн.	1195	43 769,8	58 256,6	14 486,8	33,10
– в % до активів		87,2	93,0	5,8	х
2.1. Запаси, тис. грн.	1100, 1110	36 573,4	37 270,2	696,8	1,91
– в % до активів		72,9	59,5	-13,4	х
2.2. Кошти в розрахунках, тис. грн.	1120 ÷ 1155	4 781,7	1 277,8	-3 503,9	-73,28
– в % до активів		9,5	2,0	-7,5	х
2.3. Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн.	1160, 1165	74,8	93,8	19,0	25,40
– в % до активів		0,1	0,1	0,0	х
2.4. Інші оборотні активи, тис. грн.	1170, 1190	2 339,9	19 614,8	17 274,9	В 7 р.
– в % до активів		4,7	31,3	26,7	х
– у тому числі витрати майбутніх періодів, тис. грн.	1170	0,0	13 963,7	13 963,7	100
– в % до активів		0,0	22,3	22,3	х
3. Необоротні активи утримувані для продажу, та групи вибуття, тис. грн.	1200	–	–	–	–
– в % до активів		–	–	–	х

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.4 видно, що в звітному році порівняно з попереднім активи підприємства збільшилися на 12454,8 тис. грн. або на 24,82%. Це відбулось за рахунок збільшення оборотних активів на 14486,68 тис. грн., або 33,1% (за рахунок збільшення запасів на 696 тис. грн. або 1,91%, грошових коштів та їх

еквіваленти на 19,0 тис. грн., інших оборотних активів на 17274,9 тис. грн. або в 7 разів, та зменшення коштів в розрахунках на 3503,9 тис. грн. або на 73,28%). За рахунок необоротних активів зменшилися активи на 2032,0 тис. грн., або 31,68%.

В структурі активів підприємства попереднього року найбільшу питому вагу займали оборотні активи – 87,2%, питома вага необоротних активів склала 12,8%. В звітному році відбулись наступні зміни в структурі активів підприємства: збільшилась питома вага оборотних активів на 5,8% пункти та відповідно зменшилась питома вага необоротних активів на таку саму величину. Впродовж досліджуваного періоду необоротних активів утримуваних для продажу, та груп вибуття підприємство не мало.

Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Аналіз складу, структури та динаміки оборотних активів*

Показники	*Код рядка*	*Абсолютна величина*		*Питома вага, %*		*Відхилення*			
		на початок звітного року	*на кінець звітного року*	*на початок звітного року*	*на кінець звітного року*	*абсолютне*	*питомої ваги*	*в % до величини на початок*	*в % до величини зміни оборотних*
Оборотні активи всього, тис. грн., в тому числі:	1195	43769,8	58257	100,0	100,0	14486,8	x	33,10	100,0
– запаси	1100	36573,4	37270,2	83,56	63,98	696,8	-19,58	1,91	4,81
–дебіторська заборгованість	1120 ÷ 1155	4781,7	1277,8	10,92	2,19	-3503,9	-8,73	-73,28	-24,19
– грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	1160, 1165	74,8	93,8	0,17	0,16	19	-0,01	25,40	0,13
– інші оборотні активи	1170, 1190	2339,9	19614,8	5,35	33,67	17274,9	28,32	В 7 р.	119,25

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.5 видно, що в звітному році порівняно з попереднім оборотні активи підприємства збільшились на 14486,8 тис. грн., або на 33,1%. Це відбулось за рахунок збільшення запасів на 696,8 тис. грн. або на 1,91%; також відбулось збільшення грошових коштів на 19 тис. грн., або на 25,4% та збільшення інших оборотних активів на 17274,9 тис. грн., або в 7 разів. Дебіторська заборгованість зменшилася на 3503,9 тис. грн., або на 73,28%.

В структурі оборотних активів на початок звітного року найбільшу питому вагу займали запаси – 83,56%, питома вага дебіторська заборгованість склала 10,92%, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій – 0,17%, інші оборотні активи – 5,35%.

На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі оборотних активів: зменшилась питома вага дебіторської заборгованості до 2,19%, запасів до 63,98%, грошових коштів та поточних фінансових інвестицій до 0,16%; також збільшилась питома вага інших оборотних активів до 33,67%.

Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства за сферами розміщення його окремих елементів здійснюється за на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз структури розміщення оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємств*

Показники	*Попередній рік*		*Звітний рік*		*Відхилення*		
	тис. грн	*%*	*тис. грн.*	*%*	*абс.*	*%*	*за структурою*
1. Сфера виробництва в тому числі:	22371,8	51,11	30639	52,59	8267	36,96	**1,48**
– виробничі запаси	22371,8	51,11	30 639	52,59	8 267	36,96	1,48
– незавершене виробництво	–	–	–	–	–	–	–
– витрати майбутніх періодів	–	–	–	–	–	–	–
2. Сфера обігу в тому числі:	21398	48,89	27617,3	47,41	6219,3	29,06	**-1,48**
– готова продукція	14201,6	32,45	6 630,9	11,38	-7 571	-53,31	-21,06
– грошові кошти	74,8	0,17	94	0,16	19	25,40	-0,01

Продовження табл. 2.6

Показники	*Попередній рік*		*Звітний рік*		*Відхилення*		
	тис. грн	*%*	*тис. грн.*	*%*	*абс.*	*%*	*за структурою*
– дебіторська заборгованість	4 781,7	10,92	1 277,8	2,19	-3 504	-73,28	-8,73
– товари	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0,00
– інші	2 339,9	5,35	19 614,8	33,67	17 274,9	В 7 р.	28,32
Всього оборотний капітал	43 769,8	100,00	58 256,6	100,00	14 486,8	33,10	-

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.6 видно, що в звітному році порівняно з попереднім загальна величина оборотного капіталу підприємства збільшилась на 14486,8 тис. грн., або на 33,10%. Це відбулось за рахунок збільшення капіталу, розміщеного у сфері обігу на 6219,3 тис. грн., або на 29,06%; та збільшення капіталу, розміщеного в сфері виробництва на 8267 тис. грн., або на 36,96%.

В структурі оборотного капіталу попереднього року найбільшу питому вагу займає капітал, розміщений в сфері виробництва – 51,11%, питома вага капіталу, розміщеного у сфері обігу склала 48,89%. В звітному році відбулись наступні зміни в структурі оборотного капіталу: збільшилась питома вага капіталу, розміщеного в сфері виробництва та відповідно зменшилась питома вага капіталу, розміщеного у сфері обігу на 1,48% пунктів.

Аналіз використання оборотного капіталу (оборотних коштів) підприємства та його окремих елементів здійснюється на підставі даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз використання оборотних коштів*

Показники	*Код рядка (алгоритм розрахунку)*	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	
				абс.	*%*
1. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Середньорічні залишки оборотних коштів, тис. грн., в т.ч.	Ф № 1 р. 1195	34641,45	51013,2	16371,75	47,26

Продовження табл. 2.7

Показники	*Код рядка (алгоритм розрахунку)*	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	
				абс.	*%*
2.1. Запаси	Ф № 1 р.1100	28 818,1	36 921,8	8 103,7	28,12
2.2. Кошти в розрахунках	Ф № 1 р.1125÷1155	4451,7	3029,75	-1421,95	-31,94
2.3. Грошові кошти та поточні фінансові інвестиції	Ф № 1 р.1160, 1165	42,45	84,3	41,85	98,59
2.4. Інші оборотні активи	Ф № 1 р.1170, 1190	1329,2	10977,35	9648,15	В 7 р.
3. Кількість днів в періоді	х	360	360	х	х
4. Одноденна виручка, тис. грн..	р. 1 : р. 3	58,18	74,23	16,05	27,59
5. Потреба в оборотних коштів одного дня, тис. грн.	р. 2 : р. 3	96,23	141,70	45,48	47,26
6. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	Ф № 1 р.1615	18544,8	17051,9	-1492,9	-8,05
7. Коефіцієнт оборотності	р.1 : р.2	0,605	0,524	-0,081	х
8. Коефіцієнт завантаженості	р.2 : р. 1	1,654	1,909	0,255	х
9. Тривалість 1 обороту, днів, в т.ч.	р.3 : р.7 або р.2 : р.4	595,4	687,2	91,8	х
9.1. В запасах	р.2.1 : р.4	495,3	497,4	2,1	х
9.2. В коштах в розрахунках	р.2.2 : р.4	76,5	40,8	-35,7	х
9.3. В грошових коштах	р.2.3 : р.4	0,7	1,1	0,4	х
9.4. В інших оборотних коштах	р.2.4 : р.4	22,8	147,9	125,0	х
10. Надлишок (економія) оборотних коштів, тис. грн.	абс. відхилення по р.9 · р.5 за звітний рік	х	4175,17	х	х
11.Кредиторська заборгованість, враховуючи економію (надлишок) оборотних коштів при умові роботи заводу на рівні попереднього року, тис. грн.	р.10 ± р.6 за звітний рік	х	21227,07	х	х

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

Розрахунки, наведені в табл. 2.7 свідчать, що ефективність використання оборотних коштів підприємства у звітному році порівняно з попереднім погіршилась, про що свідчить зменшення коефіцієнту оборотності на 0,081 обороти, збільшення тривалості одного обороту на 91,8 днів (це відбулось за рахунок збільшення часу перебування оборотних коштів в грошових коштах

на 0,4 днів; в інших оборотних коштах на 125 дні, з запасах на 2,1 днів). Це призвело до залучення до обігу додаткової суми грошових коштів у розмірі 4175,17 тис. грн.

Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості підприємства здійснюється підставі даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Аналіз складу, структури та динаміки дебіторської заборгованості*

Показники	*Код рядка*	*Абсолютна величина*		*Питома вага, %*		*Відхилення*			
		на початок звітного року	*на кінець звітного року*	*на початок звітного року*	*на кінець звітного року*	*абсолютне*	*питомої ваги*	*в % до велич. на початок звітного року*	*в %до велич. зміни дебіторської*
Дебіторська заборгованість всього, в тому числі:	1125 ÷1155	4781,7	1277,8	100,00	100,00	-3503,9	x	-73,28	100
1.1.Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1120, 1125	345,8	307,1	7,23	24,03	-38,7	16,80	-11,19	1,10
1.2.Дебіторська заборгованість за розрахунками :	1130÷ 1145	3415,6	8,2	71,43	0,64	-3407,4	-70,79	-99,76	97,25
– за виданими авансами	1130	–	–	–	–	–	–	–	–
– з бюджетом	1135	3415,6	8,2	71,43	0,64	-3407,4	-70,79	-99,76	97,25
– в тому числі з податку на прибуток	1136	–	–	–	–	–	–	–	–
– з нарахованих доходів	1140	–	–	–	–	–	–	–	–
– із внутрішніх розрахунків	1145	–	–	–	–	–	–	–	–
1.3.Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1020,3	962,5	21,34	75,32	-57,8	53,99	-5,67	1,65

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.8 видно, що дебіторська заборгованість на кінець звітного періоду порівняно з початком зменшилась 3503,9 тис. грн., або на 73,28%. Це відбулось за рахунок зменшення дебіторської заборгованості за розрахунками,

зокрема з бюджетом на 3407,4 тис. грн. або 99,76%; зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 38,7 тис. грн., або на 11,19%; зменшення іншої поточної дебіторської заборгованості на 57,8 тис. грн., або на 5,67%.

В структурі дебіторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займає дебіторська за розрахунками – 71,43%; інша поточна дебіторська заборгованість – 21,34%; питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги склала 7,23%.

На кінець звітного періоду відбулись наступні зміни в структурі дебіторської заборгованості: питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги збільшилась і склала 24,03% на кінець періоду; зменшилась дебіторська заборгованість за розрахунками, а саме з бюджетом і склала 0,64%; збільшилась питома вага іншої поточної дебіторської заборгованості на 53,99% пунктів і склала 75,32%.

Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз складу та динаміки джерел формування активів підприємства*

Показники	*Код рядка*	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	
				абс.	*%*
Всього джерел формування активів, тис. грн.	1900	50183,2	62638,0	12454,8	24,82
1. Власний капітал, тис. грн.	1495	7951,6	8060,3	108,7	1,37
– в % до усіх джерел		15,85	12,87	-2,98	х
1.1. Наявність власних оборотних коштів, тис. грн.	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	1538,2	3678,9	2140,7	139,17
– в % до усіх джерел		3,07	5,87	2,81	х
2. Довгострокові зобов’язання і забезпечення, тис. грн.	1595	–	–	–	–
– в % до усіх джерел		–	–	–	х
2.1. Довгострокові зобов’язання, тис. грн.	1500÷1515	–	–	–	–
– в % до усіх джерел		–	–	–	х
2.2. Довгострокові забезпечення, тис. грн.	1520, 1525	–	–	–	–
– в % до усіх джерел		–	–	–	х

Продовження табл. 2.9

Показники	*Код рядка*	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	
				абс.	*%*
3. Поточні зобов'язання і забезпечення, тис. грн	1695	42231,6	54577,7	12346,1	29,23
– в % до усіх джерел		84,15	87,13	2,98	х
3.1. Короткострокові зобов'язання, тис. грн.	1600, 1610	11514,1	6000	-5514,1	-47,89
– в % до усіх джерел		22,94	9,58	-13,37	х
–в тому числі короткострокові кредити банків, тис. грн.	1600	11514,1	6000	-5514,1	-47,89
– в % до усіх джерел		22,94	9,58	-13,37	х
3.2. Кредиторська заборгованість, тис. грн.	1605, 1615÷1645	18828,7	17295	-1533,7	-8,15
– в % до усіх джерел		37,52	27,61	-9,91	х
3.3. Поточні забезпечення, тис. грн.	1660	–	–	–	–
– в % до усіх джерел		–	–	–	х
3.4. Інші поточні зобов'язання	1665,1690	11888,8	31282,7	19393,9	163,13
– в % до усіх джерел		23,691	49,942	26,251	х
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття, тис.грн.	1700	–	–	–	–
– в % до усіх джерел		–	–	–	х

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.9 видно, що в звітному році порівняно з попереднім джерела формування активів підприємства збільшилась на 12454,8 тис. грн., або на 24,82%. Це відбулось за рахунок збільшення власного капіталу на 108,7 тис. грн., або в 1,37%, також відбулось збільшення поточних зобов'язань і забезпечень на 12346,1 тис. грн., або на 29,23%. Довгострокових зобов'язань і забезпечення підприємство не має.

В структурі джерел формування пасивів підприємства в попередньому році найбільшу питому вагу займали поточні зобов'язання і забезпечення – 84,15%; питома вага власного капіталу склала 15,85%.

В звітному році відбулись наступні зміни в структурі джерел формування пасивів підприємства: збільшилась питома вага поточних зобов'язань і забезпечень на 2,98 %, та відповідно зменшилась питома вага власного капіталу на 2,98% пункти.

Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.10.

Таблиця 2. 10 – Аналіз складу, структури та динаміки власного капіталу підприємства*

Показники	*Код рядка*	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	
				абс.	*%*
Власний капітал всього, тис. грн., в тому числі:	1495	7951,6	8060,3	108,7	1,37
1. Зареєстрований (пайовий) капітал, тис. грн.	1400	7100	7100	0	0
– в % до власного капіталу		89,29	88,09	-1,2	х
2. Капітал у дооцінках, тис. грн.	1405	–	–	–	-
– в % до власного капіталу		–	–	–	х
3. Додатковий капітал, тис. грн.	1410	–	–	–	–
– в % до власного капіталу		–	–	–	х
4. Резервний капітал, тис. грн.	1415	–	–	–	
– в % до власного капіталу		–	–	–	х
6. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток), тис. грн.	1420	851,6	960,3	108,7	12,76
– в % до власного капіталу		10,71	11,91	1,2	х
7. Неоплачений капітал, тис. грн.	1425	–	–	–	–
– в % до власного капіталу		–	–	–	х
8. Вилучений капітал, тис. грн.	1430	–	–	–	–
– в % до власного капіталу					

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.10 видно, що власний капітал підприємства в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 108,7 тис. грн., або 1,37%. Це відбулось за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку на 108,7 тис. грн., або на 12,76%.

Власний капітал в попередньому році формувався за рахунок зареєстрованого капіталу (89,29%) та нерозподіленого прибутку (10,71%). В звітному році відбулись наступні зміни в структурі власного капіталу: зменшилась питома вага зареєстрованого капіталу на 1,2% пункти та відповідно збільшилась питома вага нерозподіленого прибутку на 1,2% пункти.

Аналіз динаміки рентабельності капіталу підприємства здійснюється за даними форм № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», форм № 2 «Звіт про

фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за два роки за допомогою табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз рентабельності капіталу підприємства*

Показники	*Код рядка*	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Абсолютне відхил.*
1. Чистий прибуток (збиток) підприємства, тис. грн.	Ф № 2 р. 2350 (2355)	153,5	108,7	-44,8
2. Середня річна сума капіталу підприємства, тис. грн., в тому числі:	Ф № 1 р. 1300	42691,15	56410,6	13719,45
2.1– основного капіталу	Ф № 1, р. 1095	8049,7	5397,4	-2652,3
2.2– оборотного капіталу	Ф № 1 р.1195	34641,45	51013,2	16371,75
а)в тому числі – власного оборотного капіталу	Ф № 1 р.1495 – р.1095	-174,85	2608,55	2783,4
3. Рентабельність капіталу, %	1/2*100%	0,36	0,19	-0,17
4. Рентабельність основного капіталу, %	1/2.1*100%	1,91	2,01	0,11
5. Рентабельність оборотного капіталу, %	1/2.2*100%	0,44	0,21	-0,23
6. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	1/2.2а*100 %	х	4,17	4,17

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

Розрахунки, наведені в табл. 2.11 показують, що в звітному році у порівнянні з попереднім рентабельність всього капіталу підприємства зменшились на 0,17% пункти:

– рентабельність основного капіталу збільшилась на 0,11% пункти;

– рентабельність оборотного капіталу зменшилась на 0,23% пункти;

Це відбулося за рахунок зменшення чистого прибутку підприємства на 44,8 тис. грн. та збільшення середньорічної величини відповідного капіталу:

– всього капіталу на 13719,45 тис. грн.;

– оборотного капіталу на 16371,75 тис. грн.

Основний капітал зменшився на 2652,3 тис. грн.

Діяльність підприємства має тенденцію до стабільності оскільки значення показників рентабельності на кінець періоду порівняно з попереднім є позитивними.

Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості підприємства здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз складу, структури та динаміки кредиторської заборгованості*

Показники	*Код рядка*	*Абсолютна величина*		*Питома вага, %*		*Відхилення*			
		на початок звітного року	*на кінець звітного року*	*на початок звітного року*	*на кінець звітного року*	*абсолютне*	*питомої ваги*	*в % до величини на початок звітного року*	*в % до величини зміни кредиторської*
Кредиторська заборгованість всього, в тому числі:	1605÷1645,1690	30717,5	48577,7	100	100	17860,2	x	58,14	100
1.1. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1605, 1615	18544,8	17051,9	60,37	35,10	-1492,9	-25,27	-8,05	-8,36
1.2. Кредиторська заборгованість за розрахунками:	1610, 1620÷1645	283,9	243,1	0,92	0,50	-40,8	0,42	-14,37	-0,23
– за довгостроковими зобов'язаннями,	1610	–	–	–	–	–	–	–	–
– з бюджетом,	1620	84,4	68,9	0,27	0,14	-15,5	-0,13	-18,36	-0,09
– у т.ч. з податку на прибуток	1621	33,7	23,9	0,11	0,05	-9,8	-0,06	-29,08	-0,05
– зі страхування	1625	42,2	34	0,14	0,07	-8,2	-0,07	-19,43	-0,05
– з оплати праці	1630	157,3	140,2	0,51	0,29	-17,1	-0,22	-10,87	-0,10
– за одержаними авансами	1635	–	–	–	–	–	–	–	–
– за розрахунками з учасниками	1640	–	–	–	–	–	–	–	–
– із внутрішніх розрахунків	1645	–	–	–	–	–	–	–	–
1.3. Інші поточні зобов'язання	1690	11888,8	31282,7	38,70	64,40	19393,9	25,69	163,13	108,59

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.12 видно, що кредиторська заборгованість на кінець звітного періоду порівняно з початком збільшилась на 17860,2 тис. грн., або на 58,14%. Це відбулось за рахунок збільшення інших поточних зобов'язань на 19393,9 тис. грн., або 1,6 разів, зменшення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 1492,9 тис. грн., або на 8,05% та кредиторської заборгованості за розрахунками на 40,8 тис. грн., або на 14,37%. В структурі кредиторської заборгованості на початок звітного року найбільшу питому вагу займала кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 60,37%, інші поточні зобов'язання – 38,7 % та заборгованості за розрахунками - 0,92%.

На кінець звітного року відбулись наступні зміни в структурі кредиторської заборгованості: збільшилась питома вага кредиторської заборгованості інших поточних зобов'язань на 25,69% пункти, зменшилась питома вага кредиторської заборгованість за товари, роботи, послуги на 25,27 % пункти та зменшилась питома вага кредиторської заборгованості за розрахунками на 0,42% пункти.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства можна виконати за на підставі даних форм №1«Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства*

Показники	*Дебіторська заборгованість, тис. грн.*	*Кредиторська заборгованість, тис. грн.*	*Перевищення заборгованості*	
			Дебіторської	*кредиторської*
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги, тис. грн.	307,1	17051,9	–	16744,8
2. За розрахунками:	8,2	243,1	–	234,9
– з бюджетом,	8,2	68,9	–	60,7
– у т.ч. з податку на прибуток	–	23,9	–	23,9
– за виданими авансами	–		–	–
– зі страхування	–	34	–	34
– з оплати праці	–	140,2	–	140,2
– за одержаними (отриманими) авансами	–	–	–	–
– за розрахунками з учасниками	–	–	–	–
– із внутрішніх розрахунків	–	–	–	–
3. Інші види заборгованості	962,5	31282,7	–	30320,2
Всього	1277,8	48577,7	–	47299,9

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.13 видно, що на кінець звітного року сталося перевищення кредиторської заборгованості над дебіторської на 47299,9 тис. грн. Це відбулось за рахунок перевищення кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 16744,8 тис. грн., з бюджетом на 60,7 тис. грн., зі страхування на 34 тис. грн., з оплати праці на 140,2 тис. грн., та перевищення кредиторської заборгованості інших видів на 30320,2 тис. грн.

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.14.

Таблиця 2.14 – Аналіз фінансової стійкості підприємства за узагальнюючими показниками*

Показники	*Сума, тис.грн.*		
	на початок поперед. року	*на кінець поперед. року*	*на кінець звітного року*
1. Власний капітал (1495)	7798,1	7951,6	8060,3
2. Необоротні активи (1095)	9686	6413,4	4381,4
3. Наявність власних оборотних коштів (1495-1095)	-1887,9	1538,2	3678,9
4. Короткострокові кредити банків (1600)	0	11514,1	6000
5. Загальна величина джерел формування запасів (ряд. 3 + ряд. 4)	-1887,9	13052,3	9678,9
6. Запаси (1100)	21062,8	36573,4	37270,2
7. Надлишок (+) або нестача (–) власних оборотних коштів (ряд 3 – ряд 6)	-22951	-35035,2	-33591,3
8. Надлишок (+) або нестача (–) загальної величини джерел формування запасів (ряд5 – ряд6)	-22951	-23521,1	-27591,3
9. Джерела, що послаблюють фінансову напругу (р. 1615)	26544,3	18544,8	17051,9
10. Тип фінансової ситуації на підприємстві	Нестійкий стан	Кризовий стан	Кризовий стан

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32*

Дані розрахунків, які наведені в табл. 2.14 показують, що фінансова ситуація на підприємстві на початку попереднього року є нестійкою

(передкризоваю), яка в звітному році переходить у кризовий стан, оскільки запаси не покриваються наявністю власних оборотних коштів та джерел, що послаблюють фінансову напругу. Цю ситуацію на підприємстві можна ще характеризувати особливістю видом діяльністю - коньячне виробництво, тому й запаси (ще не реалізовані) перевищують наявних власних оборотних коштів.

Аналіз фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємства здійснюють за допомогою даних форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Аналіз фінансовій стійкості підприємства за частковими показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.15.

Таблиця 2.15 – Аналіз фінансової стійкості підприємстваза частковими показникам*

Показники	*Алгоритм розрахунку за кодом рядка*	*На початок попереднього Року*	*На кінець попереднього року*	*На кінець звітного року*	*Нормативне значення*
1. Коефіцієнт автономії ($К_{авт}$)	1495 / 1900	0,22	0,16	0,13	більше 0,5
2. Коефіцієнт співвідношення залучених та власних коштів ($К_{ф}$)	1595+1695+ +1700 / 1495	3,51	5,31	6,77	менше 1,0
3. Наявність власних оборотних коштів ($ОК_{вл}$)	1495 – 1095 або 1495 + 1595 – 1095	-1887,9	1538,2	3678,9	зменшення
4. Коефіцієнт маневреності власного капіталу ($К_{ман}$)	1495 – 1095 / 1495	-0,24	0,19	0,46	більше 0,1
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами ($К_{з}$)	1495 – 1095 / 1195+1200	-0,07	0,04	0,06	0,1

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

Як видно з табл. 2.15, коефіцієнт автономії за два роки не покращився, що свідчить про зниження стабільності підприємства та його фінансової

залежності від зовнішніх кредиторів. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів, подібно до попереднього показника, погіршився до кінця звітного року. На початок попереднього року підприємство залучало 3,51 грн залучених коштів на 1 грн власних коштів, на кінець попереднього року – 5,31 грн, а на кінець звітного року – 6,77 грн. Власний оборотний капітал підприємства збільшився на кінець звітного року, що позитивно впливає на діяльність підприємства. Коефіцієнт маневреності власного капіталу на початку попереднього року був менше нормативного значення, що є наслідком нестачі оборотних коштів, проте в звітному році ситуація має динаміку покращення. Значення коефіцієнта забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами на кінець звітного року зменшилося і вийшло за межі норми, що вказує на недостатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних і частини оборотних активів. Отже, аналіз показників фінансової стабільності підприємства дозволяє зробити висновок про нестабільну ситуацію вкладення коштів у діяльність підприємства та його фінансову стабільність на ринку.

Аналіз ліквідності балансу здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.16.

Таблиця 2.16 – Розрахунок абсолютних показників для аналізу ліквідності балансу звітного року*

Показники активу балансу	*Сума, тис.грн.*		*Показники пасиву балансу*	*Сума, тис.грн.*		*Платіжний результат, тис.грн.*	
	на початок року	*на кінець року*		*на початок року*	*на кінець року*	*на початок кроку*	*на кінець року*
A_1 – Найбільш ліквідніактиви (1160+1165)	74,8	93,8	$П_1$ – Найбільш термінові зобов'язання (1605+1615÷1660+1690+1700)	30717,5	48577,7	-30642,7	-48483,9
A_2 –Активи, які можнареалізувати швидко (1120÷1155+1190)	7121,6	6928,9	$П_2$ – Короткостроковіпасиви (1600+1610)	11514,1	6000	-4392,5	928,9

Продовження табл. 2.16

Показники активу балансу	*Сума, тис.грн.*		*Показники пасиву балансу*	*Сума, тис.грн.*		*Платіжний результат, тис.грн.*	
	на початок року	*на кінець року*		*на початок року*	*на кінець року*	*на початок року*	*на кінець року*
А3 – Активи, які можна реалізувати повільно (1100+1110+1170+ +1200)	36573,4	51233,9	*Пз* – Довгострокові пасиви (1500÷1520)	0	0	36573,4	51233,9
А4 – Активи, реалізація яких пов'язана з труднощами (1095)	6413,4	4381,4	*П4* - Постійні пасиви (1495+1665 +1525+1526)	7952	8060	-1538	-3679
Баланс	50183,2	62638	*Баланс*	50183,2	62638	х	х

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.16 видно, що впродовж двох років (на початок та на кінець звітного року) не виконується наступна рівність: А1>П1, А2>П2, А3>П3, А4<П4. Таким чином, Баланс підприємства в продовж двох років не є абсолютно ліквідним.

Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками здійснюється за даними форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» за допомогою табл. 2.17.

Таблиця 2.17 – Аналіз ліквідності підприємства за відносними показниками*

Коефіцієнти ліквідності підприємства	*Алгоритм розрахункуза кодом рядка*	*Норма*	*Розрахункові значення*			*Відхилення*
			На початок попереднього року	*На кінець попереднього року*	*На кінець звітнгороку*	
1. Коефіцієнт поточної ліквідності (покриття)	1195+1200 / 1695	= 2,0	0,9311	1,0364	1,0674	0,0310
2. Коефіцієнт швидкої (критичної) ліквідності	1195+1200--1100-1110 / 1695	1,0	0,1624	0,1704	0,3845	0,2141

Продовження табл. 2.17

Коефіцієнти ліквідності підприємства	*Алгоритм розрахункуза кодом рядка*	*Норма*	*Розрахункові значення*			*Відхилення*
			На початок попереднього року	*На кінець попереднього року*	*На кінець звітного року*	
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	1160+1165 / 1695	> 0,2 [0,25... 0,35]	0,0004	0,018	0,017	-0,0001

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.17 видно, що коефіцієнт покриття не відповідає нормі, а коефіцієнт швидкої ліквідності також не знаходиться в межах допустимих значень. Це негативно характеризує діяльність підприємства і вказує на його нездатність покрити свої термінові зобов'язання. Крім того, коефіцієнт абсолютної ліквідності також не відповідає нормативному значенню, що підкреслює необхідність застосування заходів для підвищення цього показника.

Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства проводять за допомогою даних з форм № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.18.

Таблиця 2.18 – Аналіз складу, динаміки та структури фінансових результатів діяльності підприємства*

Показники	*Алгоритм розрахунку за кодом рядка*	*Попередній рік*		*Звітний рік*		*Відхилення*	
		тис. грн.	*%*	*тис. грн.*	*%*	*тис. грн.*	*%*
1. Фінансовий результат від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	2768,3	1478,79	5512,1	4156,94	2743,8	99,11
2. . Фінансовий результат від іншої операційної діяльності	2120-2180	-2533	-1353,15	-3866	-2915,69	-1333	52,63

Продовження табл. 2.18

Показники	*Алгоритм розрахунку за кодом рядка*	*Попередній рік*		*Звітний рік*		*Відхилення*	
		тис. грн.	*%*	*тис. грн.*	*%*	*тис. грн.*	*%*
3. Фінансовий результат від операційної діяльності	2190 (2195)	235,2	x	1645,9	x	1410,7	599,79
4. Фінансовий результат від інвестиційної та фінансової діяльності	2200 + 2220 – –2250 –2255	-	-	-	-	-	-
5. Фінансовий результат іншої діяльності	2240 – 2270	-48	-25,64	-1513,3	-1141,25	-1465,3	3052,71
6. Фінансові результати від звичайної діяльності	2290 (2295)	187,2	100,0	132,6	100,0	-54,6	-29,17

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.18 видно, що фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування в звітному році порівняно з попереднім зменшився на 54,6 тис. грн, що становить -29,17%. Це зниження обумовлено збитком фінансового результату від іншої операційної діяльності на 1333 тис. грн, або на 52,63%. Негативний вплив також мав збиток від іншої діяльності, який склав 1465,3 тис. грн. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування як в попередньому році так й в звітному році складався з прибутку від реалізації продукції та з урахуванням збитку від іншої операційної діяльності.

Аналіз формування та динаміки фінансового результату від основної операційної діяльності (реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)) проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.19.

З табл. 2.19 видно, що фінансовий результат від основної операційної діяльності в звітному році порівняно з попереднім збільшився на 2743,8 тис. грн., або на 99,11%. Це збільшення відбулося через те, що чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) збільшився на 27,59%, що було значно

більшими темпами, ніж витрат.

Таблиця 2.19 – Аналіз формування та динаміки фінансових результатів підприємства від основної операційної діяльності *

Показники	*Алгоритм розрахунку за кодомрядка*	*Попередній рік, тис. грн.*	*Звітний рік, тис. грн.*	*Відхилення*	
				тис.грн.	*%*
1. Чистий доход від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Собівартість реалізованої продукції	2050	18177,6	21212,1	3034,5	16,69
3. Адміністративні витрати	2130	-	-	-	-
4. Витрати на збут	2150	-	-	-	-
5. Фінансовий результатвід основної операційної діяльності	2000-2050-2130-2150	2768,3	5512,1	2743,8	99,11

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

Аналіз формування чистого прибутку підприємства проводиться на підставі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Аналіз формування чистого прибутку*

Показники	*Алгоритм розрахунку за кодом рядка*	*Попередній рік*	*Звітній рік*	*Відхилення*	
				абс.	*%*
1. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	2290 (2295)	187,2	132,6	-54,6	-29,17
2. Витрати (дохід) з податку на прибуток, тис. грн.	2300	33,7	23,9	-9,8	-29,08
3. Чистий прибуток, тис. грн.	2290 (2295) –2300	153,5	108,7	-44,8	-29,19

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.8 видно, що сума чистого прибутку підприємства в звітному році порівняно з попереднім зменшилась на 44,8 тис. грн., або на 29,19%. Це відбулось за рахунок зменшення фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування на 54,6 тис. грн., або на 29,17%.

Аналіз рентабельності виробництва здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2 «Звіт про фінансові результати

(Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.21.

Таблиця 2.21 – Аналіз рентабельності виробництва*

Показники	*Алгоритм розрахунку*	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Абс. відхил.*
1. Фінансовий результат від звичайної діяльності, тис.грн.	форма№2 р.2290 (2295)	153,5	108,7	-44,8
2. Середня річна вартість основних засобів, тис.грн.	форма№1 р.1011	13569,9	13681,75	111,85
3. Середня річна вартість оборотних коштів, тис.грн.	форма№1 р.1195*	34641,45	51013,2	16371,75
4. Загальна величина виробничих фондів підприємства, тис. грн..	р. 2 + р. 3	48211,35	64694,95	16483,6
5. Рентабельність виробництва, %	р.1: р.4·100%	0,318	0,168	-0,15

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.21 видно, що в звітному році порівняно з попереднім рентабельність виробництва зменшилась на 0,15%. Це відбулось за рахунок зміни наступних факторів:

- зменшення прибутку від звичайної діяльності до оподаткування на 44,8 тис. грн. зменшило рентабельність виробництва на 0,093 відсоткових пункти:

ΔR= (108,7/(13681,75+34641,45))*100 – 0,318 = 0,225 – 0,318 = -0,093 п.

- збільшення середньорічної вартості на 111,85 тис. грн зменшило рентабельність виробництва на 0,001 відсоткових пункти:

ΔR=(108,7/(13681,75+34641,45))*100 – 0,225 = 0,224 – 0,225 = -0,001 п.

- збільшення середньорічної вартості оборотних коштів на 16371,75 тис. грн. зменшило рентабельність виробництва на 0,056 відсоткових пункти:

ΔR=(108,7/(13681,75+51013,2))*100 – 0,224 = 0,168 – 0,224 = -0,056 п.

Загальний вплив факторів: -0,093-0,001-0,056 = -0,15 п.

Аналіз ймовірності банкрутства підприємства здійснюють за допомогою даних форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та методики авторів [32].

Оцінка ймовірності банкрутства підприємства за двох факторною моделлю Альтмана здійснюється за допомогою формули 1.

$$Z = -0{,}3877 - 1{,}0736 \cdot К_{пл} + 0{,}579 \cdot \frac{ПК}{П} \quad (1)$$

де Z – показник ймовірності банкрутства

$К_{пл}$ – коефіцієнт поточної ліквідності (покриття) ПК – позиковий капітал (ф. №1, 1595+1695+1700) П – сума пасивів (ф. №1, р. 1900)

Якщо Z >0, констатується високий рівень банкрутства, при Z<0 – низький.

$Z_{попер.} = -0{,}3877 - 1{,}0736*1{,}0364+0{,}579*(42231{,}6/50183{,}2) = -1{,}013$

$Z_{звітн.} = -0{,}3877 - 1{,}0736*1{,}0674+0{,}579*(54577{,}7/62638) = -1{,}029$

За допомогою формули (1) визначили рівень Z-показника в звітному та попередньому роках та оцінили тенденцію його зміни в звітному році порівняно з попереднім.

Показники свідчать, що рівень банкрутства підприємства низький.

Оцінка ймовірності банкрутства за двох факторною моделлю Альтмана свідчить, що як в попередньому році так й звітному році показник Z<0, що свідчить про низький рівень ймовірності банкрутства підприємства.

Аналіз показників ділової активності підприємства здійснюють за даними форм №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» та № 2«Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» за допомогою табл. 2.22 та табл. 1 додатку Б.

Таблиця 2.22 – Аналіз показників ділової активності підприємства*

Показники	*Код рядка*	*Попереднього року*	*Звітного року*	*Відхилення*	
				абс.	*%*
1. Чистий доход (виручка від реалізації), тис. грн.	Ф № 2 р. 2000	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Прибуток (збиток) до оподаткування, тис. грн.	Ф № 2 р. 2290 (2295)	187,2	132,6	-54,6	-29,17
3. Середній розмір капіталу*, тис. грн.	Ф № 1 р. 1300	42691,15	56410,6	13719,45	32,14

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [32]*

З табл. 2.22 видно, темпи зміни прибутку до оподаткування в звітному році порівняно з попереднім зменшилися на 29,17%. Темпи чистого доходу збільшилися на 27,59%, що є менше ніж темпи зменшення середнього розміру

капіталу 32,14 %. Тобто, можна зробити висновок про невиконання «золотого правила економіки» підприємства.

З табл. 1 додатку Б видно, що більшість показників ділової активності має позитивний результат, що свідчить про ефективну діяльності підприємства та стабільну ділову активність на ринку.

Активи підприємства складаються з необоротних та оборотних активів. Тому найточніше загальну структуру активів характеризує коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів, який обчислюють за формулою: *оборотні активи / необоротні активи*. Значення даного показника більшою мірою зумовлено галузевими особливостями кругообігу коштів аналізованого підприємства. Під час внутрішнього аналізу структури активів варто з'ясувати причини різкої зміни коефіцієнта (якщо це було) за звітний період [37] (табл. 2.23).

Таблиця 2.23 – Аналіз коефіцієнту співвідношення оборотних і необоротних активів*

№	Показник	Алгоритм розрахунку	Попередній рік	Звітний рік	Абс. відхил.
1	Необоротні активи, тис. грн	1095	6 413,40	4 381,40	-2 032,00
2	Оборотні активи, тис. грн	1195	43 769,80	58 256,60	14 486,80
3	Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	Ряд.2/ряд.1	6,82	13,30	6,47

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [37]*

З табл. 2.23 видно, що мобільність активів підприємства протягом 2021-2022 рр. підвищилася за рахунок зниження суми необоротних активів. Якщо в 2021 р на кожну гривню необоротних активів припадає 6,82 гривень оборотних активів, то в 2022 р значення показника становило 13,3. Таким чином, гнучкість підприємства підвищується, в 2022 р ТОВ «Вознесенський коньячний завод» здатний більш оперативно відповідати на мінливі умови ринку.

Необоротні активи підприємства складається з нематеріальних активів та основних засобів. Аналіз структури необоротних активів наведена в табл. 2.24. Джерелом інформації є форма 1 «Баланс».

Таблиця 2.24 – Аналіз структури необоротних активів*

Показник	Попередній рік		Звітнийрік	
	тис. грн	%	тис. грн	%
Нематеріальні активи	10,7	0,17	5,3	0,12
Основні засоби	6402,7	99,83	4376,1	99,88
Всього необоротних активів	6413,4	100	4381,4	100

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53]*

З табл. 2.24 видно, що в структурі необоротних активів займає основні засоби 99,8 %, інша частина – нематеріальні активи. Крім того, нематеріальні активи зменшилися як в абсолютному показнику так й структурному відношенні.

Основні засоби належать до активів підприємства, зокрема до необоротних активів. Оцінка активів підприємства ґрунтується на ефективності за основними складовими, зокрема оцінка ефективності необоротних та оборотних активів. Показники, що характеризують стан і рівень забезпеченості основними фондами наведено в табл. 1 додатку В.

Показники стану й ефективності використання основних засобів можна об'єднати в три групи, які характеризують:

1) забезпечення підприємства основними засобами;

2) стан основних засобів;

3) ефективність використання основних засобів.

До показників, які характеризують забезпеченість підприємства основними засобами, належать: фондомісткість, фондоозброєність, коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства.

Стан основних виробничих засобів характеризують через такі коефіцієнти: зносу основних засобів; придатності; оновлення; вибуття (приросту) основних засобів.

До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів, належать: фондовіддача, рентабельність основних засобів, сума прибутку на одну гривню основних засобів. Найбільш загальним показником,

який характеризує ефективність використання основних засобів, є фондовіддача. До показників ефективності використання основних засобів можна також віднести показник питомої ваги активної частини основних засобів у їх загальній сумі.

Показники аналізу стану основних засобів підприємства здійснюють, виходячи з даних першого розділу активу балансу підприємства „Необоротні активи" форми №1 „Баланс (Звіт про фінансовий стан)" за допомогою аналітичної табл. 2.25 та 2.26.

Таблиця 2.25 – Аналіз стану основних засобів за 2021 рік*

Показники	*На початок 2021 року*	*На кінець 2021 року*	*Відхилення*	
			абсолютне	*%*
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн	13 528,40	13 611,40	83,00	0,61
2. Знос основних засобів, тис. грн	3 858,40	7 208,70	3 350,30	86,83
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	9 670,00	6 402,70	-3 267,30	-33,79
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,29	0,53	0,24	x
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,715	0,470	-0,24	x

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [37]*

На кінець 2021 року знос основних засобів збільшився на 3350,3 тис. грн., або на 86,83%, а залишкова вартість зменшилась на 3267,3 тис. грн., або на 33,79%. В результаті коефіцієнт придатності зменшився, а коефіцієнт зносу збільшився на 0,24.

Таблиця 2.26 – Аналіз стану основних засобів за 2022 рік*

Показники	*На початок 2022 року*	*На кінець 2022 року*	*Відхилення*	
			абсолютне	*%*
1. Первісна вартість основних засобів, тис. грн	13 611,40	13 752,10	140,70	1,03
2. Знос основних засобів, тис. грн	7 208,70	9 376,00	2 167,30	30,07
3. Залишкова вартість основних засобів, тис. грн	6 402,70	4 376,10	-2 026,60	-31,65
4. Коефіцієнт зносу основних засобів	0,530	0,682	0,15	x
5. Коефіцієнт придатності основних засобів	0,470	0,318	-0,15	x

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [37]*

На кінець 2022 року знос основних засобів збільшився на 2167,3 тис. грн., або 30,07% а залишкова вартість зменшилась на 2026,6 тис. грн., або на 31,65%. В результаті відбулось збільшення коефіцієнту зносу та зменшення коефіцієнту придатності на 0,15. Основні засоби підприємства в кінці 2022 року зношені більше половина, тому й потребують визначення шляхів оновлення.

Підсумовуючи сказане, можна водночас стверджувати, що на підставі коефіцієнтів зносу і придатності не завжди можна зробити точні висновки щодо технічного стану основних засобів, оскільки:

- на суму зносу основних засобів великий вплив має метод нарахування амортизації, що застосовується на підприємстві;

- вартісна оцінка основних засобів залежить від кон'юнктури ринку, а відтак вона може відрізнятися від оцінки, отриманої за допомогою коефіцієнта придатності;

- на законсервоване обладнання нараховується амортизація на повне відновлення, однак, фізично ці основні засоби, з певним застереженням, не зношуються, а загальна сума зносу зростає.

Для оцінки технічного стану основних засобів визначаються коефіцієнти зносу та придатності.

Коефіцієнт зносу основних засобів розраховують на початок та на кінець звітного періоду, а також вивчають його динаміку за кілька років. Чим нижчий коефіцієнт зносу (вищий коефіцієнт придатності) основних засобів, тим в кращому стані вони знаходяться. Зношені (застарілі) основні засоби зумовлюють і необхідність використання застарілих технологічних процесів, що призводить до не конкурентоспроможності продукції підприємства.

Коефіцієнт зносу характеризує ту частину вартості основних засобів, яка списана на витрати виробництва в попередніх періодах, а коефіцієнт придатності - частина не перенесену на створюваний продукт вартості.

Коефіцієнт придатності основних засобів показує, яка частина основних засобів є придатною для експлуатації і визначається як відношення залишкової вартості основних засобів до балансової вартості основних засобів.

Аналіз використання основних засобів здійснюють на підставі результатів попередніх розрахунків та даних форми №1П-НПП за допомогою аналітичної табл. 2.27.

Таблиця 2.27 – Аналіз використання основних засобів*

Показник	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*	*Динаміка, %*
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	20 945,90	26 724,20	5 778,30	27,59
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	8036,35	5389,4	-2646,95	-32,94
3. Чистий прибуток, тис.грн.	153,5	108,7	-44,8	-29,19
4. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	28	27	-1	-3,57
5. Фондовіддача, грн.	2,61	4,96	2,35	90,25
6. Фондомісткість, грн.	0,38	0,20	-0,18	-47,44
7. Рентабельність продукції, %	0,84	0,51	-1,48	х
8. Фондоозброєність, грн.	287,01	199,61	-87,41	-30,45

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [37]*

Аналіз показників, що містяться у табл. 2.27, свідчать, що фондовіддача основних засобів збільшилась на 2,35 грн. Рентабельність продукції основних засобів у звітному періоді знизилась у порівнянні з попереднім на 1,48 % пунктів. Це пояснюється зменшенням прибутку у звітному році у розмірі 44,8 тис. грн. у порівнянні з прибутком попереднього року у розмірі 153,5 тис. грн. Фондоозброєність має тенденцію до зменшення у звітному році порівняно з попереднім на 87,41 грн., або 30,45%.

Показники ефективності використання основних засобів досить суттєво впливають на показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зокрема, виручку від реалізації продукції, робіт, послуг (табл. 2.28).

Таблиця 2.28 – Аналіз використання основних засобів і впливу фондовіддачі на динаміку обсягу продукції*

Показник	*Попередній рік*	*Звітний рік*	*Відхилення*		
			Всього	*в т.ч. за рахунок*	
				основних засобів	*фондовіддачі*
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн.	20 945,90	26 724,20	5 778,30	-6899,00	12677,30
2. Середньорічна вартість основних засобів, тис.грн.	8036,35	5389,4	-2646,95	-6899,00	12677,30
3. Фондовіддача, грн.	2,61	4,96	2,35	х	х
4. Фондомісткість, грн.	0,38	0,20	-0,18	х	х

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [37]*

Аналітичні розрахунки табл. 2.28 свідчать, що на збільшення чистого доходу від реалізації продукції у розмірі 6899 тис. грн. вплинуло середня вартість основних засобів у загальній сумі -6899 тис. грн. та фондовідача з позитивним відхиленням на 12677,3 тис.грн.

Таким чином:

- за рахунок основним засобів -2646,95 * 2,61 = -6899 тис. грн.
- за рахунок фондовіддачі 2,35 * 5389,4 = 12677,30 тис. грн.

При оцінці ефективності використання основних засобів необхідно враховувати особливості господарської діяльності, форму власності та стратегічну мету підприємства.

Висновок до другого розділу

Дослідження методологічних засад проведення економічного аналізу необоротних активів свідчить про аналіз структури, стану, руху необоротних активів у абсолютному відношенні та відхилені, а також про відносне, тобто показників.

Джерелами аналізу необоротних активів є форми звітності №1 «Баланс» (де відображається інформація щодо балансової та первісної вартості, а також

накопиченої амортизації (зносу)), №5 «Примітки до річної фінансової звітності» (більш детальна інформація щодо груп необоротних активів, їх вартості, зносу, руху, тощо).

Об’єктом нашого аналітичного дослідження є мале підприємство товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Вознесенський коньячний завод» та його діяльність за 2021 та 2022 роки. Це підприємство, що займається первинним та вторинним виноробством, первинним плодовим виноробством, коньячним виноробством повного циклу, дистиляція плодових матеріалів, витримка плодових спиртів, виробництво неосвітленого концентрованого яблучного або виноградного соку.

Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «Вознесенський коньячний завод» свідчить про прибуткову діяльність, але його (прибутку) зменшення на 29,19% в 2022 році порівняно з 2021 роком. Визначено, що в звітному році порівняно з попереднім роком дохід збільшився на 27,59%, але в той же час збільшилися й витрати на 21,09%.

Баланс підприємства є не ліквідними, тобто спостерігається протягом двох років нестабільний (нестійкий) фінансовий стан (неспроможність оперативно погасити свої термінові зобов’язання).

Необоротні активи ТОВ «Вознесенський коньячний завод» складаються з нематеріальних активів та основних засобів. Останні переважають в структурі необоротних активів у розмірі 99%. Тому нами досліджено показники придатності та зносу основних засобів. Основні засоби підприємства в кінці 2022 року зношені більше половина, тому й потребують визначення шляхів оновлення.

Матеріали розділу опубліковані у роботах [21, 22]

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У ТОВ «ВОЗНЕСЕНСЬКИЙ КОНЬЯЧНИЙ ЗАВОД»

3.1. Загальна характеристика організаційного забезпечення обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод»

Організація обліку у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ведеться згідно чинного законодавства, інструкціям, нормативно-правовим актам органів державної влади і місцевого самоврядування, керівним матеріалам фінансових, контрольно-ревізійних та податкових органів з організації бухгалтерського обліку та складання звітності, а також інших документів, які регулюють господарсько-фінансову діяльність підприємства.

Нормативною базою, що регулює організацію та методологію бухгалтерського обліку на досліджуваному підприємстві, є: Облікова політика ТОВ «Вознесенський коньячний завод» укладена відповідно до вимог Закон України від 16 липня 1999 року № 966-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [19], національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку [36, 46, 48], Податкового кодексу [44].

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства, забезпечує якість ведення бухгалтерського обліку (рис. 3.1).

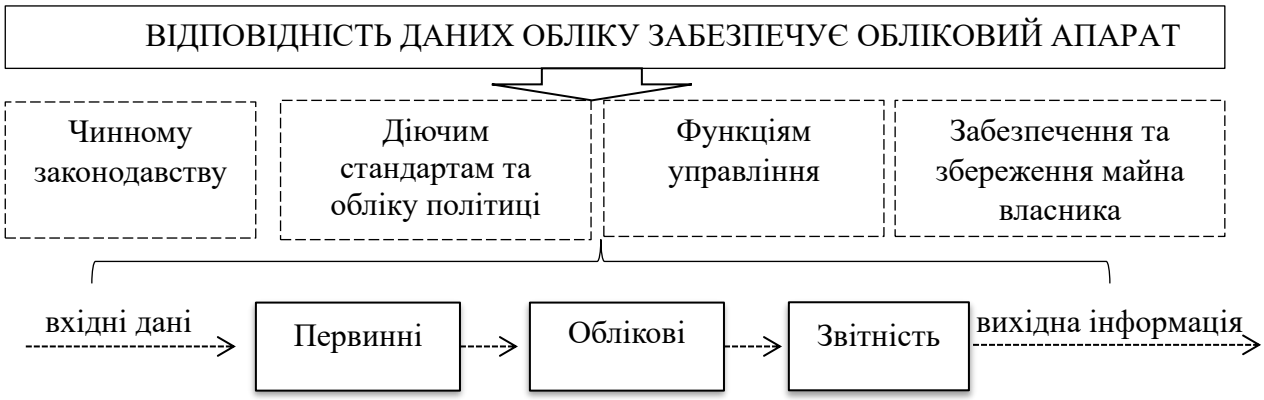

Рис. 3.1 – Складові забезпечення ведення бухгалтерського обліку*

**складено автором*

Питання ***організації бухгалтерського обліку*** на підприємстві належать до компетенції його власника відповідно до законодавства та установчих документів.

Метою бухгалтерського обліку підприємства є дотримання єдиної методики відображення господарських операцій та забезпечення своєчасного надання достовірної інформації користувачам фінансової звітності.

Головне завдання підприємницької діяльності ТОВ «Вознесенський коньячний завод» – дистиляція, ректифікація та змішування спиртних напоїв.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку на підприємстві Наказом «Про облікову політику підприємства» встановлено бухгалтерію підприємства, яку очолює головний бухгалтер. Права та обов'язки головного бухгалтера та усіх посадових осіб бухгалтерії визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». Бухгалтерія на підприємстві складається з головного бухгалтера, бухгалтера з виробництва та реалізації продукції, бухгалтера з розрахункових операцій.

На підприємстві ТОВ «Вознесенський коньячний завод» функції головного бухгалтера та бухгалтерів включають такі направлення:

1) фінансове, розрахункове та облік праці і заробітної плати;

2) ведення обліку придбання матеріальних цінностей та розрахунків з постачальниками, надходжень та витрачання матеріальних цінностей в розрізі місць їх зберігання, використання;

3) ведення обліку витрат на всі види виробництв, калькуляція фактичної собівартість продукції (робіт, послуг), визначення складу витрат на незавершене виробництво, виявлення результатів роботи окремих підрозділів підприємства;

4) загальне (зведено-балансове) направлення – здійснення обліку інших операцій (облік доходів, фінансових результатів), групування та узагальнення бухгалтерської інформації (ведення регістрів бухгалтерського обліку, інформація з яких слугує для складання фінансової звітності) та організує архів бухгалтерської документації.

Облікова політика ТОВ «Вознесенський коньячний завод» ґрунтується на положеннях діючих Національних стандартів бухгалтерського обліку та Міжнародних стандартів фінансової звітності.

Однією з важливих передумов раціональної організації обліку є застосування найбільш ефективної форми бухгалтерського обліку, його технічної оснащеності.

Під формою бухгалтерського обліку розуміють певну систему взаємопов'язаних між собою облікових регістрів встановленої форми і змісту, що зумовлює послідовність і способи облікових записів.

Сучасними формами бухгалтерського обліку, що застосовуються на даному підприємстві є ***автоматизована (комп'ютерна) форми обліку***.

Застосування автоматизованої форми обліку на підприємстві дозволяє:

– зменшити трудомісткість обліку за рахунок автоматизації його ведення;

– значно збільшити аналітичність обліку без підвищення трудомісткості його ведення;

– одержувати облікові регістри (баланс, аналітичні рахунки) практично на будь-яку дату не чекаючи закінчення облікового періоду, що значно підвищує оперативність фінансового та аналітичного обліку;

– створювати на базі бухгалтерської комп'ютерної системи комп'ютерні мережі різної складності, а також проводити повноцінну інтеграцію програм з обліку з іншим програмним забезпеченням;

– за потребою оперативно перебудовувати технологію ведення обліку у зв'язку з організаційними перебудовами чи змінами в нормативно-правових актах.

Зазначимо, що в автоматизованій системі обліку для підготовки управлінської інформації доцільно застосовувати шаховий принцип записів, який достатньо апробований у паперових формах облікових регістрів, що вказує на пристосування журнально-ордерної форми обліку до умов автоматизації.

Отже, автоматизація бухгалтерського обліку – важлива складова

ведення бухгалтерського обліку для будь-якого підприємства, в тому числі малих підприємств. Завдяки автоматизації не тільки підвищується ефективність управління, а й зростає якість ведення бухгалтерського обліку. Використання програм для розрахунків гарантує скорочення кількості помилок. Впровадивши систему автоматизації обліку, кожне підприємство може розраховувати на індивідуальний підхід, професійне і уважне ставлення. За її допомогою можна отримати ефективний інструмент для простого та прозорого бухгалтерського обліку.

Керівникам підприємств досить часто необхідно приймати серйозні рішення в умовах недостатньої інформації та ризику. Це вимагає ведення суворого контролю основних показників фінансово-господарської діяльності, що відбиваються у величезній кількості облікових документів. Часом, щоб у всьому цьому розібратися необхідно багато часу, тому і використовується інформаційна система бухгалтерського обліку, яка дозволяє швидко систематизувати та обробляти інформацію.

Зазначимо, що підтвердження господарських операцій, зокрема обліку необоротних активів відбувається на основі первинних документів.

Документообіг операцій з основними засобами у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» наведено на рис. 3.2.

Первинні документи є підставою для ведення бухгалтерських подвійних записів та створення кореспонденції (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Кореспонденція рахунків на підприємстві*

№п/п	*Зміст господарської операції*	*Кореспонденція Рахунків*		*Сума,грн*	*Документи, що підтверджують проведенняоперації*
		Дебет	*Кредит*		
1	Перераховано аванс	371	311	154560	Платіжне доручення
2	Відображено суму податкового кредитупо ПДВ	641	644	25760	Податкова накладна
3	Отримано транспортні послуги:	152	685	5630	Акт виконанихробіт
4	Відображено суму податкового кредитупо ПДВ	641	685	1126	Податкова накладна

Продовження табл. 3.1

№п/п	*Зміст господарської операції*	*КореспонденціяРахунків*		*Сума,грн*	*Документи, що підтверджують проведенняоперації*
		Дебет	*Кредит*		
5	Перераховано за транспортування	685	311	6756	Платіжне доручення
6	Отримано обладнання	152 644	631 631	128800 25760	Акт приймання передачі
7	Взаємозалік заборгованостей	631	371	154560	Бухгалтерська довідка
8	Введено в експлуатацію	104	152	128800	Акт введення в експлуатацію

**складено автором на підставі [28, 29]*

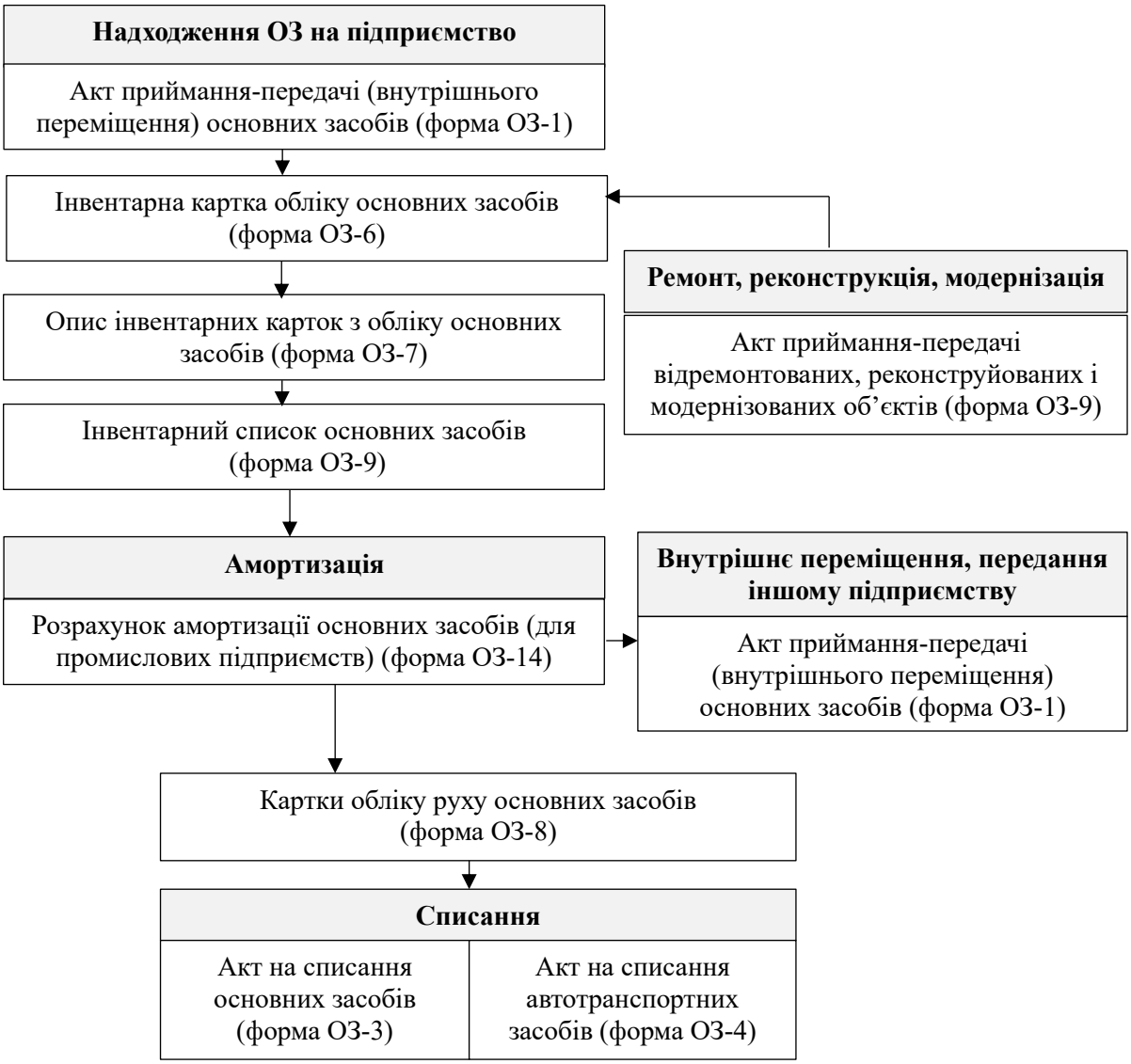

Рисунок 3.2 – Документообіг операцій з основними засобами у ТОВ «Вознесенський коньячний завод»*

**побудовано автором*

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» складає та надає квартально та щорічно фінансову звітність до відповідних органів.

Основними якісними характеристиками фінансової звітності визнані: доречність та правдиве подання. Додатковими якісними характеристиками фінансової звітності визнані: зіставність, можливість перевірки, своєчасність та зрозумілість.

Річна фінансова звітність складена на основі принципу первісної вартості.

Працівники ТОВ «Вознесенський коньячний завод» реалізують право на працю шляхом укладання трудового договору про роботу на підприємстві. Працівникам надається право на відпочинок відповідно до законів про обмеження робочого дня та робочого тижня і про щорічні оплачувані відпустки, право на здорові і безпечні умови праці, право на вирішення трудових спорів у встановленому законом порядку, та інші встановлені законом права. Основна мета кадрової політики ТОВ «Вознесенський коньячний завод» – це своєчасне забезпечення оптимального балансу процесів комплектування, збереження персоналу, його розвитку відповідно до потреб організації, вимог діючого законодавства та стану ринку праці.

3.2. Організація обліку необоротних активів на підприємстві

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» є організацією, яка використовує необоротні активи у розмірі 6-13 % від загальної кількості майна. Необоротні активи складається з основних засобів (99%) та нематеріальних активів (1%).

В бухгалтерському обліку інформація про основні засоби відображається на активному рахунку 10 «Основні засоби». Для узагальнення інформації про нематеріальні активи у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» передбачено активний рахунок 12 «Нематеріальні активи». Зазначимо, що по дебету цих рахунків відображається нарахування активів, а по кредиту – їх списання.

Для правильної організації обліку основних засобів важливе значення на підприємстві має своєчасне і якісне документальне оформлення їх руху. Бухгалтерський облік інвентарних об'єктів основних засобів здійснюється із застосуванням типових форм первинного обліку [28, 29].

Облік надходження основних засобів оформляється такими первинними документами:

– ф. № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів»;

– ф. № ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів»;

Основні засоби надходять від постачальників за оплату, підрядників після закінчення будівництва об'єктів, як внески до статутного капіталу, при оприбуткуванні лишків, виявлених при проведенні інвентаризації тощо.

У всіх випадках надходження основних засобів оформляється первинним документом за формою № ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів».

Форма № ОЗ-1 застосовується для оформлення зарахування до складу основних засобів окремих об'єктів; обліку введення їх в експлуатацію; оформлення внутрішнього переміщення основних засобів, а також виключення їх зі складу основних засобів при передачі іншим організаціям (підприємствам).

При отриманні (купівлі) основних засобів акт складає комісія, яка призначається за розпорядженням (наказом) керівника. Акт форми № ОЗ-1 складається в одному примірнику на кожний окремий об'єкт. Складання загального акту, яким оформляється приймання декількох об'єктів основних засобів, дозволяється лише при обліку господарського інвентаря, інструментів, обладнання тощо, якщо ці об'єкти однотипні, мають однакову вартість та прийняті в одному календарному місяці. Правильно оформлений і підписаний керівником акт передають у бухгалтерію. На кожний об'єкт разом з актом надходить і технічна документація, яку використовують при проведенні

інженерних та організаційно-технічних заходів з метою ефективної експлуатації основних засобів.

Аналітичний облік основних засобів здійснюється в інвентарних картках за формою № ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів». На кожен об'єкт основних засобів відкривається картка, в якій записуються всі дані, що характеризують об'єкт: інвентарний номер, первісна вартість, норми амортизаційних відрахувань, дата виготовлення чи введення, технічна характеристика та ін. Основою для заповнення інвентарних карток є дані акту за формою № ОЗ-1.

Для загального контролю за наявністю і рухом основних засобів вказані картки реєструються в Описах інвентарних карток з обліку основних засобів форми № ОЗ-7, які ведуться за видами (класифікаційними групами) основних засобів і містять номер картки, яка реєструється, інвентарний номер і найменування об'єкта.

Для обліку наявності основних засобів (за матеріально-відповідальними особами), застосовують інвентарні списки основних засобів (форма № ОЗ-9). Інвентарні списки ведуться як доповнення до інвентарних карток. Списки заповнюються в двох примірниках, на основі актів приймання-передачі, внутрішнього переміщення основних засобів форми № ОЗ-1, якими оформляються надходження та внутрішнє переміщення основних засобів. Загальна кількість і вартість основних засобів, які враховуються у списках, мають бути тотожними даним інвентарних карток.

ТОВ «Вознесенський коньячний завод» для ведення синтетичного обліку власних основних засобів у Плані рахунків передбачений рахунок 10 «Основні засоби» [20]. Це активний рахунок, за дебетом якого відображається надходження основних засобів, їх дооцінка, за кредитом – вибуття та уцінка. Для синтетичного обліку використовується Журнал-ордер № 4 при журнально-ордерній формі обліку, або відповідна машинограма – при автоматизованій. Типові кореспонденції рахунків бухгалтерського обліку для відображення в обліку надходження основних засобів показані у табл. 3.2-3.6.

Таблиця 3.2 – Бухгалтерські проведення для відображення будівництва об’єктів основних засобів*

№	*Зміст господарської операції*	*Підстава (документ)*	*Кореспонденція рахунків*		*Сума, грн*
			Д-т	*К-т*	
1	Відображення витрат на проектні, будівельно-монтажні роботи за рахунками підрядників, проектних організацій без ПДВ (у випадку будівництва об’єкта виробничого призначення)	Акт про виконані роботи ф. КБ-2в, довідка про вартість виконаних робіт та витрати ф. КБ-3	15	63	17890
	Відображення суми ПДВ у рахунках підрядників і проектних організацій	Податкова накладна	641	63	3578
2	Відображення витрат на проектні, будівельно-монтажні роботи за рахунками підрядників разом ПДВ у випадку будівництва об’єкта невиробничого призначення	Рахунок підрядника, проектанта	15	63	5681,6
3	Одержання цільового фінансування на будівництво з зовнішніх джерел (бюджет, позабюджетні фонди, внески дольовиків)	Виписка банку	31	48	698,4
4	Використання коштів цільового фінансування для розрахунків з підрядниками	Виписка банку	63 48	31 69	698,4
5	Зарахування збудованого об’єкта до складу основних засобів	Акт ОЗ-1	10	15	23571,6

**складено автором на підставі джерел [28, 29]*

Таблиця 3.3 – Бухгалтерські проведення для відображення придбання об’єктів основних засобів за плату*

№	*Зміст господарської операції*	*Підстава (документ)*	*Кореспонденція рахунків*		*Сума, грн*
			Д-т	*К-т*	
1	Відображення суми за договором постачання без ПДВ (у разі придбання об’єктів виробничого призначення)	Акт, накладна	15	63	9475,56
	Відображення податкового кредиту з ПДВ	Податкова накладна	641	63	1895,11

Продовження табл. 3.3

№	*Зміст господарської операції*	*Підстава (документ)*	*Кореспонденція рахунків*		*Сума, грн*
			Д-т	*К-т*	
2	Відображення суми за договором постачання разом з ПДВ у разі придбання об'єктів невиробничого призначення	Акт, накладна	15	63	5743,68
3	Відображення сум за консультаційні, інформаційні, посередницькі, реєстраційні, транспортні послуги та інші витрати, пов'язані з придбанням основних засобів	Акт про виконані роботи	15	685	954,24
	Відображення сум ПДВ з наданих послуг	Податкова накладна	641	685	190,85
4	Відрахування до Пенсійного фонду при придбанні легкових автомобілів	Бухгалтерська довідка	15	651	1076,52
5	Зарахування об'єктів до складу основних засобів	Акт ОЗ-1	10	15	17250

**складено автором на підставі джерел [28, 29]*

Таблиця 3.4 – Бухгалтерські проведення для відображення безоплатного одержання об'єктів основних засобів*

№	*Зміст господарської операції*	*Підстава (документ)*	*Кореспонденція рахунків*		*Сума, грн*
			Д-т	*К-т*	
1	Відображення вартості безоплатно одержаних основних засобів (строк експлуатації 5 років	Акт ОЗ-1	10	424	16632,8
2	Витрати на транспортування і монтаж безоплатно одержаних основних засобів без ПДВ	Акт про виконані роботи та інші	15	685	3043
3	Сума ПДВ у рахунках на транспортні та монтажні послуги	Податкова накладна	641	685	608,6
4	Зарахування витрат на транспортування і монтаж безоплатно одержаних основних засобів до їх первісної вартості	Акт ОЗ-1	10	15	3043
5	Визнання доходу одночасно з нарахуванням амортизації за перший рік експлуатації (1/5 вартості безкоштовно одержаного активу)	Розрахунок амортизації	424	745	3326,56

**складено автором на підставі джерел [28, 29]*

Таблиця 3.5 – Бухгалтерські проведення для відображення отримання об'єктів основних засобів у результаті проведеного обміну (бартеру) неподібними активами*

№	*Зміст господарської операції*	*Підстава (документ)*	*Кореспонденція рахунків*		*Сума, грн*
			Д-т	*К-т*	
1	Отримано об'єкт основних засобів за бартером	Акт, накладна	15	63	7928,18
2	Відображення суми податкового кредиту з ПДВ	Податкова накладна	641	63	1585,636
3	Зарахування до складу основних засобів	Акт ОЗ-1	10	15	7928,18
4	Відпуск продукції, виконання робіт	Накладна	36	703, 71	10143,25
5	Відображення зобов'язань з ПДВ	Податкова накладна	703, 71	641	1690,546
6	Собівартість відпущеної готової продукції, виконаних робіт	Розрахунок	90	23, 26	1162,98
7	Зарахування взаємних розрахунків за здійсненими операціями	Бухгалтерська довідка	63	36	10143,25

**складено автором на підставі джерел [28, 29]*

Таблиця 3.6 – Бухгалтерські проведення для відображення інших випадків зарахування об'єктів основних засобів на баланс*

№	Зміст господарської операції	Підстава (документ)	Кореспонденція рахунків		Сума, грн
			Д-т	К-т	
1	Оприбуткування раніше не врахованих на балансі основних засобів (лишків під час інвентаризації)	Акт ОЗ-1	10	746	4764
2	Переведення неправильно зарахованих малоцінних необоротних матеріальних активів до складу основних засобів	Бухгалтерська довідка	10	112	426
3	Відображення зносу малоцінних необоротних матеріальних активів	Розрахунок	132	131	51,68

**складено автором на підставі джерел [28, 29]*

У процесі використання необоротні активи, зокрема основні засоби як найбільша їх частка, зношуються. З метою їх відновлення проводиться нарахування амортизації за активами. Під амортизацією розуміють поступове перенесення вартості необоротних активів на новостворений продукт відповідно до встановлених методів і норм. На ТОВ «Вознесенський коньячний завод» використовують прямолінійний метод амортизації.

Нарахування амортизації починається з місяця, наступного за місяцем, в якому об'єкт необоротних активів було введено в експлуатацію.

Нарахування амортизації припиняється з місяця, наступного за місяцем вибуття об’єкта необоротних активів, переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію.

Синтетичний облік амортизації необоротних активів ведеться на пасивному рахунку 13 «Знос (амортизація) необоротних активів», субрахунків:

131 «Знос основних засобів». За кредитом цього субрахунку відображається нарахування амортизації (зносу), а за дебетом – списання зносу внаслідок вибуття основних засобів.

133 «Накопичена амортизація нематеріальних активів». За кредитом цього субрахунку узагальнюється інформація про суму накопиченої амортизації нематеріальних активів, а за дебетом – списання зносу внаслідок вибуття нематеріальних активів.

Кореспонденція рахунків з обліку амортизації основних засобів подана в табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Кореспонденція рахунків з обліку амортизації основних засобів*

№	*Зміст господарської операції*	*Кореспонденція рахунків*		*Сума, грн.*
		Д-т	*К-т*	
1	Нараховано амортизацію об’єктів допоміжних, підсобних виробництв	232	131	569,8
2	Нараховано амортизацію по виробничому обладнанню, будівельній техніці	911	131	56,7
3	Нараховано амортизацію за основними засобами загальновиробничого (загальнодільничного) призначення	912	131	478,9
4	Нараховано амортизацію основних засобів адміністративного призначення (наприклад, амортизація офісного обладнання, комп’ютерів, використовуваних адміністративно-управлінським персоналом)	92	131	891,2
5	Нараховано амортизацію основних засобів, використовуваних при збуті продукції	93	131	79,3
6	Нараховано амортизацію основних засобів, що використовуються в іншій операційній діяльності (амортизація об’єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення)	949	131	54,3
7	Списується амортизація (знос) за основними засобами, які вибули	131	10	4587,2

**складено автором на підставі джерел [28, 29]*

Реалізація основних засобів здійснюється за узгодженими між сторонами цінами. При цьому основні засоби спочатку переводяться до складу товарів і у вигляді останніх списуються з балансу підприємства. Бухгалтерські записи здійснюють на підставі первинних документів про передачу об'єкта покупцеві (рахунка, акту, накладної на відпуск на сторону та ін.).

Причинами вибуття основних засобів на підприємстві є:

– продаж;

– ліквідація через невідповідність критеріям визнання активом;

– безоплатна передача іншим підприємствам (організаціям);

– списання у випадку виявлення нестачі.

Продаж основних засобів може бути здійснено за грошові кошти, шляхом обміну на інші активи, в тому числі передача окремих об'єктів до статутного капіталу інших підприємств, вилучення засновником при його вибутті з підприємства.

Об'єкт нематеріальних активів списують з балансу при його вибутті в разі неможливості отримання ТОВ «Вознесенський коньячний завод» надалі економічних вигод від його використання. В бухгалтерському обліку ця операція відображається записами, які наведені у табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Бухгалтерські записи з обліку накопиченої амортизації нематеріальних активів*

№	*Зміст господарської операції*	*Кореспонденція рахунків*		*Сума, грн.*
		Д-т	*К-т*	
1	Списано на суму залишкової вартості об'єкту нематеріального активу	976	12	478,1
2	Списано на суму нарахованої амортизації нематеріального активу	133	12	648,3

**складено автором на підставі джерел [28, 29]*

Крім того, якщо списаний нематеріальний актив у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» раніше переоцінювався, і сума дооцінок вище ніж сума уцінок, то в бухгалтерському обліку зменшується сума раніше відображеного капіталу в дооцінках. Ця господарська операція відображається

бухгалтерським записом Дт 412 «Дооцінка (уцінка) нематеріальних активів» та Кт 441 «Прибуток нерозподілений».

3.3. Напрямки вдосконалення обліку необоротних активів на підприємстві

З нашого дослідження ми визначили, що необоротні активи, зокрема нематеріальні активи вивчаються вченими науковцями оскільки мають значний вплив на формування вартості підприємства і конкурентоспроможність вітчизняної економіки в цілому та потребують вдосконалення враховуючи вимоги бізнес арени та національних й міжнародних стандартів. Також окремі проблеми в організації обліку основних засобів залишаються невирішеними. До них можна віднести такі питання, як: наближення вітчизняного обліку до міжнародних стандартів, відсутність узгодженості в трактуванні поняття «основні засоби» в різних нормативно-законодавчих актах, документальне оформлення їх наявності та руху, автоматизація процесу обліку [41, 57].

Варто відзначити, що вся інформація стосовно основних засобів обліковується відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби» [18, 47].

Автори Петренко А.Я. та Попова В.Д. виділяють наступні основні завдання з організації обліку необоротних активів для ефективного управління та шляхів покращення обліку основних засобів:

– правильне документальне оформлення та своєчасне відображення в регістрах обліку надходження, внутрішнього переміщення й вибуття об’єктів;

– контроль над зберіганням основних засобів;

– контроль над затратами на ремонт та модернізацію основних засобів;

– правильне обчислення та відображення в обліку сум амортизації;

– отримання документально обґрунтованих і достовірних даних про наявність та рух основних засобів за місцями їх експлуатації;

– виявлення результатів від реалізації об'єктів основних засобів або іншого їх вибуття [41].

В організації обліку основних засобів на підприємствах сьогодні існують певні недоліки, вважать Петренко А.Я. та Попова В.Д. «що негативно впливають на ефективність управління підприємством у цілому. Це стосується організаційної, технологічної та документальної частин, тому варто звернути увагу на поліпшення первинного обліку та оптимізацію форм первинної документації. Доцільно в окремі форми первинних документів і реєстри аналітичного обліку основних засобів увести додаткові показники, заповнення яких буде забезпечувати зростання рівня інформативності та достовірності цієї документації, посилення контролю над ефективністю виконаних операцій та зменшення трудомісткості облікових робіт». Запропоновані пропозиції відображено в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Пропозиції щодо внесення змін у типові форми первинних документів з обліку основних засобів [41].

Типові форми первинних документів	*Показники типових форм з обліку основних засобів, які доцільно було б:*	
	прибрати	*додати (замінити на)*
ОЗ-1 Акт прийманняпередачі (внутрішнього переміщення) основних засобів	Первісна (балансова) вартість (гр. 7)	Справедлива вартість (гр. 7)
	Код норми амортизаційних відрахувань (гр. 11)	Група основних засобів (гр. 11)
	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт (гр. 12-13)	Строк корисного використання (гр. 12)
		Метод нарахування амортизації (гр. 13)
	Поправочний коефіцієнт (гр. 14)	Ліквідаційна вартість (гр. 14)
ОЗ-3 «Акт на списання основних засобів»	Сума зносу за даними переоцінки по документах придбання (гр. 7)	-
	Код норми амортизаційних відрахувань	Група основних засобів (гр. 11)
	Норми амортизаційних відрахувань: на повне відновлення, на капітальний ремонт (гр. 12-13)	Строк корисного використання (гр. 12)
		Метод нарахування амортизації (гр. 13)
	Дата початку оплати за основні засоби (місяць, рік) (гр. 18)	Ліквідаційна вартість (гр. 18)

На думку авторів [41] «для усунення наявних проблем у перевірці обліку основних засобів та підвищенні ефективності їх використання було б доцільним проведення внутрішньої перевірки основних засобів спеціально уповноваженою особою, яка на відміну від ревізора знала б не лише бухгалтерський облік і фінансову звітність, а й економічні закони, юридичні права».

Зазначимо, що одним із шляхів удосконалення обліку необоротних активів є автоматизація обліку основних засобів та нематеріальних активів у ТОВ «Вознесенський коньячний завод». Позитивним чинником автоматизації необоротних активів є стабільність постійної облікової інформації, що буде формуватися у ТОВ «Вознесенський коньячний завод». Це створюватиме умови для її багаторазового використання вхідної, обробленої та результативної інформації, тим самим сприятиме поліпшенню ефективності застосування комп'ютерної техніки на певній ділянці облікової роботи.

Відмітимо, що бухгалтерській облік нематеріальних активів ведеться щодо кожного активу за групами – сукупністю однотипних за призначенням та умовами використання прав на об'єкти.

Первинний облік надходження, створення, руху, продажу та ліквідації нематеріальних активів починається з раціонального документування таких господарських операцій. Підприємства України застосовуються типові форми первинних документів, проте вони не мають специфічних даних, необхідних для більш повного обліку нематеріальних активів. Автори [9] пропонують «на підприємстві використовувати документ з прийому нематеріальних активів, які створено власними силами (табл. 3.10). Використання розробленого документу дозволить керівництву мати більше облікової інформації щодо нематеріального активу та приймати вірні управлінські рішення».

Ще одним кроком до удосконалення обліку необоротних активів є питання нарахування амортизації необоротних активів. На думку авторів [52] «у П(С)БО7 «Основні засоби» закладена методика нарахування амортизації,

проте вона відноситься до необоротних активів загалом і не охоплює їх конкретні групи.

Таблиця 3.10 – Документ з обліку нематеріальних активів створених власними силами [9]

Вид нематеріального активу	Дата початку робіт	Витрати оплати праці на розробку	Витрати на соціальні заходи	Витрати матеріалів на розробку	Інші витрати	Дата закінчення робіт	Всього витрат
Сума, грн							
Синтетичний рахунок (кт		66	65	20			X
Первинний документ (назва, дата, №)							x
Підпис відповідальних осіб							
Здав (підпис та ПІБ відповідальної особи)_____							
Прийняв (підпис та ПІБ відповідальної особи) _____							

Проблема виникає, коли фактично існуючі об'єкти, які мають форму та фізичний вигляд, такі як основні засоби, по суті, прирівнюються до об’єктів немонетарних, які не мають матеріальної форми, тобто нематеріальні активи. Стає логічно зрозумілим, що прирівнювання даних об’єктів є неможливим і, відповідно, нарахування зносу має відбуватися за абсолютно різних, притаманних конкретній групі об’єктів, умов. Саме тому, необхідність виділення існуючих методів амортизації або ж створення істотно нових мають стати основою розв’язання такої проблеми, яка, з часом, у процесі збільшення значимості та кількості нематеріальних активів на підприємстві, буде тільки зростати».

Висновок до третього розділу

В результаті дослідження загальної характеристики організаційного забезпечення обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод» визначено, що облік ведеться відповідно до законодавства України: закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податкового кодексу, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку тощо. Облік господарської діяльності забезпечений бухгалтерською службою на чолі з головним бухгалтером. До посадового штату бухгалтерської служби входить бухгалтер з виробництва та реалізації продукції та бухгалтер з розрахункових операцій.

Нами досліджено організація обліку необоротних активів. І визначено, що необоротні активи у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» складаються з нематеріальних активів та основних засобів. Частка основних засобів переважає і складає 99% в структурі необоротних активів, відповідно нематеріальні активи – 1%. Обліковується необоротні активи на активних рахунків 10 «Основні засоби» та 12 «Нематеріальні активи». По дебету цих рахунків відображається надходження, а по кредиту – списання, ліквідація. Визначено, що необоротні активи у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» зношується, тобто нараховується амортизація. Для накопичення амортизації (зносу) використовується пасивний (контрактивний рахунок) 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». По кредиту 13 рахунку відображається нарахування амортизації (зносу), а по дебету – списання.

Інформацію про необоротні активи, зокрема балансова вартість, первісна вартість та знос можна побачити у фінансовій звітності, а саме форми №1 «Баланс» (код рядка 1000, 1001, 1002; 1010, 1011, 1012).

В результаті дослідження визначено, що облік необоротних активів у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» має простір для вдосконалення, зокрема у напрямку документування та амортизаційної політики.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті дослідження і написання кваліфікаційної роботи на тему «Організація і методика обліку та аналізу необоротних активів в умовах цифрової економіки (на прикладі ТОВ «Вознесенський коньячний завод»)» можна зробити наступні висновки:

1. Огляд економічної та нормативно-правової літератури щодо економічної сутності необоротних активів дав можливість визначити, що дана категорія досліджується різними авторами й однозначного трактування немає. Але більшість авторів схиляються до думки, що необоротні активи – «це всі активи, що не є оборотними, до складу яких включають основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи, відстрочені податкові активи, довгострокову дебіторську заборгованість, інші необоротні активи, гудвіл». Застосовують наступні види оцінки необоротних: первісна, залишкова, амортизаційна та ліквідаційна вартість.

Виявлено, що для кращого розуміння та обліково-аналітичного забезпечення необоротні активи класифікують за різними ознаками: за типом власності; за характером відображення зносу; за формою функціонування (за функціональними видами); за характером обслуговування окремих видів діяльності. Класифікація полегшує поточний облік, спрощує складання звітності в тому числі й про наявність і рух необоротних активів.

Визначено, що необоротні активи регулюються нормативно-правовими актами: національними та міжнародними стандартами (положеннями) бухгалтерського обліку, кодексами України, законами тощо (П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 28 «Зменшення корисності активів», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 38 «Нематеріальні активи», МСБО 36 «Зменшення корисності активів», МСФЗ 3 «Об’єднання бізнесу»).

Нами проведено огляд поняття «основні засоби». І визначено, що «основні засоби - це сукупність матеріальних цінностей, що мають натуральну форму та тривалий час діють, як у сфері матеріального виробництва, так і у сфері нематеріального, втрачаючи свою вартість у міру зношення». Основні засоби класифікуються, отже виділяють: виробничі, невиробничі, власні, орендовані, безкоштовно передані, основні фонди роздрібної торгівлі, основні фонди оптової торгівлі, активна частина основних фондів, пасивна частина основних фондів. Класифікація груп основних засобів й інших необоротних активів згідно з Податковим кодексом України та мінімально допустимі терміни їх амортизації передбачає 16 груп.

Нами проведено огляд поняття «нематеріальні активи». Отже, «нематеріальні активи – це активи підприємства, які мають вартість і приносять підприємству дохід (або створюють умови для одержання доходу), використовуються протягом тривалого періоду, але не мають фізичного змісту».

2. Для обліку необоротних активів передбачено планом рахунків бухгалтерського обліку перший клас рахунків, зокрема основні засоби, капітальні інвестиції, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, інші необоротні активи. Ці рахунки є активними, що свідчать про їх збільшення та надходження по дебету, та зменшення або списання – по кредиту. Необоротні активи призначені для тривалого використання в процесі фінансово-господарської діяльності підприємства.

Визначено, що необоротні активи в процесі господарської діяльності зношуються. Для нарахування амортизації використовуються наступні методи: прямолінійний, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний, виробничий.

3. Визначено, що використання інструментів цифрової економіки сьогодні має вагоме значення в процесі управління підприємством. Виклики сучасності спонукають до трансформаційних змін в методиці ведення бізнесу.

Крім того, цифрові технології мають свої переваги та створює багато можливостей, проте є й ризики. Кожне підприємство обирає для себе найбільш вигідні трансформаційні цифрові зміни для ефективного управляння та задоволення викликів суспільства.

4. Дослідження методологічних засад проведення економічного аналізу необоротних активів свідчить про аналіз структури, стану, руху необоротних активів у абсолютному відношенні та відхилені, а також про відносне, тобто показників.

Джерелами аналізу необоротних активів є форми звітності №1 «Баланс» (де відображається інформація щодо балансової та первісної вартості, а також накопиченої амортизації (зносу)), №5 «Примітки до річної фінансової звітності» (більш детальна інформація щодо груп необоротних активів, їх вартості, зносу, руху, тощо).

5. Об'єктом нашого аналітичного дослідження є мале підприємство товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «Вознесенський коньячний завод» та його діяльність за 2021 та 2022 роки. Це підприємство, що займається первинним та вторинним виноробством, первинним плодовим виноробством, коньячним виноробством повного циклу, дистиляція плодових матеріалів, витримка плодових спиртів, виробництво неосвітленого концентрованого яблучного або виноградного соку.

Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «Вознесенський коньячний завод» свідчить що в 2022 році підприємство збільшило чистий дохід на 5778,3 тис. грн. що у порівнянні з 2021 р. або на 27,59%, повна собівартість реалізованої продукції збільшилась на 4367,6 тис. грн. або на 21,09% (це відбулось за рахунок збільшення собівартості реалізованої продукції на 3034,5 тис. грн. або 16,69 %, інші операційні витрати на 1333,1 тис. грн. або 52,63%), що й не призвело до зменшення витрат на 1 грн. реалізованої продукції 5,04 коп.

В звітному році фінансовий результат до оподаткування був прибутком, який зменшився 54,6 тис. грн., або на 29,17%. Це відбулось за рахунок

отримання позитивного фінансового результату (прибутку) від основної операційної діяльності на 2743,8 тис. грн. або в 99,11 р., та негативного від іншої операційної діяльності у розмірі 1333,1 тис. грн., або на 52,63%., та іншої діяльності на 1465,3 тис. грн. або в 30 разів.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів зменшився в 2022 році в порівняння з 2021 роком на 0,69%

Покращились показники ефективності використання ресурсів підприємства у 2022р. в порівнянні з 2021р.:

– трудових, про що свідчить збільшення продуктивності праці одного штатного працівника облікового складу на 241717,3 грн., у зв'язку зі скорочення персоналу на одного або 3,57%.

– основних засобів, про що свідчить збільшення фондовіддачі по прибутку на 0,68 або 0,33%, та фондорентабельності 0,13% п.;

– рентабельність продукції збільшилась на 10,76% п.

Дебіторська заборгованість підприємства за її середня величина зменшилась на 31,94%, а кредиторська заборгованості на 20,79%, що позитивно впливає на фінансовий стан підприємства.

Коефіцієнти ліквідності балансу знаходяться не в межах нормативів, що свідчить про наявність проблем з платоспроможністю підприємства, недостатність оборотних коштів та активів, що швидко реалізуються для покриття поточних зобов'язань, але у 2022 р. в порівнянні з 2021р.

Баланс підприємства є не ліквідними, тобто спостерігається протягом двох років нестабільний (нестійкий) фінансовий стан (неспроможність оперативно погасити свої термінові зобов'язання).

Необоротні активи ТОВ «Вознесенський коньячний завод» складаються з нематеріальних активів та основних засобів. Останні переважають в структурі необоротних активів у розмірі 99%. Тому нами досліджено показники придатності та зносу основних засобів. Основні засоби підприємства в кінці 2022 року зношені більше половина, тому й потребують визначення шляхів оновлення.

6. В результаті дослідження загальної характеристики організаційного забезпечення обліку ТОВ «Вознесенський коньячний завод» визначено, що облік ведеться відповідно до законодавства України: закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Податкового кодексу, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку тощо. Облік господарської діяльності забезпечений бухгалтерською службою на чолі з головним бухгалтером. До посадового штату бухгалтерської служби входить бухгалтер з виробництва та реалізації продукції та бухгалтер з розрахункових операцій.

7. Нами досліджено організація обліку необоротних активів. І визначено, що необоротні активи у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» складаються з нематеріальних активів та основних засобів. Частка основних засобів переважає і складає 99% в структурі необоротних активів, відповідно нематеріальні активи – 1%. Обліковується необоротні активи на активних рахунків 10 «Основні засоби» та 12 «Нематеріальні активи». По дебету цих рахунків відображається надходження, а по кредиту – списання, ліквідація. Визначено, що необоротні активи у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» зношується, тобто нараховується амортизація. Для накопичення амортизації (зносу) використовується пасивний (контрактивний рахунок) 13 «Знос (амортизація) необоротних активів». По кредиту 13 рахунку відображається нарахування амортизації (зносу), а по дебету – списання.

Інформацію про необоротні активи, зокрема балансова вартість, первісна вартість та знос можна побачити у фінансовій звітності, а саме форми №1 «Баланс» (код рядків: 1000, 1001, 1002; 1010, 1011, 1012).

Надходження основних засобів на підприємство супроводжується Актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1), Інвентарна картка обліку основних засобів (форма ОЗ-6), Опис інвентарних карток з обліку основних засобів (форма ОЗ-7), Інвентарний список основних засобів (форма ОЗ-9).

Для відображення ремонту, реконструкції, модернізації основних засобів використовується Акт приймання-передачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об’єктів (форма ОЗ-9).

Для амортизації основних засобів використовується Розрахунок амортизації основних засобів (для промислових підприємств) (форма ОЗ-14), Картки обліку руху основних засобів (форма ОЗ-8).

Внутрішнє переміщення, передання іншому підприємству об’єкта основного засобу оформлюється Актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (форма ОЗ-1).

Списання основних засобів оформлюється Актом на списання основних засобів (форма ОЗ-3), Акт на списання автотранспортних засобів (форма ОЗ-4).

У ТОВ «Вознесенський коньячний завод» надходження основних засобів супроводжується відкриттям інвентарних карток їх обліку, присвоєнням їм інвентарних номерів та проведенням необхідних записів у регістрах аналітичного обліку.

Придбання об’єктів необоротних активів за плату, а також їхнє будівництво являють собою капітальні інвестиції підприємства, для обліку яких призначений активний рахунок 15 «Капітальні інвестиції». Відповідно до плану рахунків, рахунок 15 «Капітальні інвестиції» має наступні субрахунки у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» 152 «Придбання (виготовлення) основних засобів»; 153 «Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів»; 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів». За дебетом рахунку відображають збільшення витрат, пов’язаних з придбанням (створенням) матеріальних та нематеріальних необоротних активів, а за кредитом – їх зменшення (введення в дію, прийняття в експлуатацію придбаних, створених нематеріальних активів тощо).

Коли об’єкт необоротного активу потребує списання, для цього у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» створюється комісія, яка повинна приймати рішення щодо неможливо або економічно недоцільно відновлювати, а також,

якщо об’єкт не може бути реалізований або переданий іншим суб’єктам підприємницької діяльності.

8. В результаті дослідження визначено, що облік необоротних активів у ТОВ «Вознесенський коньячний завод» має простір для вдосконалення, зокрема у напрямку документування та амортизаційної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабіч В. Витрати на ремонт та поліпшення основних засобів: обліковий і податковий аспекти // Бухгалтерський облік і аудит. 2012. № 8. С. 10-13.

2. Банера Н. та ін. Облік і аудит : навчальний посібник / заг. ред. О. Скаско. Львів : Растр-7, 2017. 504 с

3. Брагіна О.С., Романовський В.О. Аналіз стану активів підприємства // *ECONOMICS: time realities.* 2021. №5(57). С. 13-22.

4. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський і фінансовий облік. Житомир: ПП «Рута». 2005. 480 с.

5. Васьков Б. Класифікація та складові необоротних активів підприємства: економічний та обліковий аспект. URL: http://www.vtei.edu.ua/doc/24032021/1/2.pdf(дата звернення 14.09.2024).

6. Великий словник бухгалтера. уклад. В. Кузнєцов, О. Михайленко. 2-ге вид., перероб. і доп. Х. : Фактор, 2005. 532 с.

7. Вербівська Л.В., Буринська О.І. Використання цифрових технологій у підприємницькій діяльності // *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. №61. С. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-84

8. Гавриловський О.С., Сташенко Ю.В. Поняття «необоротні активи» в обліковій практиці // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2017. Вип. 19. С.498-502. URL: http://global-national.in.ua/archive/19-2017/96.pdf (дата звернення 24.10.2024).

9. Гамова О.В., Козачок І.А., Данько Е.С. Шляхи вдосконалення обліку та аудиту нематеріальних активів на підприємстві // Ефективна економіка. 2019. №1. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.1.37

10. Голобородько А.Ю. Цифрова економіка: підходи та особливості розвитку // *БізнесІнформ*. 2022. №9. С.10-18.

11. Гудзь Н. Бухгалтерський облік : навчальний посібник / ред. П. Денчук, Р. Романів. Київ, 2016. 424 с.

12. Гуляєва Н.М. Управління формуванням та використанням основних фондів торговельних підприємств. К.: КНТЕУ, 2000. 76 с.

13. Диба В.М. Облік та аналіз необоротних активів : монографія. К. : КНЕУ, 2008. 288 с.

14. Другова О.С. Використання цифрових технологій для оптимізації управління розвитком бізнесу // *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2024. Вип.3(12).С.85-90. DOI: https://doi.org/10.32782/dees.12-15

15. Економіка від А до Я : понятійно-термінологічний словник / О. В. Кураченко, М. А. Копнов, В. П. Сладкевич та ін. К. : Персонал, 2008. 368 с.

16. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 2 / редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К. : Академія, 2001. 848 с.

17. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник. 3-тє вид., доп. і перероб. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2011. 844 с.

18. Задорожний З-М., Муравський В., Костецький Я., Задорожний М. Удосконалення обліку необоротних активів у системі ефективного управління ними // *Фінансово-кредитна діяльність : проблеми теорії та практики*. 2022. Том 5(46). С. 149-160. DOI:10.55643/fcaptp.5.46.2022.3791.

19. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р. № 996-XIV. *Законодавство України:* веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text (дата звернення 12.09.2024).

20. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій затверджена Наказом Мінфін України від 30.11.1999 р. № 291. / *Законодавство України:* веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text (дата звернення 20.03.2024).

21. Кірток О.М. Облік основних засобів та їх аналіз ефективності на ДП «Куліндорівський КХП» державного агентства резерву України / Кваліфікаційна робота бакалавра, спеціальність 071 "Облік і оподаткування", освітня програма «Облік і аудит». Кафедра цифрових технологій фінансових операцій, ОНТУ. 2023. 73 с. URL: https://card-

file.ontu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/022edbbe-882d-479e-b35a-ab32c429ca1e/content (дата звернення 15.09.2024).

22. Кірток О.М. Основні засоби та їх аналіз ефективності на підприємстві // Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді. Матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції 30-31 травня 2023 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2023. 333 с.

23. Козлов В.В., Томашевська Т.В. Цифрова економіка: передумови, загрози та перспективи // *Статистика України*. 2021. №1.С. 58-66.

24. Конопліцький В.Л., Філіна Г.І. Економічний словник: тлумачнотермінологічний. К. : КНТ, 2007. 580 с.

25. Костюнік О.В., Наконечна А.А. Економічний зміст та класифікація основних засобів // Науковий вісник ХДУ. 2016. Вип. 21. Ч.1. С.177-180.

26. Косяк А.П. Основні засоби: поняття, класифікація, вартість, первинний облік і документальне оформлення комунальними підприємствами. // Комунальне господарство міст. 2019. Том 2. випуск 148. С.104-110.

27. Кравченко К.С., Артюшенко Я.Ю. Методологічні підходи до аналізу підвищення ефективності використання необоротних активів в аграрному секторі економіки // *Вісник СНТ ННІ бізнесу і менеджменту ХНТУСГ.* 2020. Вип. 2. С. 91-93.

28. Крупка Я.Д. Фінансовий облік: підруч./Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.В. Гузь. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 478с.

29. Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Микитюк Н.Я. Фінансовий облік : підруч. 3-тє вид. [доп. і перероб.]. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 418 с.

30. Маркова Т.Д., Кірток О.М. Економічна сутність основних засобів // Економічні та соціальні аспекти розвитку України. Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції 17-18 жовтня 2024 року. Одеса: Одеський національний технологічний університет, 2024. 563 с.

31. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи на здобуття ступеню вищої освіти «магістр» спеціальності 071 «Облік і

оподаткування» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» денної та заочної форм навчання / Укл. В.В. Немченко, Л.В. Іванченкова, Л.Б. Скляр, Г.О. Ткачук. Одеса: ОНАХТ, 2019. 40 с.

32. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з курсу "Фінансовий аналіз" [Електронний ресурс] : для спец. 071 "Облік і оподаткування" галузі знань 07 "Управління та адміністрування" освітньо-професійної програми "Облік і аудит" ден. та заоч. форми навчання, ступінь вищ. освіти "Магістр" / Т. М. Ступницька, О. П. Антонюк, Н. М. Купріна ; Каф. обліку та аудиту. Одеса : ОНТУ, 2023. 43 с.

33. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 (МСБО 16). Основні засоби. Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. № 929-014. Рада з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/929_014 (дата звернення 11.09.2024).

34. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку / За ред. С.Ф. Голова. К. : ФПБАУ, 2004. 880 с

35. Міщура В.Б., Спіцин А.Є. Еволюція поняття, класифікація та економічна сутність основних засобів // Науковий вісник ДДМА. 2017. №2 (23Е). С.148-154.

36. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. №73. *Законодавство України:* веб-сайт. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text (дата звернення 17.09.2024).

37. Організація і методика економічного аналізу: Навчальний посібник / Автори і уклад. Г.І. Андрєєва, В.А. Андрєєва. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. 353 с.

38. Орєхова А.І., Гольниченко Л.В. Організація та методика аудиту необоротних активів: принципи та послідовність перевірки // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. 2020. Вип.48. С.271-275. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/48_2020_ukr/52.pdf(дата звернення 24.10.2024).

39. Ощєпков О.П. Аналіз стану та відтворення основних засобів на підприємствах зернопереробної галузі // *Економіка харчової промисловості.* 2012. № 2 (14). С. 17-20.

40. Панасюк В. М., Ковальчук Є. К., Мельничук І. В., Мужевич Н. В. Бухгалтерський облік: від знань до компетентностей: навчальний посібник для дистанційного навчання. Тернопіль, 2020. 366 с.

41. Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення // *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 994-1001. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-138.

42. Півторак М.В. Облік основних засобів у рибному господарстві : автореф. дис. … канд. екон. наук : спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит» / М.В. Півторак. Київ, 2006. 19 с.

43. Підвищення стійкості шляхом прискорення цифрової трансформації бізнесу в Україні. 22 травня 2024. URL:https://www.oecd.org/uk/publications/2024/05/enhancing-resilience-by-boosting-digital-business-transformation-in-ukraine_c2e06e50.html (дата звернення 14.10.2024).

44. Податковий кодекс України : Закон від 02.12.2010. № 2755-VI-ВР. Київ: Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17 (дата звернення 12.10.2024).

45. Подмешальська Ю. В., Бакута К. С. Облік нематеріальних активів // *Ефективна економіка.* 2018. №1. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2018/77.pdf (дата звернення 28.10.2024).

46. Пожарська Л. Економічна сутність та класифікація нематеріальних активів підприємств телебачення // Вісник КНТЕУ, 2012. №1. С. 33-43. URL: http://visnik.knute.edu.ua/files/2012/01/4.pdf(дата звернення 05.10.2024).

47. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби": Наказ №92 від 27.04.2000. Київ:

Міністерство фінансів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text (дата звернення 17.10.2024).

48. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ №242 від 18.10.1999. Київ: Міністерство фінансів України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text (дата звернення 14.10.2024).

49. Савченко А.Г. Прискорена амортизація у системі державного регулювання //*Фінанси України*. 2003. № 7. С. 68–74.

50. Семйон В.С. Поняття необоротних активів, їх класифікація та склад. Вісник Житомирського державного технологічного університету: економічні науки. 2019. № 3. С. 161–167

51. Скопенко Н.С., Євсєєва-Северина І.В., Кириченко О.М. Діджиталізація бізнесу як запорука зростання конкурентоспроможності та успішного розвитку компаній в динамічному середовищі господарювання. URL:https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e4cd18d7-e4cc-491c-b4cd-6bfe30dd464d/content(дата звернення 14.10.2024).

52. Соловей Н.В., Деркач О.С., Тітаренко А.Д., Проблеми та шляхи покращення обліку нематеріальних активів // Економіка та держава. 2019. №3. С. 114-117. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/3_2019/22.pdf(дата звернення 29.10.2024).

53. Фінансова звітність ТОВ «Вознесенський коньячний завод» за 2021 та 2022 роки. URL: https://clarity-project.info/edr/40404385/yearly-finances (дата звернення 25.08.2024).

54. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник / В.М. Шелудько; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2013. 375 с.

55. Шкуліпа Л.В. Аналіз методології обліку основних засобів за МСБО 16 “Основні засоби” та П(С)БО 7 “Основні засоби”: теорія і практика // Науковий вісник національної академії статистики, обліку та аудиту. 2018, № 4. С.102-111.

56. Яковшина Н.А., Яковенко К.А. Теоретичні основи обліку основних засобів // Молодий вчений. 2018. №5(57). С.779-782.

57. Ясишена В.В. Напрями удосконалення системи обліку нематеріальних активів // IV Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Облік, оподаткування і контроль: теорія та методологія»28 грудня 2018 року, м. Тернопіль. С.120-123. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/33087/1/120.PDF (дата звернення 24.10.2024).

Додаток А

Таблиця 1 – Види вартості основних засобів відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби»

Види вартості основних засобів	*Терміни визначені П(С)БО 7*
Первісна вартість	історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів
Справедлива вартість	сума, за якою можна продати актив або оплатити зобов'язання за звичайних умов на певну дату
Переоцінена вартість	вартість необоротних активів після їх переоцінки
Вартість, яка амортизується	первісна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості
Ліквідаційна вартість	сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство/установа очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією)
Амортизація	систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації)
Залишкова вартість	різниця між первісною (переоціненою) вартістю необоротного активу і сумою його накопиченої амортизації (зносу)

**складено на підставі джерел [47]*

Таблиця 2 - Класифікація об’єктів нематеріальних активів [46]

Група	*Об’єкт*	*Документальне оформлення прав*	*Рахунок бухгалтерського обліку*
1 – права користування природними ресурсами	Право користування надрами. Право користування іншими ресурсами природного середовища. Право користування геологічною та іншою інформацією про природне середовище	Дозволи на користування надрами чи іншими ресурсами природного середовища, а також, геологічною та іншою інформацією про природне середовище	121
2 – права користування майном	Право користування земельною ділянкою (крім права постійного користування). Право користування будівлею. Право на оренду приміщення. Інші подібні права	Установчий договір про здійснення внеску до статутного капіталу у вигляді права користування. Акт приймання-передачі прав. Відповідний договір про придбання прав (наприклад, придбання емфітевзису, суперфіцію). Витяг із Державного реєстру речових прав на нерухомість	122
3 – права на комерційні позначення	Право на торгові марки (знаки для товарів і послуг). Право на комерційні (фірмові) найменування. Інші подібні права	Свідоцтво про реєстрацію виключного права на знак для товарів та послуг	123
4 – права на об’єкти промислової власності	Винаходи. Корисні моделі. Промислові зразки. Сорти рослин. Породи тварин. Компонування (топографії) інтегральних мікросхем. Комерційні таємниці, у тому числі ноу-хау. Захист від недобросовісної конкуренції	Свідоцтво про державну реєстрацію авторського права на інтелектуальну власність, стосовно винаходів, корисних моделей, промислових зразків. Державна реєстрація сортів рослин у службі з охорони прав на сорти рослин Міністерства агропромислової політики	124
5 – авторське право та суміжні з ним права	Право на літературні, художні, музичні твори. Право на комп’ютерні програми. Право на програми для ЕОМ, компіляції даних (бази даних). Право на фонограми, відеограми. Право на передачі (програми) організацій мовлення. Інші подібні права	Авторські права не потребують державної реєстрації. Права виникають у момент створення твору (самостійно автором, або на замовлення з повною передачею авторських прав замовнику). Реєстрація проводиться за бажанням автора в Державній службі інтелектуальної власності	125
6 – інші нематеріальні активи	Право на провадження діяльності. Використання економічних та інших привілеїв. Інші подібні права	Суб’єкт господарювання для проведення ліцензованого виду діяльності повинен отримати ліцензію. Ліцензія видається на визначений у ній строк і не підлягає відчуженню та передачі іншим суб’єктам господарювання	127

Таблиця 3 – Аналіз методології обліку основних засобів за МСБО 16 та П(С)БО [55]

Позиція у стандартах	*МСБО 16*	*П(С)БО 7*
Класифікація ОЗ*	– земля та будівлі; – машини та обладнання; – офісне обладнання; – кораблі; – літаки; – меблі та приладдя; – автомобілі; – земля.	– земельні ділянки; – транспортні засоби; – будинки, споруди; – багаторічні насадження; – машини та обладнання; – тварини; – капітальні витрати на поліпшення земель; – інструменти, приладдя, інвентар (меблі); – інші основні засоби
Елементи первісної вартості ОЗ	До первісної вартості об'єкта ОЗ не слід включати всю суму очікуваних майбутніх витрат на дообладнання, демонтаж, а тільки теперішню вартість об'єкта. Первісну вартість об'єкта ОЗ слід щорічно переглядати, а її збільшення слід включати до витрат на запозичення (фінансові витрати), а не до первісної вартості об'єкта ОЗ.	Детальна процедура оцінки первісної вартості об'єкта ОЗ відсутня. В такому разі до первісної вартості об'єкта ОЗ може бути включена вся сума прогнозованих витрат на дообладнання, демонтаж, а не теперішня вартість об'єкта ОЗ.
Формування первісної вартості ОЗ за напрямками	Якщо об'єкт ОЗ купується в кредит, тобто за рахунок залучених коштів, тоді облік відсотків за кредитом відбувається згідно з МСБО 23 "Витрати на позики". Це залежить від умов позики, а також від визнання такого активу кваліфікованим або не кваліфікованим. ¬ Якщо здійснюється обмін або негрошові операції, тоді собівартість об'єкта ОЗ оцінюється за його справедливою вартістю. Якщо справедливу вартість важко визначити, тоді об'єкт ОЗ оцінюється	До первісної вартості об'єкта ОЗ не включається сума виплат відсотків за кредитом на придбання об'єкта ОЗ. При обміні на подібний об'єкт, об'єкт ОЗ оцінюється за справедливою вартістю. Якщо залишкова вартість при обміні на неподібний об'єкт вища за справедливу, тоді такий об'єкт оцінюється за справедливою вартістю, а різницю відносять до витрат. При придбанні об'єктів ОЗ за рахунок коштів цільового фінансування та визнанні їх первісної вартості не дозволяється зменшувати вартість таких об'єктів ОЗ на суму одержаних урядових грантів. Розглядається лише у зв'язку з виплатами працівникам, а стосовно

	за балансовою вартістю при обміні. Якщо придбання об'єкта ОЗ відбувається за рахунок державних грантів, тоді його сума (балансова вартість) може бути зменшена на суму таких грантів. Якщо активи (ОЗ) придбаються за рахунок пайових інструментів, то в обліку проводиться операція: Дт рахунка активу, Кт рахунку акціонерного капіталу. Не передбачено внесків ОЗ до статутного капіталу	основних засобів метод ще не опрацьовано. Якщо відбувається внесок до статутного капіталу основними засобами, це погоджується з учасниками и оцінюється за справедливою вартістю
Переоцінка ОЗ та відображення її в обліку	Існують два методи оцінки ОЗ після їх визнання: собівартості та переоцінки. Підприємствам дозволяється самостійно обирати один із двох методів. Сума зносу може переоцінюватися також двома методами: пропорційно до зміни валової вартості активу та вирахуванням суми зносу з валової вартості активу.	Стандартом передбачено лише один метод переоцінки ОЗ: пропорційний метод коригування суми накопиченого зносу. Податковим кодексом України передбачено застосування індексації ОЗ враховуючи інфляційні процес (досить актуально у наш час).
Перегляд ліквідаційної вартості ОЗ	Рекомендується переглядати ліквідаційну вартість та термін корисного використання об'єкта ОЗ принаймні на кінець кожного фінансового року. Передбачено, що зміна ліквідаційної вартості та терміну корисного використання об'єкта ОЗ відбуваються не як результат зміни облікової політики, а як результат зміни в облікових оцінках	Ця норма у національному стандарті відсутня.

Примітка: ОЗ – основні засоби

Таблиця 4 – Відображення реалізації основних засобів*

Зміст господарської операції	*Кореспонденція рахунків*	
	Дебет	*Кредит*
Реалізація основних засобів		
Відвантажено об’єкт основного засобу покупцю	37	712
Відображено податкове зобов’язання	712	641
Відображено залишкову вартість об’єкта	943	10
Відображено суму нарахованого зносу	13	10
Списано на фінансовий результат доходи від реалізації основних засобів	712	79
Списано на фінансовий результат собівартість реалізованих засобів	79	943
Одержано прибуток	79	441
Ліквідація основних засобів		
Ліквідований об'єкт списано в частині залишкової вартості	976	104
Ліквідований об'єкт списано в частині зношення	131	104
Нараховано витрати, понесені у зв'язку з ліквідацією об'єкта:		
а) заробітна плата	976	661
б) збір на пенсійне страхування	976	651
в) збір на соціальне страхування	976	652
г) страховий збір на випадок безробіття	976	653
Оприбутковано матеріали, отримані в результаті демонтування об'єкта:		
а) запчастини	207	746
б) металобрухт	209	746
Вартість оприбуткованих матеріалів визнано доходом звітного періоду	746	793
Витрати, понесені у зв'язку з ліквідацією об'єкта, списуються на зменшення доходів	793	976
Безоплатна передача основних засобів		
Списано суму нарахованої амортизації основних засобів	131	104
Безкоштовно передано основні засоби	977	104
Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ за безоплатно переданими основними засобами за звичайною ціною	977	641
Передача основних засобів як внесок до статутного фонду		
Сформовано статутний капітал	141	685
Списано суму нарахованої амортизації основних засобів	131	104
Передано обладнання як внесок до статутного капіталу основних засобів	377	104
Нараховано податкові зобов’язання з ПДВ за поставленими основними засобами за звичайною ціною	377	641
Показано взаємозалік заборгованостей	685	977
Відображено отриманий дохід від фінансових інвестицій	685	746

**складено на підставі джерел [28, 29]*

Додаток Б

Таблиця 1 – Аналіз розрахункових показників ділової активності підприємства

Показники	*Попередній рік*	*Звітній рік*	*Відхилення*	
			абс.	*%*
Вихідні показники				
1. Чистий доход (виручка від реалізації), тис. грн.	20945,9	26724,2	5778,3	27,59
2. Повна собівартість реалізованої продукції	20710,7	25078,3	4367,6	21,09
3.Середня річна вартість всього вкладеного капіталу, тис.грн.	42691,15	56410,6	13719,45	32,14
4. Середня річна вартість власного капіталу, тис.грн.	7874,85	8005,95	131,1	1,66
5. Середня річна вартість основного капіталу, тис.грн.	8049,7	5397,4	-2652,3	-32,95
6. Середня річна вартість оборотного капіталу, тис.грн.	34641,45	51013,2	16371,75	47,26
7. Середня річна вартість власного оборотного капіталу, тис.грн.	-	2608,55	2608,55	100,00
8. Середня річна вартість запасів, тис.грн.	28818,1	36921,8	8103,7	28,12
9. Середня річна вартість дебіторської заборгованості, тис.грн.	4451,7	3029,75	-1421,95	-31,94
10. Середня річна вартість готової продукції, тис.грн.	13423,45	10416,25	-3007,2	-22,40
11. Середня річна вартість кредиторської заборгованості, тис.грн.	22801,05	18061,85	-4739,2	-20,79
12. Середня річна вартість основних засобів, тис. грн.	8036,35	5389,4	-2646,95	-32,94
13. Середня кількість працівників, осіб	28	27	-1	-3,57
14. Валовий прибуток, тис.грн.	2768,3	5512,1	2743,8	99,11
15. Чистий прибуток, тис.грн.	153,5	108,7	-44,8	-29,19
Розрахункові показники				
Показники	*Попередній рік*	*Звітній рік*	*Абсолютне відхилення*	*Результат: (+) позитивний – негативний*
1. Коефіцієнт оборотності всього вкладеного капіталу	0,49	0,47	-0,02	-
2. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	2,66	3,34	0,68	+

3. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу	0,60	0,52	-0,08	-
4. Середній термін обороту оборотного капіталу, днів	595	687	92	+
5. Коефіцієнт оборотності власного оборотного капіталу	х	10,24	10,24	+
6. Коефіцієнт оборотності запасів	0,73	0,72	-0,01	-
7. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,71	8,82	4,12	+
8. Середній термін обороту дебіторської заборгованості, днів	77	41	-36	-
9. Коефіцієнт оборотності готової продукції	1,56	2,57	1,01	+
10. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,92	1,48	0,56	+
11. Середній термін обороту кредиторської заборгованості, днів	392	243	-149	-
12. Рентабельність всього вкладеного капіталу, %	0,36	0,19	-0,17	-
13. Рентабельність власного капіталу, %	1,95	1,36	-0,59	-
14. Рентабельність основного капіталу, %	1,91	2,01	0,11	+
15. Рентабельність оборотного капіталу, %	0,44	0,21	-0,23	-
16. Рентабельність власного оборотного капіталу, %	х	4,17	4,17	+
17. Фондовіддача грн/грн	2,61	4,96	2,35	+
18. Продуктивність праці, грн/прац	748067,86	989785,19	241717,33	+

** розраховано на підставі фінансової звітності підприємства [53] та методики авторів [37]*

Додаток В

Таблиця 1 – Показники, що характеризують стан і рівень забезпеченості основними фондами [3]

Показники	*Формула розрахунку*	*Умовні позначення*
1. Коефіцієнт обновлення *(Ко)*	$\text{Ко} = \frac{\text{Фвв}}{\text{Фк}}$	*$Ф_{ВВ}$* – вартість основних фондів, що знову надійшли за звітний період; *Фк* – вартість на кінець періоду.
2. Коефіцієнт вибуття *(Квиб)*	$\text{Квиб} = \frac{\text{Фвиб}}{\text{Фпоч}}$	*$Ф_{ВИБ}$* – вартість, що вибули за звітний періодосновних фондів; *Фпоч* – вартість на початок періоду.
3. Коефіцієнт приросту *(Кпр)*	$\text{Кпр} = \frac{\text{Фпр}}{\text{Фпоч}}$	*Фпр* – вартість приросту основних фондів; *Фпоч* – вартість на початок періоду.
4. Коефіцієнт відтворення основних фондів *(Квідтв)*	$\text{Квідт} = \frac{\text{КВ}}{\text{Фвв}}$	*КВ* – сума капітальних вкладень; *$Ф_{ВВ}$* – вартість основних фондів, що знову надійшли за звітний період.
5. Коефіцієнт інтенсивного обновлення *(Кінт)*	$\text{Кінт} = \frac{\text{Фвиб}}{\text{Фвв}}$	*$Ф_{ВИБ}$* – вартість, що вибули за звітний періодосновних фондів; *$Ф_{ВВ}$* – вартість основних фондів, що знову надійшли за звітний період.
6. Коефіцієнт оптимальності вибуття основних фондів *(Копт.виб)*	$\text{Копт виб} = \frac{\text{Фвиб факт}}{\text{Фвиб норм}}$	*$Ф_{ВИБ}$* – вартість, що вибули за звітнийперіод основних фондів.
7. Коефіцієнт зносу *(Кз)*	$\text{Кз} = \frac{\text{З}}{\text{Фп}}$	*З* – сума зносу; *$Ф_{П}$* – первісна вартість основних фондів.
8. Коефіцієнт гідності *(Кг)*	$\text{Кг} = \frac{\text{Фзал}}{\text{Фп}}$=1-Кз	*Фзал* – залишкова вартість основних фондів.
9. Фондооснащеність *(Фосн)*	$\text{Фосн} = \frac{\text{Фср}}{\text{Ч}}$	*Фср* – середньорічна вартість основних фондів; *Ч* – чисельність робітників підприємства.
10. Фондоозброєність *(Фозб)*	$\text{Козб} = \frac{\text{Факт}}{\text{Чвир}}$	*Факт* – середньорічна вартість активних основних фондів; *Чвир* – чисельність виробничих робітників підприємства.